

**PUBLIC
PROFITS**

Public Profits Sp. z o.o.
ul. Paderewskiego 8
61-770 Poznań

Adres do korespondencji:
Dział Badań
ul. Murna 3
61-771 Poznań
tel. 61 860 95 80
fax 61 860 95 81

www.publicprofits.pl
biuro@publicprofits.pl

NIP 782-11-21-903
Regon 630582129

RAPORT KOŃCOWY

„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”

Poznań, dnia 14 sierpnia 2013 roku

Raport opracowany przez zespół badawczy

firmy Public Profits

w następującym składzie:

Anna Zakrzewska

Krystyna Franków

Natalia Słowikowska

Elżbieta Stosio

Michał Morchat

prof. dr hab. Rafał Drozdowski

Na zlecenie

Instytucji Zarządzającej

**Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego
na lata 2007-2013**

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Spis treści

1. Identyfikacja obszaru badawczego	23
1.1. Wstęp	23
1.2. Cel główny i cele szczegółowe badania	26
1.3. Grupy docelowe badania, obszar realizacji badania	27
1.4. Kryteria ewaluacyjne	27
1.5. Pytania badawcze/ewaluacyjne	28
2. Metodologia ewaluacji	34
2.1. Szczegółowy opis metod badawczych zastosowanych w badaniu służących rejestracji danych	34
2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research)	34
2.1.2. Indywidualny wywiad pogłębiony (IDI) oraz triada z przedstawicielami IP PO KL i IZ RPOWP	36
2.1.3. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) i diada z przedstawicielami beneficjentów, przedsiębiorców i ekspertami z zakresu edukacji	37
2.1.4. Ankieta internetowa (CAWI)	38
2.1.5. Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI)	38
2.1.6. Studium przypadku (case study)	40
3.1. Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach PO KL i RPO w obszarze edukacji	42
3.1.1. Sytuacja demograficzna w województwie podlaskim	42
3.1.2. Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, na tle innych regionów	45
3.1.3. Potrzeby edukacyjne w województwie podlaskim (w tym przedstawicieli pracodawców, studentów/ uczniów)	49
3.1.4. Czy zrealizowane projekty odpowiadały potrzebom w regionie w zakresie kształcenia ustawicznego	52
3.1.5. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim	59
3.1.6. W jakim stopniu projekty z zakresu edukacji realizują najpilniejsze potrzeby wskazane w rekomendacjach Rady Unii Europejskiej - Country Specific Recommendations (dotyczące m.in. infrastruktury przedszkolnej i szkolnictwa zawodowego)	63
3.1.7. W jakim stopniu zrealizowane projekty przyczyniły się do dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy w województwie	66
3.1.8. W jakim stopniu realizacja projektów z zakresu edukacji miała wpływ na poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego	70
3.1.9. Jak dzięki realizacji projektów zmieniła się struktura kierunków kształcenia w szkołach wyższych i zawodowych	83

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3.1.10.	W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL stymulują współpracę szkół ponadgimnazjalnych (w tym szkół zawodowych, uczelni wyższych) i przedsiębiorstw przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności regionu	87
3.2.	Ocena skuteczności i efektywności wsparcia z zakresu edukacji udzielonego w ramach środków UE w realizacji celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r	94
3.2.1.	Czy zrealizowane projekty odpowiadały potrzebom w regionie i prowadziły do poprawy jakości i dostępności usług edukacyjnych oraz w jakim zakresie przyczyniły się do realizacji celów i założeń Programu Rozwoju Edukacji	94
3.2.2.	Jakie typy projektów w największym stopniu przyczyniły się do realizacji celów strategicznych Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 roku	117
3.2.3.	W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL wspierają rozwój obszarów wiejskich	128
3.2.4.	W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL wspierają kształcenie w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych	130
3.3.	Wskazanie propozycji kierunków alokowania środków w obszarze edukacji w przyszłości	131
3.3.1.	Plany inwestycyjne JST i placówek oświatowych	131
3.3.2.	Wspieranie jakiego typu projektów w obszarze edukacji jest najbardziej uzasadnione w przyszłości	135
4.	Wnioski i rekomendacje	138
	Spis tabel i wykresów	147

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykaz skrótów

CATI	Wywiady telefoniczne ze wspomaganie komputerowym
CAWI	Ankieta internetowa
IDI	Indywidualny Wywiad Pogłębiony
IP	Instytucja Pośrednicząca
ITI	Indywidualny Wywiad Telefoniczny
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
RPO	Regionalny Program Operacyjny
RPOWP	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
ZSZ	Zespół Szkół Zawodowych
ZS	Zespół Szkół

Streszczenie

W okresie od maja do lipca 2013 roku zespół badawczy Public Profits Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego zrealizował badanie pt. „Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”

I. CEL I ZAKRES BADANIA

Celem głównym badania była ocena wpływu inwestycji dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej (UE) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (RPOWP) i regionalnego komponentu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) na realizację celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r. (PREWP) w okresie od początku wdrażania Programów do momentu podpisania umowy z Wykonawcą badania.

Cel główny badania zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- 1) Ocena wpływu wsparcia inwestycji z zakresu edukacji dofinansowanych w ramach środków UE na:
  - poprawę dostępu do edukacji w województwie podlaskim,
  - poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego,
  - dostosowywanie edukacji/form kształcenia do potrzeb rynku pracy,
  - wzmocnienie funkcji instytucji edukacyjnych oraz przygotowanie ich do pełnienia kluczowej roli w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionalnej,
  - doskonalenie zawodowe nauczycieli,
  - podwyższenie poziomu kompetencji zawodowych poprzez kształcenie ustawiczne,
  - zwiększenie potencjału naukowo badawczego wyższych uczelni odpowiadającego potrzebom przedsiębiorstw, w tym zaawansowanych technologicznie.
- 2) Ocena skuteczności i efektywności wsparcia z zakresu edukacji udzielonego w ramach środków UE w realizacji celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.
- 3) Wskazanie propozycji kierunków alokowania środków w obszarze edukacji w przyszłości.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

II. METODOLOGIA

- Analiza dokumentów - m.in. dokumentacja programowa, dokumenty strategiczne, dostępne opracowania w ramach objętych badaniem zagadnień.
- Analiza ilościowa i jakościowa wniosków o dofinansowanie objętych dofinansowaniem w ramach Priorytetu 9 PO KL i Działania 6.1 RPOWP;
- Wywiady pogłębione przeprowadzone wśród przedstawicieli IP PO KL i RPOWP;
- Indywidualne wywiady telefoniczne z przedstawicielami beneficjentów;
- Zogniskowane wywiady grupowe z beneficjentami oraz przedstawicielami przedsiębiorców i ekspertów w obszarze edukacji;
- Studia przypadków w ramach, których przeanalizowane zostały przypadki projektów realizowanych w ramach PO KL i RPOWP;
- Wywiady telefoniczne ze wspomaganie komputerowym (CATI) z mieszkańcami woj. podlaskiego;
- Ankieta internetowa (CAWI) z przedstawicielami JST i placówek oświatowych;

III. WYNIKI BADANIA

Na podstawie danych GUS możemy powiedzieć, że do roku 2011 w województwie podlaskim rosła systematycznie liczba dzieci w wieku przedszkolnym, natomiast już w roku 2012 odnotowano spadek dzieci w tym wieku. Warto zauważyć, że w kolejnych latach prognozuje się spadek liczby ludności, a także przeobrażenia w strukturze ludności, tzn. coraz bardziej będą dominować osoby w wieku 65+, a znacznie spadnie udział grupy osób w wieku do 14 lat. Prognozy do roku 2035 wskazują na spadek liczby mieszkańców szczególnie na obszarach wiejskich i małych miast. W kontekście tych danych należy podkreślić rolę diagnozy popytu na edukację przedszkolną na obszarach tych gmin, dla których prognoza demograficzna jest niekorzystna oraz dostosowanie dostępności kształcenia do potrzeb danej gminy (organizacja punktów przedszkolnych lub organizacja dowozu dzieci do najbliższego punktu przedszkolnego, przedszkola).

Województwo podlaskie charakteryzuje się korzystnym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym. Wskazuje to na ogromne znaczenie systemu kształcenia ustawicznego w kontekście dostosowania kompetencji pracowników do zmian rynku pracy.

Analizując dynamikę zmian stopy bezrobocia w poszczególnych latach, możemy zauważyć, że między rokiem 2002 i 2008 stopa bezrobocia konsekwentnie spadała. W maju 2002 roku wynosiła 17,1%, natomiast w maju 2008, już tylko 9,4%. Tak duży spadek liczby bezrobotnych mógł być spowodowany migracjami zarobkowymi mieszkańców województwa podlaskiego. Od 2008 roku, czyli de facto od początku kryzysu gospodarczego w Europie i znacznej redukcji opcji wyjazdów zarobkowych za granicę, stopa bezrobocia konsekwentnie rośnie. Województwo podlaskie charakteryzuje bardzo wysoka stopa długotrwale bezrobotnych (53%), a więc osób, które poszukują pracy ponad rok. Przytoczone dane wskazują na potrzebę prowadzenia działań zarówno w zakresie

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

kształcenia ustawicznego, jak i poradnictwa edukacyjno-zawodowego adresowanego do osób bezrobotnych, ze szczególnym uwzględnieniem grupy osób długotrwale bezrobotnych.

Z danych przytoczonych na poziomie raportu wynika, że występuje niewielkie zapotrzebowanie na pracowników wysoko wykwalifikowanych. Pracodawcy w większym stopniu poszukują pracowników, którzy mają doświadczenie zawodowe, bądź jakieś konkretne cechy osobowościowe, mniej natomiast interesuje ich formalne wykształcenie kandydata. Z tego też powodu, bardziej efektywne są te projekty, które aktywizują bezrobotnych, poprzez angażowanie ich w staże, bądź pracę nad doskonaleniem ich indywidualnych, ważnych z punktu widzenia zadań, które będą mieli do zrealizowania w przyszłej pracy, cech osobowościowych.

Analizując zmiany w infrastrukturze edukacyjnej w latach 2007 - 2011, należy zwrócić uwagę na fakt, iż liczba placówek wychowania przedszkolnego konsekwentnie rosła z roku na rok. Dynamika wzrostu była mniejsza na terenach wiejskich. Warto w tym miejscu powiedzieć, że w latach 2007 - 2012 zwiększyła się znacząco liczba punktów przedszkolnych (tworzonych przede wszystkim na obszarach wiejskich) w ramach projektów realizowanych w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL utworzono łącznie 123 nowe ośrodki wychowania przedszkolnego, zwiększył się również odsetek dzieci z obszarów wiejskich objętych edukacją przedszkolną. Przytoczone dane jednocześnie wskazują na potrzebę dalszego upowszechniania edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, ważne jest w tym kontekście promowanie potrzeby takiej edukacji wśród rodziców dzieci w wieku 3-4 lat, a także pełniejsze włączenie w działania JST. Temu celowi ma służyć „ustawa przedszkolna”, której głównym celem jest zniesienie barier w upowszechnieniu wychowania przedszkolnego. Na podstawie danych GUS możemy powiedzieć, że liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych malała z roku na rok, co jest konsekwencją wcześniej opisywanego niżu demograficznego. Z tego samego źródła danych wynika również, że liczba szkół zawodowych uległa dużemu ograniczeniu. Przyczyny zmniejszania się liczby szkół zawodowych są wielorakie. Na zmniejszenie liczby szkół zawodowych ma wpływ m.in. wcześniej opisywana sytuacja demograficzna (spadek liczby młodzieży w wieku nauki w szkołach ponadgimnazjalnych), jak i nadal obserwowany wzrost aspiracji edukacyjnych młodzieży, przejawiający się między innymi rosnącą liczbą uczniów liceów ogólnokształcących. Z drugiej strony malejąca liczba szkół publicznych jest wynikiem zmian organizacyjnych wymuszanych przez zasobność budżetów jednostek terytorialnych, będących organem prowadzącym szkoły zawodowe.

Realizacja projektów z zakresu edukacji w ramach RPOWP i PO KL miała wpływ na poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, zauważalność zmian deklarują mieszkańcy województwa, o zmianach świadczą statystyki GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców woj. polskiego. Jakościowe zmiany widoczne są również w przypadku wyników sprawdzianów i egzaminów na poziomie szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół zawodowych. Jeśli chodzi o szkoły gimnazjalne pozytywne zmiany dotyczą przede wszystkim

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

wzrostu kompetencji językowych uczniów. Jak wynika z prezentowanych na poziomie raportu wyników egzaminów nadal istnieją znaczące różnice w wynikach egzaminów pomiędzy obszarami wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców oraz dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców, co wskazuje na konieczność podejmowania dalszych działań w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych na tych obszarach. Konieczne jest też dalsze podnoszenie kompetencji uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych ponieważ na tym poziomie wyniki egzaminów są najniższe.

Na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie i dostępnych wskaźników możemy powiedzieć, że w najwyższym stopniu do wzrostu wykształcenia mogły przyczynić się projekty w zakresie Działania 9.3 i Podziałania 9.6.1 PO KL, w ramach których dostępne było kształcenie w formach szkolnych. Zgodnie z potrzebami regionu, a także zaleceniami Rady Unii Europejskiej nadal należy dążyć do podnoszenia wykształcenia i kompetencji mieszkańców. W opinii mieszkańców, a w szczególności przedsiębiorców, oferta kształcenia w szkołach zawodowych nadal wymaga dostosowania do potrzeb istniejących na rynku pracy. Dalsze jakościowe zmiany są również konieczne w obszarze kształcenia ustawicznego

Z przeprowadzonych badań wynika, że w obszarze kształcenia ustawicznego w woj. podlaskim podjęto się realizacji projektów w znaczącej mierze odpowiadających na istniejące w regionie zapotrzebowanie. Realizowane projekty w ramach Działania 9.3 i 9.6 PO KL zostały poprzedzone diagnozą sytuacji na lokalnym/regionalnym rynku pracy. Należy pozytywnie ocenić wprowadzenie w roku 2012 zmiany pozwalającej na wprowadzenie krótkich form kształcenia.

W świetle przedstawionych wyników badań warto podkreślić, że kluczowy jest sam sposób zorganizowania, same formy kształcenia ustawicznego - im bardziej elastyczne i im szybciej dopasowujące się do zmian zachodzących na rynku pracy, tym lepiej. W przypadku kształcenia ustawicznego stosunkowo najłatwiej pokusić się o maksymalną indywidualizację ścieżek kształcenia. Owo dążenie do tworzenia i oferowania „ścieżek kształcenia” możliwie jak najlepiej dopasowanych do indywidualnych potrzeb, do indywidualnej sytuacji kształconych osób wydaje się być kolejną cechą dobrze i nowocześnie pomyślanego „life long learning”.

Na podstawie badań ilościowych wśród mieszkańców woj. podlaskiego, możemy powiedzieć, że za priorytetowe uznają oni inwestycje infrastrukturalne. Niewiele osób jest świadomych wagi i konieczności podejmowania inicjatyw w kierunku promowania idei kształcenia ustawicznego, a także działań związanych z poradnictwem edukacyjno - zawodowym. W społeczeństwie ciągle dominuje przekonanie, że kształcenie jest przeznaczone dla ludzi młodych i w tym kierunku powinny przebiegać realizowane inwestycje. Konieczne jest więc promowanie idei kształcenia ustawicznego, a także zwiększenie znaczenia działań w zakresie poradnictwa edukacyjno - zawodowego.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W kształceniu osób dorosłych nieodzownym i bardzo ważnym elementem, na który zwraca uwagę również Rada Unii Europejskiej jest poradnictwo edukacyjno-zawodowe, a także promowanie idei kształcenia przez całe życie. Na element poradnictwa i promocji warto w szczególności sposób zwrócić uwagę w przypadku trudnych grup uczestników projektów takich jak np. osoby długotrwale bezrobotne o niższym niż średnie wykształceniu, pozostające w trudnej sytuacji społecznej.

Na podstawie przeprowadzonych badań i analiz możemy powiedzieć, że realizowane projekty w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz Priorytetu 9 PO KL w znaczącym zakresie dążyły do dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy, przede wszystkim poprzez doposażenie szkół zawodowych i uczelni wyższych w nowoczesną bazę dydaktyczną dostosowaną do istniejącego na rynku pracy zapotrzebowania. W ramach Działania 9.2 PO KL opracowane zostały programy rozwojowe szkół, a także prowadzone były praktyki i staże dla uczniów pozwalające na zdobywanie kwalifikacji odpowiadających potrzebom pracodawcy. Wprowadzone na poziomie szkół zmiany przyniosły efekty w postaci poprawy wyników egzaminów zawodowych na poziomie szkół zawodowych i technikum, w 2012 w przypadku szkół zawodowych zwiększyła się liczba zdających uczniów. W roku 2012 zmniejszyła się również liczba bezrobotnych absolwentów. Spośród nowo rejestrujących w 2012 roku, osoby będące w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki stanowiły 13,9% (10575 osób). W porównaniu do sytuacji sprzed roku napływ absolwentów do rejestrów bezrobotnych był mniejszy o 405 osób, tj. o 3,7%, a ich udział w ogólnej zbiorowości nowo rejestrujących się bezrobotnych zmniejszył się o 0,7 punktu procentowego.

W kontekście dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy warto podkreślić znaczenie projektów zrealizowanych w ramach Działania 9.3 i 9.6 PO KL dotyczących kształcenia ustawicznego. Projekty realizowane w ramach Działania 9.3 miały na celu podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców, ale również podniesienie poziomu wykształcenia. Projekty realizowane w ramach Działania 9.6 prowadziły głównie do podniesienia kompetencji językowych osób dorosłych. Realizowane projekty były skierowane zarówno do osób aktywnych zawodowo chcących zmienić, poszerzyć swoje kwalifikacje, jak również osób bezrobotnych.

Na podstawie analizy eksperckiej możemy powiedzieć, że kształcenie powinno być coraz lepiej dopasowane do potrzeb rynku pracy. Co więcej, biorąc pod uwagę stosunkowo niski poziom mobilności Polaków, powinno być ono dopasowane przede wszystkim do potrzeb lokalnego rynku pracy. W praktyce, proces dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców zmierzać powinien w stronę zwiększania liczby programów/ kierunków zamawianych. Dotyczy to w równej mierze szkolnictwa zawodowego jak i szkolnictwa wyższego (zwłaszcza oczywiście studiów licencjackich, tzw. studiów pierwszego stopnia. Idea programów/ kierunków zamawianych oparta jest na (trafnym i trudnym do zakwestionowania) założeniu, iż to pracodawcy najlepiej orientują się

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

w potrzebach kadrowych rynku pracy. Atrakcyjność programów/ kierunków zamawianych polega też na tym, że ich absolwenci mogą być niemal pewni późniejszego zatrudnienia.

Realizowane projekty w zakresie szkolnictwa wyższego i zawodowego w znaczącym stopniu były nastawione na dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy. Duże znaczenie poza zmianą kierunków kształcenia miało tworzenie programów rozwojowych szkół i wdrożenie nowych metod nauczania (modułowe i dualne systemy w szkolnictwie zawodowym). Warto w tym miejscu wspomnieć, że dostosowanie oferty do potrzeb rynku pracy nie może bazować tylko i wyłącznie na zmianie kierunków nauczania ze względu na dużą dynamikę rynku pracy. Warto dążyć do odpowiedniego przygotowania szkół do nowoczesnej edukacji. Należy promować ściślejszą współpracę z pracodawcami w zakresie tworzenia programów rozwojowych oraz zdobywania odpowiednich kompetencji dostosowanych do potrzeb rynku pracy w trakcie staży i praktyk.

Z analizy eksperckiej wynika, że przy określaniu nowych kierunków kształcenia powinno brać się pod uwagę następujące czynniki: kwalifikacje kadry, zaplecze techno-dydaktyczne szkoły, predyspozycje młodzieży gimnazjalnej, wymagania rynku pracy, oczekiwania pracodawców, innowacyjność procesu kształcenia, promowanie zasady równych szans oraz ochronę środowiska naturalnego. Analizie powinny podlegać również struktura bezrobocia i zgłaszane oferty pracy w województwie podlaskim. Cennych informacji mogą dostarczyć również rodzice, uczniowie i pracodawcy, warunkiem jest podjęcie współpracy z tymi grupami interesariuszy. Bardzo istotnym źródłem informacji, z których należy korzystać przy tworzeniu nowych kierunków są organizowane targi pracy, targi edukacyjne, które wyznaczają kierunki kształcenia w określonych zawodach.

Z analizy wyników badań ilościowych, a także opinii przedstawicieli szkół zawodowych i pracodawców pozyskanych w trakcie badań jakościowych oraz analizy eksperckiej wynika, że współpraca pomiędzy pracodawcami i szkołami zawodowymi i uczelniami wyższymi nie jest obecnie jeszcze wystarczająca. Dalszych zmian wymaga proces przygotowania uczniów i studentów po zakończeniu kształcenia do wejścia na rynek pracy. Dlatego wskazane jest kontynuowanie dofinansowania projektów i działań prowadzących w efekcie do stymulowania współpracy, mając na względzie to, że praktyczna nauka zawodu jest kluczowym elementem w procesie kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy. Zmiany w szkolnictwie zawodowym prowadzące do wdrażania modułowego lub dualnego kształcenia, tworzenia programów rozwojowych szkół przynoszą korzyści w postaci intensyfikacji współpracy szkół i przedsiębiorstw. Niezmiernie ważne jest również rozpowszechnianie idei współpracy wśród przedsiębiorców, przy jednoczesnym wyznaczeniu realnych korzyści jakie taka współpraca miałaby im przynosić.

Z pewnością konieczne są dalsze zmiany w obszarze współpracy przedsiębiorców i szkół zawodowych i uczelni wyższych, których celem byłoby podnoszenie jakości i jej lepszego dostosowania do rynku pracy. Wdrażanie w ramach zrealizowanych projektów w ramach Działania 9.2 programów rozwojowych szkół, dodatkowych praktyk i staży uczniowskich prowadziło w efekcie do stymulowania tej współpracy, poszukiwania nowych rozwiązań. Z pewnością większy

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

nacisk należy położyć na udział pracodawców w modernizacji programów szkół zawodowych i uczelni wyższych tak, aby absolwenci tych szkół byli lepiej przygotowani do funkcjonowania w warunkach rynku pracy.

Prowadzone w ramach Działania 6.1 RPOWP i Priorytetu 9 PO KL projekty w znaczącym stopniu wpisywały się w założenia Programu Rozwoju Edukacji. W największym stopniu realizowany był cel I Programu - *Wyrównywanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju*, poprzez projekty dedykowane do uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz dzieci przedszkolnych z obszarów wiejskich, indywidualizację procesu nauczania, programy stypendialne dla uczniów szczególnie uzdolnionych nie posiadających odpowiednich zasobów finansowych do dalszego rozwoju. W znaczącej mierze był realizowany również cel II *Wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie*.

W zakresie kształcenia ustawicznego zrealizowane zostały projekty na poziomie Działania 9.3 i 9.6, poprzez wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy, w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz Działania 9.2 PO KL wsparciem objęto szkolnictwo zawodowe celem podniesienia jego jakości. Projekty prowadziły zarówno do wzmocnienia bazy dydaktycznej szkół, a także dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy (poprzez tworzenie nowych kierunków i specjalizacji oraz programów rozwojowych). Uczelnie wyższe zostały wsparte w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz w większym stopniu z programów koordynowanych na poziomie centralnym: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, komponentu centralnego PO KL. Celem prowadzonych działań było m.in. wzmocnienie potencjału uczelni (również w zakresie kompetencyjnym), a także inwestowanie w innowacyjne metody kształcenia i nowoczesną bazę dydaktyczną dostosowaną do potrzeb rynku pracy. Realizowane działania wpisywały się w założenia Programu Rozwoju Edukacji również w zakresie celu III Nauka języków obcych kluczem do zwiększonej mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy. Podjęto się realizacji projektów podnoszących kompetencje uczniów w tym zakresie na poziomie Działania 9.1 i 9.2, nauczycieli na poziomie Działania 9.4, a także osób dorosłych poprzez kursy organizowane w ramach Działania 9.6. W najmniejszym stopniu realizowany był cel IV Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej, głównie w projektach realizowanych w ramach działania 9.1 i 9.5 PO KL. Wynikało to zapewne z faktu, że założenia programowe (RPOWP i PO KL) koncentrowały się przede wszystkim na dostosowaniu edukacji do potrzeb rynku pracy i wyrównaniu szans edukacyjnych. Projekty uwzględniające edukację kulturalną były realizowane jako element dodatkowy w kontekście tych dwóch priorytetowych założeń.

Należy podkreślić ogromne znaczenie projektów prowadzących do wyrównania szans edukacyjnych na obszarach wiejskich, także poprzez indywidualizację procesu nauczania na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, czy system stypendialny dla szczególnie uzdolnionych

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

uczniów, ze względu na to, że wyniki sprawdzianów i egzaminów na tych obszarach odbiegają od wyników osiąganych w dużych miastach. Wyrównywanie szans edukacyjnych (tak naprawdę szans życiowych) jest tym skuteczniejsze i tym bardziej efektywne im szybciej się zaczyna. W praktyce oznacza to, że priorytetowo powinno się traktować te projekty, przedsięwzięcia i inicjatywy, które nakierowane są (1) na likwidowanie (ekonomicznych i organizacyjnych) barier dostępowych do przedszkoli oraz (2) na podnoszenie poziomu nauczania w szkołach podstawowych. W tym ostatnim przypadku szczególnie istotne wydają się przedsięwzięcia, które (1) mają przeciwdziałać efektowi segregacji szkolnej z uwagi na różny poziom Wskaźnika Statusu Ekonomiczno-Społecznego) oraz (2) mają niwelować wyjściowe dysproporcje kompetencyjne między uczniami, za które odpowiedzialne są różne warunki środowiskowe/różne środowiska wychowawcze. To ostatnie wymaga w praktyce szerszej niż do tej pory indywidualizacji opieki dydaktyczno-wychowawczej nad uczniem. Wymaga też większej otwartości na koncepcje/ programy nauczania, które mają zmniejszać groźbę negatywnej stygmatyzacji gorzej radzących sobie uczniów i które oparte są na wielowymiarowym pomiarze dydaktycznym (np. koncepcja inteligencji wielorakich H. Gardnera).

Na podstawie przeprowadzonych badań ilościowych możemy powiedzieć, że placówki oświatowe zgłaszały zapotrzebowanie i plany na realizację takich działań jak: organizacja dodatkowych zajęć dydaktyczno - wyrównawczych, organizacja zajęć pozalekcyjnych mających na celu rozwój zainteresowań i kompetencji uczniów, budowa, rozbudowa lub modernizacja placówki szkolnej, informatyzacja placówki oświatowej, zapewnienie doradztwa i opieki pedagogiczno - psychologicznej dla uczniów oraz wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania. W znacznie większym stopniu niż JST placówki kładły nacisk na podnoszenie kompetencji uczniów oraz zmiany w sposobie kształcenia (projekty miękkie) niż inwestycje w infrastrukturę. Większość szkół zawodowych zgłaszała potrzebę modernizacji oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego rynku pracy, a także wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne, rozbudowę zaplecza szkoły zawodowej służącego praktycznej nauce zawodu.

IV. REKOMENDACJE

Uzyskane w trakcie badania wyniki i informacje oraz analiza zebranego materiału pozwoliły na przedstawienie pewnych rozwiązań i rekomendacji, które powinny przyczynić się do określenia kierunków działań w obszarze edukacji w przyszłym okresie programowania. Rekomendowane jest:

1. Dofinansowanie projektów promujących kształcenie ustawiczne wśród mieszkańców woj. podlaskiego.
2. Promowanie idei kształcenia ustawicznego wśród osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym oraz wśród mieszkańców wsi i małych miast.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3. Wprowadzenie krótkich form w zakresie kształcenia ustawicznego oraz dostosowanie ich do potrzeb lokalnego rynku pracy.
4. Wprowadzenie w zakresie kształcenia ustawicznego działań z zakresu poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla osób dorosłych.
5. Premiowanie współpracy szkół z pracodawcami w zakresie zarówno praktyk i staży, ale także przy tworzeniu programów kształcenia, czy programów rozwojowych szkół, doradztwa w kwestiach dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.
6. Realizacja projektów prowadzących do wymiany bazy dydaktycznej w przypadku szkół zawodowych/uczelni wyższych i dostosowania sprzętu do zmieniających się potrzeb rynku pracy.
7. Finansowanie projektów zmierzających do wyrównania szans edukacyjnych wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych ze szczególnym naciskiem na nauki techniczno-matematyczno-przyrodnicze oraz wzmacnianie kompetencji językowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i małych miast.
8. Prowadzenie działań w zakresie poradnictwa zawodowego, a także przygotowanie kadry pedagogicznej w tym zakresie.
9. Realizacja projektów z zakresu informatyzacji placówek oświatowych.
10. Premiowanie projektów zakładających wdrożenie przez szkoły programów rozwojowych, nowych form kształcenia.
11. Wyznaczenie priorytetowych obszarów dla rozwoju edukacji w województwie podlaskim na podstawie badań w następujących grupach interesariuszy: przedsiębiorcy, przedstawiciele szkół i uczelni wyższych, uczniowie i studenci.
12. Wykorzystania dotychczas przeprowadzonych modelowych rozwiązań w zakresie szkolnictwa zawodowego.

Summary

Between May and July 2013 the Public Profits Sp. z o.o. research team, commissioned by the Podlaskie Voievodship Marshal's Office, carried out the *“Evaluation of the impact of projects co-financed with European Union funds (UE) on the completion of the targets of the Expansion of Education in the Podlaskie Voievodship Programme up to 2013”* study

I. SCOPE AND OBJECTIVE OF RESEARCH

The **Main Objective** of the study was the evaluation of the impact of projects co-financed with European Union funds (UE) and making part of the 2007-2013 Regional Operational Programme Podlaskie Voievodship (ROPPV) and the regional component of the Operational Programme Human Capital (OP HC) on the achievement of Expansion of Education in the Podlaskie Voievodship Programme up to 2013 (EEPVP) targets, in the period from start of implementation to the signing of contract with the Research Agency.

The main objective required the completion of the following **specific objectives**:

- 1) Evaluation of impact of EU co-funded education projects on:
  - Improving access to education in the Podlaskie Voievodship,
  - Improving the quality and level of education of Podlaskie Voievodship inhabitants,
  - Tailoring education/ forms of education to the needs of the labour market,
  - Reinforcing the role of education institutions and preparing education institutions to perform a key role in the process of creating a competitive regional economy,
  - Improving teachers' skills,
  - Improving the level of vocational skills through „lifelong education”,
  - Increasing the R&D potential of universities in line with the demand from companies, this including technological level.
- 2) Evaluation of the effectiveness and efficiency of EU funded education efforts in the achievement of Expansion of Education in Podlaskie Voievodship up to 2013.
- 3) Suggestions of education areas for future fund placement.

II. METHODOLOGY

- Desk research - e.g. Programme documents, strategic documents, academic papers on the areas and issues covered by the research.
- Qualitative and quantitative analysis of co-financing applications covered by Measure 9 OP HC and Measure 6.1 ROPPV;
- In depth interviews (IDI) with representatives of OP HC and ROPPV Implementing Authorities;
- Individual telephone interviews with beneficiaries;

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Focused Group Interviews (FGI) with beneficiaries, with entrepreneurs and with education experts;
- Cases studies for projects carried out as part of OP HC and ROPPV;
- Computer Assisted Telephone Interviews (CATI) with inhabitants of the Podlaskie Voievodship;
- Computer Assisted Web Interviews (CAWI) with Local Self Government bodies and education institutions.

III. RESEARCH FINDINGS

Going by GUS data we may note a pre-2011 systematic growth in number of children of kindergarten age, with a drop in 2012. Please note that the the Voievodship's population is forecast to contract, with parallel changes to age structure - increase of the 65+ group and decrease of number of under 14 year olds. Forecasts up to 2035 predict population loss in small towns and the countryside.

With the above in mind we must emphasise the importance of diagnosing the demand for kindergarten education in Gminas expected to lose population and to adapt access to education to the needs of particular Gminas (organisation of kindergarten centres or bussing children to nearest kindergarten centre or kindergarten).

The Podlaskie Voievodship has a positive ratio of working age population. This points to the importance of lifelong learning in the adaptation of the workforce to changes on the labour market.

Looking at employment figures it is evident that between 2002 and 2008 unemployment gradually decreased from 17,1% in V.2002 to 9,4% in V.2008. This drop in unemployed could have been driven by migration of Podlaskie Voievodship inhabitants. Since 2008, i.e. the de facto beginning of economic slowdown in Europe and major curtailing of job possibilities aboard, the unemployment rate had kept on growing. The Podlaskie Voievodship has a very high ratio (53%) of long term unemployed, i.e. those out of a job for over a year. Such data underscores the need for supporting both lifelong learning and education-job counselling for the unemployed, with special focus on the long term unemployed.

Data gathered at report level points to low demand for highly qualified workers. Employers mostly seek people with job experience or specific character traits, and are not so interested in the candidates' formal education. This increases the effectiveness of projects which activate the unemployed - either by giving them apprenticeships relevant for their future jobs or personal development.

Looking at changes in educational offer in 2007 - 2011 one may see that the number of kindergartens systematically had increased. The growth rate in rural areas was lower. In 2007 - 2012 there had been a notable increase in the number of kindergartens (especially in rural areas) created

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

under Measure 9.1.1 OP HC - 123, which also boosted the percentage of rural children in kindergartens. The data also point to the need of further propagation of kindergarten education in rural areas, particularly amongst the parents of children 3-years of age, as well as fuller support from Local Self Government (LSG). This is the purpose of the so-called „Kindergarten Act”, the main objective of which is the elimination of barriers in access to kindergarten education. In light of the demographic through it is no surprise that GUS data also illustrated the dropping numbers of elementary and gymnasium pupils. GUS data also shows the number of vocational schools to have decreased. There are several reasons for this. One is pure demographics - fewer children of appropriate age and higher career aspirations evidenced by growing numbers of lyceum pupils. The other is that small budgets of LSG led to closures of vocational schools.

The realisation of education area projects included in ROPPV and OP HC improved the quality and level of education of the population of the Podlaskie Voivodship. The visibility of such changes was declared by the populace and is supported by GUS data concerning education levels. Qualitative changes are also evident in the results of tests and exams taken at elementary schools, gymnasiums and vocational schools. As gymnasiums are concerned the positive changes were principally in language skills. The data in the report show there continues to be a gap in test results between rural areas and small towns up to 20,000 and large cities over 100,000, thus pointing to the need to equalise education opportunities. It also is necessary to improve pupil's math-science skills as in this area their scores in tests are lowest.

Analysing applications for funding and available data we can say that education related Measure 9.3 and Measure 9.6.1 OP HC projects had the largest impact on improving the education level. In line with the Region's needs and European Council recommendations efforts to improve the populations' skill and competence levels should be continued. The populace in general and employers in particular feel the need of tailoring the offer of vocational schools to the needs of the labour market. Further qualitative changes are also necessary for lifelong learning

The research points to lifelong learning related projects in the Podlaskie Voivodship to be in larger part in line with the Region's needs. The implemented Measures 9.3 and 9.6 OP HC programmes were preceded by diagnosis of the local /regional labour market. The change introduced in 2012 which allowed the introduction of short education forms must be given positive appraisal.

The key issues are how lifelong learning is organised and in what forms is it provided - the more flexible and the faster they adapt to labour market changes the better. In the case of lifelong learning it is easiest to achieve the above by organising maximally individualised development paths. This drive towards developing and providing „education paths”, as individualised as possible, appears to be another characteristic of modern and well designed „life long learning”.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Quantitative research among the Podlaskie Voivodship populace showed them to regard investment in infrastructure as a priority. Few were aware of the importance and necessity of initiatives promoting the idea of lifelong learning, as well as efforts linked with education-job counselling. The mindset continues to be that education is something for the young and that is where resources should go. Hence the necessity of promoting the concept of lifelong learning, and to boost the importance of efforts related with education-job counselling.

A very important element of education of adults - as noted by the European Council - is education-job counselling, as well the idea of lifelong learning. The counselling and promotion elements should be of particular note when addressing difficult groups such as long term unemployed with below average education and in difficult social situation.

Research and analysis showed that projects carried out under Measure 6.1 ROPPV and Measure 9 OP HC are in large part aimed at tailoring the educational offer to the needs of the labour market, principally through equipping vocational schools and higher education establishments with modern didactic equipment in line with current labour market needs. Measure 9.2 OP HC involved the development of school teaching programmes, as well as apprenticeships and training for pupils which provided skills appreciated by employers. Changes at school level brought about results such as better test results in vocational schools and "technikum", and which in 2012 improved the ratio of pupils graduating from vocational schools. In 2012 we also noted a lower ratio of unemployed graduates; Among the newly registered unemployed in 2012 those less than 12 months from finishing school accounted for 13,9% (10575). This was 405 fewer people than a year before, i.e. 3,7% fewer, with their percentage in the total of unemployed going down by 0,7 percentage point.

As to adapting the education offer to labour market needs one should highlight the importance of projects under Measures 9.3 and 9.6 OP HC concerning lifelong learning. Measure 9.3 projects improved professional skills and brought up the education level. Measure 9.6 projects were chiefly oriented at improving language skills of adults and were offered to both employed and unemployed.

Expert analysis point to need of education offer to be better adapted to the needs of labour market. Furthermore, keeping in mind the relatively low level of mobility of the Polish public, it should be tailored to the needs of the *local* labour market. In practice tailoring the education offer should go in the direction of increasing the number of available „on demand” programmes/ courses. This holds equally true for vocational education as well as higher education (especially 1st Level). The idea of „on demand” programmes/ courses is based on the (accurate and difficult to dispute) assumption that it are the entrepreneurs who know best what sort of skills does the labour market need. The appeal of „on demand” programmes/ courses is enhanced by the fact that graduates are almost assured of employment.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Higher- and vocational education related projects in large part were dedicated to tailoring the education offer to the needs of the labour market. Besides changing schooling profiles a quite important role was played by the development of new teaching programmes and the introduction of new teaching methods (modular and dual systems in vocational education). Please remember that adapting the educational offer to the needs of the labour market cannot be based solely upon switching profiles whenever needed. This is not possible due to high dynamics of change of the labour market. Schools should be prepared to offer a modern education. Closer cooperation with employers in the development of teaching programmes should be supported, as well as the acquisition of appropriate skills and competences suited to the labour market through apprenticeship and hands on training.

Experts' analysis points to the need of taking the following aspects into account when developing new teaching programmes: teachers' skills, technical-didactic infrastructure of the school, inclinations of middle school pupils, needs of the labour market, expectations of the employers, innovative character of teaching process, promotion of the principle of equal opportunity and protection of the environment. The unemployed structure and job offers in the Podlaskie Voivodeship also should be looked at. Valuable information can be garnered from parents, pupils and employers - if a relationship with these stakeholder groups is established. Yet another highly relevant data source for the set up of new education profiles are job fairs, plus education fairs which set the directions of training in specific skills.

Quantitative research and opinions of representatives of vocational schools and employers from qualitative research and expert analysis point to an inadequate level of cooperation between employers and educational establishments at present. The process of preparing pupils and students after graduation needs to be amended. It is therefore recommended to continue financing of projects and efforts stimulating such cooperation, keeping in mind that hands on experience is a key element of the education process preparing people for the labour market. Changes in vocational education such as the introduction of modular or dual systems of education, the re-design of teaching programmes bring about benefits in the form of better cooperation between education establishments and employers. It is very important to inform employers of the possibility of such cooperation and to point out tangible benefits of such cooperation.

Doubtlessly some further changes in relations between employers and vocational schools and higher education establishments are necessary in order to improve the level of education and bring it closer in line with the needs of the labour market. Measure 9.2 programmes involving the introduction of teaching programmes, and additional apprenticeships stimulated such cooperation. Doubtlessly more effort should be put into involving employers with the updating of vocational schools' and higher education establishments' curriculums as to increase graduates' chances on the labour market.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Measure 6.1 ROPPV and Measure 9 OP HC projects were highly compatible with the objectives of Developing Education Programme. Highest compliance with the objectives of the was noted for Objective I of the Programme - *Providing equal educational opportunities and means for all-round development* (through projects dedicated to elementary schools, gymnasium and above-gymnasium school pupils and kindergarten age children in rural areas, plus individualisation of education process and scholarships for outstanding pupils from modest backgrounds. Objective II - *Supporting lifelong education and an education in line with the growth of innovation and economic development of the region*- was also implemented to a large degree.

There were Measure 9.3 and 9.6 projects dedicated to lifelong learning. These supported learning vocations and trades sought for on the labour market. Projects under Measures 6.1 ROPPV and 9.2 OP HC supported the improving of quality of vocational educational. The projects both improved the schools' didactic infrastructure as well as modification of curriculum to better serve the needs of the labour market (adding new education paths). Places of higher learning were supported under Measure 6.1 ROPPV and – in even a larger part – by programmes coordinated at National Level: Operational Programme Infrastructure and Environment, Operational Programme Development of Eastern Poland, and the National Component of the OP HC. The objective of effected actions was e.g. increasing universities' potential (in competence terms too), as well as investing in modern teaching methods and a modern didactic base up to date with the requirements of the labour market. The effected actions also included covered the aims of the Developing Education Programme Objective III - Teaching foreign languages as the key for enhanced mobility in the international educational environment and on the international labour market. Language skills were honed in projects under Measures 9.1 and 9.2, teachers raised their skills through Measure 9.4, and adults did so in projects under Measure 9.6.

The lowest achievement rate was noted for Objective IV Patriotic Education and the Increased Role of Cultural Education, chiefly in projects under Measures 9.1 and 9.5 OP HC. This was probably caused by the fact that Programme Assumptions (ROPPV and OP HC) are focused on adapting the education system to the needs of the labour market and on improving educational opportunities. Projects which addressed cultural education were an addition to those two priority objectives.

One should underscore the enormous value of projects aimed at levelling the education opportunities in rural areas as test and exam results of pupils from those areas are much below those noted in large cities. This applies to both the individualisation of teaching at elementary school and gymnasium levels, and a system of scholarships for better pupils. The provision of equal education opportunities (de facto for life and career) is more effective when started the earliest

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

possible. In practice this means that priority should be given to projects, initiatives and endeavours aimed at: (1) elimination of (economic and organisational) barriers to access to kindergartens, and (2) improving the quality of education at elementary schools. In the latter case of particular note are projects which: (1) are to counteract the effect of school segregation due to differing level of Socio-Economic Status Index and (2) eliminate the disproportions between pupils caused by different educational/family backgrounds. The latter requires more individualisation of didactic-psychological care over pupils. This also requires greater openness towards concepts/ curriculum intended to decrease the danger of negative stigmatisation of under-performing pupils, and which were based on a multi-dimensional didactic measure (e.g. multiple intelligences theory by H. Gardner).

The concluded quantitative research allows us to say that education establishments reported demand and plans for: provision of schooling or catch-up classes, organisation of extra-curriculum activities to simulate pupils' interest and skills, construction, expansion or modernisation of the establishments' facilities, digitalisation, provision of pedagogical - psychological counselling and care for pupils, plus the implementation of new, innovative forms of teaching. Establishments placed much more emphasis than LSG on raising pupils' skills and on changes in manners of teaching (soft projects) than on capital outlay on infrastructure. Most vocational schools voiced the demand for the up-dating of the offer of vocational schooling and adapting it to the needs of the labour market, as well as in equipping schools and other educational establishments providing vocational education with modern didactic equipment, plus expansion of workshops used for practical training

IV. RECOMMENDATIONS

The results of the study and information gathered during the research, as well as analysis of existing documents give grounds for the formulation of certain solutions and recommendations which should serve to define directions of actions in the area of education during the next Financial Framework. It is recommended to:

1. Finance projects promoting lifelong education among inhabitants of the Podlaskie Voivodship.
2. Promote the idea of lifelong education among people with elementary and gymnasium education and inhabitant of rural areas and small towns.
3. Introduce short forms of lifelong education and adapt these to the needs of the local labour market.
4. Add education-job counselling to lifelong education efforts.
5. Reward cooperation between schools and employers for apprenticeships and hands-on training, as well as in developing the curriculum, consulting vocational education programmes to adapt these to local labour market needs.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

6. Carry out projects involving the replacement of didactic equipment at vocational schooling establishment/ universities and to adapt equipment to the changing needs of the labour market.
7. Finance projects aimed at providing equal opportunities to elementary and gymnasium school pupils with particular emphasis on hard science subject.
8. Provisioning of job counselling and preparing teachers to provide it.
9. Computerisation of educational establishments.
10. Rewarding projects where educational establishments implement new forms of education.
11. Using the results of the research to sett out priority areas for education in the Podlaskie Voievodship for the following stakeholders: entrepreneurs, schools and universities, pupils and students.
12. Use of exiting model solutions for vocational education.

1. Identyfikacja obszaru badawczego

1.1. Wstęp

Niniejszy dokument prezentuje raport końcowy z przeprowadzonych badań pn. „Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”

W oparciu o dokumenty przedstawiające główne nurty polityki edukacyjnej w województwie podlaskim, do których należą „Program Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 roku” stworzony w oparciu o założenia „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku”, jak również założenia VI Osi Priorytetowej: Rozwój infrastruktury społecznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 oraz 9 Osi Priorytetowej: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki można przedstawić strategiczne cele edukacji w regionie.

Do celów tych należą przede wszystkim:

- wyrównywanie szans edukacyjnych i stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach,
- wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie,
- wspieranie nauki języków obcych celem zwiększenia mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy,
- wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej,
- poprawa infrastruktury edukacyjnej, a w konsekwencji wzrost jakości i atrakcyjności kształcenia w regionie oraz poprawa dostępu do edukacji,
- podnoszenie kwalifikacji kadry pedagogicznej,
- wspieranie oddolnych inicjatyw edukacyjnych na obszarach wiejskich.

W samym Programie Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 wyróżniono następujące cele strategiczne oraz szczegółowe:

1. Wyrównanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju.

- Wsparcie programów edukacyjnych mających na celu wyrównanie szans uczniów;
- Wyzwalanie aspiracji u młodzieży wiejskiej do podejmowania kształcenia na poziomie studiów wyższych;
- System stypendialny czynnikiem pozytywnie wpływającym na proces wyrównywania szans i podnoszenia ogólnego poziomu wykształcenia;
- Rozwój infrastruktury informatycznej kluczem do powszechności i poprawy dostępu do usług edukacyjnych;

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
  - Umożliwienie uczniom wyboru kierunku kształcenia zgodnie z zamiłowaniem, uzdolnieniami uczniów i potrzebami rynku pracy;
  - Wspieranie kształcenia w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych;
  - Rozwój infrastruktury społecznej sprzyjającej poprawie jakości kształcenia.
- 2. Wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie.**
- Wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego zintegrowanego z tradycyjnym systemem edukacyjnym;
  - Wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy;
  - Podniesienie jakości kształcenia zawodowego;
  - Wzmacnianie współpracy szkół wyższych i sektora gospodarczego na polu innowacji.
- 3. Nauka języków obcych kluczem do zwiększonej mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy.**
- Stworzenie warunków w zakresie kształcenia języków obcych.
- 4. Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej.**
- Dążenie do czerpania z bogactwa wielości kultur,
  - Kształtowanie postawy patriotycznej integralnym elementem procesu wychowania,
  - Dążenie do utożsamiania się młodzieży z małymi ojczyznami,
  - Stworzenie możliwości rozwoju różnorodnych form kształcenia mniejszości narodowych.

W przypadku Działania 6.1.: Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji RPOWP, głównym celem jest:

1. Stworzenie warunków koniecznych do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych.
2. Zapewnienie odpowiedniego standardu infrastruktury edukacyjnej, co sprzyjać będzie poprawie jakości kształcenia i wzrostowi poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego oraz polepszeniu dostępu do edukacji, w tym placówek służących wyrównywaniu szans edukacyjnych.

Założenia działań w ramach Priorytetu 9 PO KL głównie oscylowały wokół:

1. **Działanie 9.1 - Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty**

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Tworzenie warunków równych szans edukacyjnych poprzez udzielenie wsparcia na rzecz instytucji systemu oświaty oraz osób napotyających na bariery o charakterze środowiskowym, ekonomicznym, geograficznym i zdrowotnym utrudniające lub uniemożliwiające dostęp do usług edukacyjnych.
- Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie w formach szkolnych (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych) ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

2. Działanie 9.2 - Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego

- Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych) służące podniesieniu zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

3. Działanie 9.3 - Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego w formach szkolnych (ostatni konkurs ogłoszony w 2011 r.)

- Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy.

4. Działanie 9.4 - Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty

- Dostosowanie kwalifikacji nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju regionów, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty.

5. Działanie 9.5 - Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich

- Pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich.

6. Działanie 9.6 - Upowszechnienie uczenia się dorosłych (realizowane od 2012 roku)

- Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

1.2. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania była ocena wpływu inwestycji dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej (UE) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (RPOWP) i regionalnego komponentu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) na realizację celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r. (PREWP) w okresie od początku wdrażania Programów do momentu podpisania umowy z Wykonawcą badania.

Cel główny badania zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- V.** Ocena wpływu wsparcia inwestycji z zakresu edukacji dofinansowanych w ramach środków UE na:
- poprawę dostępu do edukacji w województwie podlaskim,
  - poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego,
  - dostosowywanie edukacji/form kształcenia do potrzeb rynku pracy,
  - wzmocnienie funkcji instytucji edukacyjnych oraz przygotowanie ich do pełnienia kluczowej roli w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionalnej,
  - doskonalenie zawodowe nauczycieli,
  - podwyższenie poziomu kompetencji zawodowych poprzez kształcenie ustawiczne,
  - zwiększenie potencjału naukowo badawczego wyższych uczelni odpowiadającego potrzebom przedsiębiorstw, w tym zaawansowanych technologicznie.
- VI.** Ocena skuteczności i efektywności wsparcia z zakresu edukacji udzielonego w ramach środków UE w realizacji celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.
- VII.** Wskazanie propozycji kierunków alokowania środków w obszarze edukacji w przyszłości.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

1.3. Grupy docelowe badania, obszar realizacji badania

Badaniem objęte zostaną następujące grupy respondentów:

- Beneficjenci, których projekty znalazły się na listach projektów wybranych do dofinansowania w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz Priorytetu 9 komponentu regionalnego PO KL;
- Mieszkańcy województwa podlaskiego (w tym studenci/uczniowie i przedsiębiorcy);
- Przedstawiciele placówek oświatowych i JST;
- Przedstawiciele IZ RPOWP i IP PO KL;
- Przedstawiciel WUP, przedstawiciel kuratorium oświaty, przedstawiciel Departamentu Edukacji, Sportu i Turystyki, Wiceprezes Białostockiej Fundacji Kształcenia Kadr.

Badanie objęło swoim zasięgiem obszar województwa podlaskiego.

1.4. Kryteria ewaluacyjne

Wykonawca dokona oceny pod względem następujących kryteriów ewaluacyjnych:

- **Skuteczność** - pozwoli ocenić, czy realizacja dofinansowanych w ramach środków UE inwestycji wpłynęła na osiąganie celów strategicznych Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.,
- **Efektywność** - pozwoli ocenić efekty, jakie osiągnięto przy poniesionych nakładach na inwestycje dofinansowane w ramach środków UE realizujące cele Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r. (PREWP), czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów,
- **Użyteczność** - odpowie na pytanie, czy osiągnięte efekty w ramach realizowanych projektów są przydatne i wykorzystywane przez beneficjentów oraz jaki mają wpływ na rozwój oferty edukacyjnej w województwie podlaskim.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

1.5. Pytania badawcze/ewaluacyjne

CELEM GŁÓWNYM badania była ocena wpływu inwestycji dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej (UE) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (RPOWP) i regionalnego komponentu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) na realizację celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r. (PREWP) w okresie od początku wdrażania Programów do momentu podpisania umowy z Wykonawcą badania.

Poniżej prezentujemy schemat obrazujący sposób realizacji badania, w tym katalog celów szczegółowych wraz z przyporządkowaniem pytań badawczych.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.

Ocena wpływu wsparcia inwestycji z zakresu edukacji dofinansowanych w ramach środków UE na:

- poprawę dostępu do edukacji w województwie podlaskim,
- poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego,
- dostosowywanie edukacji/form kształcenia do potrzeb rynku pracy,
- wzmocnienie funkcji instytucji edukacyjnych oraz przygotowanie ich do pełnienia kluczowej roli w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionalnej,
- doskonalenie zawodowe nauczycieli,
- podwyższenie poziomu kompetencji zawodowych poprzez kształcenie ustawiczne,
- zwiększenie potencjału naukowo badawczego wyższych uczelni odpowiadającego potrzebom przedsiębiorstw, w tym zaawansowanych technologicznie.

PYTANIA BADAWCZE	KRYTERIA EWALUACYJNE	METODY BADAWCZE	NARZĘDZIA BADAWCZE
1. Jak przedstawia się struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego w latach 2007 - 2010 na tle innych regionów kraju (z uwzględnieniem miejsca zamieszkania, wieku, płci, poziomu wykształcenia, itp.)?	Skuteczność	<i>desk research</i>	-
2. Jakie są potrzeby edukacyjne w województwie podlaskim, w tym przedstawicieli szkół/uczelni, pracodawców, studentów / uczniów (z uwzględnieniem miejsca zamieszkania, wieku, płci, poziomu wykształcenia, itp.)?	Skuteczność	<i>desk research</i> , wywiady CATI	kwestionariusz wywiadu CATI
3. Jak przedstawia się infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim (z	Skuteczność	<i>desk research</i>	-

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

uwzględnieniem lokalizacji, rodzaju placówki, liczby osób z niej korzystających, itp.)?			
4. Jakie są potrzeby w województwie podlaskim w obszarze infrastruktury z zakresu edukacji (w tym przedstawicieli szkół/uczelni, pracodawców, studentów/uczniów)?	Skuteczność	<i>desk research</i> , wywiady CATI, wywiady CAWI	kwestionariusz wywiadu CATI, kwestionariusz wywiadu CAWI
5. W jakim stopniu zrealizowane projekty z zakresu edukacji (w tym z RPOWP i PO KL) przyczyniły się do poprawy dostępu do edukacji, wyrównywania szans edukacyjnych i stworzenia możliwości wszechstronnego rozwoju mieszkańców województwa podlaskiego?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CATI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków, kwestionariusz wywiadu CATI, kwestionariusz wywiadu CAWI
6. W jakim stopniu projekty z zakresu edukacji (w tym z RPOWP i PO KL) realizują najpilniejsze potrzeby wskazane w rekomendacjach Rady Unii Europejskiej - Country Specific Recommendations (dotyczące m.in. infrastruktury przedszkolnej i szkolnictwa zawodowego)?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CATI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusz wywiadu CATI, kwestionariusze wywiadu CAWI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
7. Czy realizacja projektów z zakresu edukacji miała wpływ na poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, analiza ekspercka	matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

8. Jak dzięki realizacji projektów zmieniła się struktura kierunków kształcenia w szkołach wyższych i zawodowych?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>)	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CAWI, matryca analizy jakości. i ilość. wniosków
9. W jakim stopniu zrealizowane projekty przyczyniły się do dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy w województwie?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CAWI, matryca analizy jakości. i ilość. wniosków
10. Czy zrealizowane projekty odpowiadały potrzebom w regionie w zakresie kształcenia ustawicznego?	Użyteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CAWI, CATI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CAWI, kwestionariusz wywiadu CATI, matryca analizy jakości. i ilość. wniosków
15. W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL stymulują współpracę szkół ponadgimnazjalnych (w tym szkół zawodowych, uczelni wyższych) i przedsiębiorstw przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności regionu?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CAWI, matryca analizy jakości. i ilość.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

		ekspercka	wniosków
CEL SZCZEGÓŁOWY 2. Ocena skuteczności i efektywności wsparcia z zakresu edukacji udzielonego w ramach środków UE w realizacji celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.			
PYTANIA BADAWCZE	KRYTERIA EWALUACYJNE	METODY BADAWCZE	NARZĘDZIA BADAWCZE
5. W jakim stopniu zrealizowane projekty z zakresu edukacji (w tym z RPOWP i PO KL) przyczyniły się do poprawy dostępu do edukacji, wyrównywania szans edukacyjnych i stworzenia możliwości wszechstronnego rozwoju mieszkańców województwa podlaskiego?	Skuteczność Efektywność	<i>desk research, w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CAWI, CATI, studium przypadku (case study), analiza ekspercka</i>	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CAWI, kwestionariusz wywiadu CATI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
7. Czy realizacja projektów z zakresu edukacji miała wpływ na poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego?	Skuteczność	<i>desk research, w tym analiza wniosków o dofinansowanie, analiza ekspercka</i>	matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
10. Czy zrealizowane projekty odpowiadały potrzebom w regionie w zakresie kształcenia ustawicznego?	Użyteczność	<i>desk research, w tym analiza wniosków o dofinansowanie, wywiady: IDI, FGI, CAWI, CATI, studium przypadku (case study), analiza ekspercka</i>	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CAWI, kwestionariusze wywiadu CATI, matryca analizy jakości. i ilość.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

			wniosków
11. Jakie typy projektów w największym stopniu przyczyniły się do realizacji celów strategicznych Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.?	Skuteczność Efektywność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, szczegółowa analiza PREWP, wywiady: IDI, FGI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
13. W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPO WO i PO KL wspierają rozwój obszarów wiejskich?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, szczegółowa analiza PREWP, wywiady: IDI, FGI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
14. W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL wspierają kształcenie w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych?	Skuteczność	<i>desk research</i> , w tym analiza wniosków o dofinansowanie, szczegółowa analiza PREWP, wywiady: IDI, FGI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusz wywiadu CAWI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
CEL SZCZEGÓŁOWY 3.			
Wskazanie propozycji kierunków alokowania środków w obszarze edukacji w przyszłości.			
PYTANIA BADAWCZE	KRYTERIA	METODY	NARZĘDZIA

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

	EWALUACYJNE	BADAWCZE	BADAWCZE
12. Wspieranie jakiego typu projektów w obszarze edukacji jest najbardziej uzasadnione w przyszłości?	Użyteczność	<i>desk research</i> , wywiady: IDI, FGI, CATI, CAWI, studium przypadku (<i>case study</i>), analiza ekspercka	scenariusze wywiadu IDI, scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CATI, kwestionariusze wywiadu CAWI, matryca analizy ilościowej i jakościowej wniosków
16. Jakie plany inwestycyjne mają placówki oświatowe oraz nadzorujące je jednostki samorządu terytorialnego oraz jakie są potrzeby wspomnianych podmiotów i mieszkańców województwa podlaskiego w obszarze edukacji	Użyteczność	wywiady: FGI, CATI, CAWI	scenariusze wywiadu FGI, kwestionariusze wywiadu CATI, kwestionariusze wywiadu CAWI

2. Metodologia ewaluacji

2.1. Szczegółowy opis metod badawczych zastosowanych w badaniu służących rejestracji danych

Cele badania zostały zrealizowane poprzez wyczerpujące, logiczne i spójne przeanalizowanie zakresu tematycznego badania w tym dokumentacji wskazanej na poziomie raportu metodologicznego. W celu uzyskania wiarygodnych wyników ewaluacji i udzielenia wyczerpującej odpowiedzi na założone pytania badawcze, zgodnie z naczelną zasadą prowadzenia badań ewaluacyjnych, w badaniu wykorzystane zostały następujące metody triangulacji:

- Na poziomie technik badawczych i metod zbierania danych - poprzez zastosowanie różnych, uzupełniających się wzajemnie metod zbierania danych, takich jak indywidualny wywiad pogłębiony (IDI), zogniskowany wywiad grupowy (FGI), wywiady internetowe (CAWI), wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI), analiza dokumentów i danych zastanych, studium przypadku (*case study*), analiza ekspercka;
- Na poziomie konstruowania próby badawczej - badania przeprowadzane zostało wśród różnych grup respondentów, ze szczególnym uwzględnieniem grup docelowych, takich jak: osoby zaangażowane we wdrażanie programów unijnych, w tym pracownicy IZ RPOWP, beneficjenci programów unijnych (RPOWP i PO KL), mieszkańcy województwa podlaskiego (w tym przedsiębiorcy i studenci), przedstawiciele placówek oświatowych i JST. Multiplikacja źródeł informacji umożliwiła uzyskanie informacji na dany temat od osób, które potencjalnie mogą prezentować różny punkt widzenia na badaną kwestię i/lub mają specyficzny zakres informacji;
- Na poziomie zespołu - badanie realizowane było przez zespół badawczy składający się z badaczy posiadających doświadczenie w zakresie realizacji badań ewaluacyjnych, jakościowych, ilościowych oraz ekspertów, co pozwoliło zminimalizować wpływ badacza na osiąganе wyniki poprzez wzajemną kontrolę realizacji, a także weryfikację i konfrontację dokonywanych analiz i formułowanych wniosków.

2.1.1. Analiza danych zastanych (*desk research*)

Dzięki analizie *desk research* członkowie zespołu badawczego uzyskali szczegółową wiedzę na temat specyfiki oraz zakresu realizowanych projektów w obszarze edukacji w woj. podlaskim. Etap analizy *desk research* posłużył do skonstruowania metodologii, narzędzi badawczych oraz zapoznania się członków zespołu z badanym zagadnieniem. W dalszym etapie analiza dostarczyła szczegółowych informacji zarówno na temat stanu usług edukacyjnych i ich zmian na przestrzeni lat, jak i charakteru realizowanych działań.

W trakcie analizy celem rozpoznania zagadnień związanych z badaniem oraz doprecyzowania przedmiotu zamówienia zostały wykorzystane następujące dokumenty:

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

A. Dokumenty programowe

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 - 2013,
- Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 - 2013,
- Mapa projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 www.podlaskiedotacje.pl,
- Przegląd danych monitoringowych,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki - komponent regionalny,
- Szczegółowy Opis Priorytetów PO KL - komponent regionalny,
- Program Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.,
- Rekomendacje Rady Unii Europejskiej sformułowane w dokumencie pt. „Country Specific Recommendations na rzecz realizacji strategii Europa 2020” i Krajowy Program Reform.

B. Wybrane wnioski o dofinansowanie projektów

Analizie zostały poddane 183 wnioski przyjęte do realizacji w ramach poszczególnych Działań Priorytetu 9 komponentu regionalnego PO KL. W doborze próby uwzględniono również podział na powiaty woj. podlaskiego. Szczegółowy zakres próby w podziale na działania znajduje się poniżej.

Tabela 1. Liczba wniosków o dofinansowanie objętych analizą w podziale na Działania/Poddziałania

Działanie	Liczba wszystkich wniosków	Liczba wniosków poddanych analizie
Poddziałanie 9.1.1	104	21
Poddziałanie 9.1.2	280	56
Poddziałanie 9.1.3	5	3
Działanie 9.2	98	20
Działanie 9.3	14	7
Działanie 9.4	29	15
Działanie 9.5	256	51
Działanie 9.6	20	10
RAZEM	806	183

Analizie zostały poddane wszystkie wnioski przyjęte do realizacji w ramach Działania 6.1 RPOWP.

C. Analizy, opracowania i wyniki ewaluacji

- „Identyfikacja potrzeb w obszarze kształcenia ustawicznego osób dorosłych w formach szkolnych i pozaszkolnych w województwie podlaskim” - raport z badania ewaluacyjnego,

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- „Analiza działań upowszechniających edukację przedszkolną podejmowanych w ramach PO KL Województwa Podlaskiego na lata 2007- 2013” - raport z badania ewaluacyjnego,
- „Analiza wpływu interwencji z Europejskiego Funduszu Społecznego na rynek pracy w województwie podlaskim” - raport z badania ewaluacyjnego,
- „Komplementarność wewnętrzna oraz zewnętrzna projektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 z projektami innych programów krajowych realizowanych w perspektywie 2007-2013”
- Opracowania Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, w tym: „Podlaski rynek pracy”, „Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim”, „Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w woj. podlaskim w 2010 roku”, „Sytuacja osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na rynku pracy w woj. podlaskim w 2010 roku”, „Dynamika i potrzeby regionalnego rynku pracy w opinii podlaskich pracodawców - raport z badań, 2007 rok.”

D. Dane statystyczne i analityczne z zakresu przedmiotu niniejszego badania (wykorzystane zostaną przede wszystkim dane GUS zbierane w Banku Danych Lokalnych -BDL).

2.1.2. Indywidualny wywiad pogłębiony (IDI) oraz triada z przedstawicielami IP PO KL i IZ RPOWP

Indywidualne wywiady pogłębione zostały przeprowadzone z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnej za wybór i wdrażanie projektów w zakresie edukacji PO KL, natomiast triada z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnej za wybór i wdrażanie projektów w zakresie edukacji w ramach RPOWP. W przypadku wywiadu z trzema osobami zmieniono pierwotną metodę (IDI) na prośbę Zamawiającego celem pozyskania szerszej informacji i pełniejszej odpowiedzi na pytania badawcze.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 2. Uczestnicy wywiadów pogłębianych (IDI/triada)

LP.	TYP RESPONDENTA	Typ wywiadu	LICZBA WYWIADÓW
1.	Kierownik Referatu Oceny i Wyboru Wniosków, Kierownik Referatu rozliczeń i płatności projektów wspierających rozwój regionalny, Pracownik Referatu rozliczeń i płatności projektów	Triada	1
2.	Zastępca Kierownika Referatu Wdrażania Działań PO KL Wspierających Rozwój Wykształcenia i Kompetencji z Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w UMWP	Indywidualny Wywiad Pogłębiany	1

2.1.3. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) i diada z przedstawicielami beneficjentów, przedsiębiorców i ekspertami z zakresu edukacji

W ramach badania zostały przeprowadzone trzy zogniskowane wywiady grupowe z udziałem beneficjentów PO KL, RPOWP oraz ekspertów ds. edukacji i przedsiębiorców, a także diada z beneficjentami PO KL.

Wywiady polegały na dyskusji na zadany przez badacza temat, mającej na celu ujawnienie poglądów, motywów, opinii, ocen, uczuć i deklarowanych postaw osób badanych względem określonego problemu. Dodatkowo, dzięki zastosowaniu tej techniki możliwe było wykorzystanie efektu synergii grupy oraz dynamiki wewnątrzgrupowej.

Tabela 3. Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych i diady

TYP FGI - typ uczestników	LICZBA WYWIADÓW	LICZBA UCZESTNIKÓW
1. Dyrektor/Zastępca Dyrektora WUP, przedstawiciele przedsiębiorców, kuratorium oświaty, Dyrektor/Zastępca Dyrektora Departamentu Edukacji, Sportu i Turystyki, Prezes Białostockiej Fundacji Kształcenia	1 FGI	7
2. Beneficjenci, których projekty z zakresu edukacji uzyskały dofinansowanie ze środków UE w ramach RPOWP na lata 2007-2013	1 FGI	6
3. Beneficjenci, których projekty z zakresu edukacji uzyskały dofinansowanie ze środków UE w ramach Priorytetu 9 regionalnego komponentu PO KL	1 FGI	5
4. Beneficjenci, których projekty z zakresu edukacji uzyskały dofinansowanie ze środków UE w ramach Priorytetu 9 regionalnego komponentu PO KL	1 DIADA	2

Łącznie w wywiadach pogłębianych wzięło udział 13 beneficjentów, trzech przedsiębiorców oraz czterech ekspertów. Uczestnicy wywiadów z beneficjentami, zostali zrekrutowani w taki sposób, by uzyskać ich jak największą reprezentatywność typologiczną. W przypadku badania przeprowadzonego z beneficjentami rekrutacja odbywała się z uwzględnieniem różnych naborów (w przypadku RPOWP) lub Działań (PO KL) pod uwagę zostały wzięte różne typy placówek korzystające ze wsparcia: przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne (zawodowe),

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

uczelnie wyższe. Jeśli chodzi o przedsiębiorców to w wywiadach wzięli udział przedsiębiorcy z przedsiębiorstw podejmujących współpracę ze szkołami zawodowymi z branż istotnych dla rozwoju województwa.

Zogniskowane wywiady grupowe zostały zrealizowane na podstawie narzędzi badawczych - scenariuszy wywiadu opracowanych przez zespół badawczy.

2.1.4. Ankieta internetowa (CAWI)

Badanie internetowe zostało zrealizowane przy wykorzystaniu ankiety internetowej nadzorowanej przez system komputerowy - tzw. ankiety CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interviewing*).

W badaniu internetowym wzięły udział:

- placówki oświatowe z województwa podlaskiego (próba reprezentatywna), łącznie 225 placówek;
- jednostki samorządu terytorialnego nadzorujące szkoły/placówki oświatowe w województwie podlaskim (próba reprezentatywna dla gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich), łącznie 63 przedstawicieli Urzędów Gminy i Starostw Powiatowych.

Operatem do badania CAWI był zbiór wszystkich JST zlokalizowanych na terenie woj. podlaskiego oraz wykaz wszystkich placówek oświatowych. W przypadku placówek oświatowych wykorzystana została aktualna lista Kuratorium Oświaty, co oznacza, iż operat spełniał wymaganie bycia zbiorem wyczerpującym.

Dobór próby badawczej opracowany został w oparciu o dane dostępne w operacie. Dane te posłużyły do wyznaczenia struktury jednostek, będącej „odbiciem” populacji generalnej. Dobór wykonany został z podziałem na typ jednostki, typ placówki oświatowej oraz typ gminy.

Link do ankiety skierowany został do wszystkich jednostek. Minimalną liczebność głównej próby badawczej ustalona została na 250 jednostek. W badaniu wzięło łącznie udział 288 jednostek (w tym 225 placówek oświatowych i 63 jednostki samorządu terytorialnego).

Materiał informacyjny pozyskany w wyniku realizacji wywiadów CAWI został zakodowany w postaci bazy wynikowej. Pozyskane dane zostały następnie poddane analizie statystycznej i opracowane za pomocą pakietu statystycznego SPSS przeznaczonego do wykonywania komputerowych analiz danych.

2.1.5. Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI)

Wywiady standaryzowane z mieszkańcami województwa podlaskiego w wieku powyżej 18 lat (próba reprezentatywna ze względu na płeć, wiek, miejsce zamieszkania, w tym przedstawiciele

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

przedsiębiorców i studentów) zostały zrealizowane metodą CATI (ang. *Computer - Assisted Telephone Interviewing*) polegającą na przeprowadzeniu standaryzowanych wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo.

Liczebność głównej próby badawczej ustalono na 380 jednostek podzielonych według kwot wyodrębnionych na podstawie istotnych zmiennych różnicujących próbę badawczą. Strukturę próby badawczej przedstawiają zamieszczone poniżej tabele 4 i 5.

Tabela 4. Struktura próby ze względu na wiek płeć i typ gminy

Typ gminy	18-29		29-44		45-64		65+	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Gminy miejskie	15	15	18	18	22	24	8	13
Gminy wiejskie	19	19	22	22	24	24	11	17
Gminy miejsko-wiejskie	11	11	13	12	15	14	6	7

Tabela 5. Struktura próby ze względu status respondentów na rynku pracy

Typ respondenta	Przedsiębiorca	Uczeń/student	Pozostali (pracownicy etatowi, bezrobotni, renciści emeryci itd.)
Założone kwoty	60	50	270

Ze względu na zastosowanie celowego dobru próby jeśli chodzi o grupę studentów/uczniów i przedsiębiorców, struktura wykształcenia osób objętych badaniem nie odzwierciedla struktury wykształcenia w woj. podlaskim. W badaniu zwiększono udział uczniów/studentów oraz pracodawców, przez co zwiększył się odsetek respondentów wskazujących na wyższe i średnie techniczne wykształcenie. Dane prezentuje wykres 1 na kolejnej stronie.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**Wykres 1. Struktura wykształcenia objętych badaniem mieszkańców woj. podlaskiego, N-380**

Wywiady zostały przeprowadzone przez zespół doświadczonych i odpowiednio przeszkolonych ankieterów, pracowników profesjonalnie wyposażonego studia badań CATI. Wywiady zostały wystandaryzowane, to znaczy, że każdemu respondentowi zadany został ten sam zestaw pytań.

Materiał informacyjny pozyskany w wyniku realizacji wywiadów CATI został zakodowany w postaci bazy wynikowej. Pozyskane dane zostaną następnie poddane analizie statystycznej i opracowane za pomocą pakietu statystycznego SPSS przeznaczonego do wykonywania komputerowych analiz danych.

2.1.6. Studium przypadku (case study)

W ramach niniejszego badania zostały zrealizowane 4 studia przypadku projektów stanowiących przykłady „dobrych praktyk” zrealizowanych działań. Pod uwagę zostały wzięte następujące projekty. (Tabela 6 na kolejnej stronie).

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 6. Lista projektów wybranych do studium przypadku

Program i działanie	Nazwa projektu
PO KL Poddziałanie 9.1.1	Kluby przedszkolaka w gminie Jaświły
PO KL Działanie 9.5	Spawacz z Gminy Narew
RPOWP Działanie 6.1	Podniesienie potencjału Politechniki Białostockiej poprzez rozbudowę i doposażenie bazy dydaktyczno-laboratoryjnej uczelni.
RPOWP Działanie 6.1	Branżowe Centrum Kształcenia Zawodowego w Zespole Szkół Technicznych w Augustowie - remont i doposażenie bazy edukacyjnej szkoły

W przypadku case study został zastosowany celowy dobór próby. Przypadki zostały wytypowane na podstawie analizy zebranego materiału w trakcie badań terenowych w tym przede wszystkim analizy desk research wniosków o dofinansowanie, a także w porozumieniu z Zamawiającym. Wykonawca zidentyfikował i poddał szczegółowej analizie i opisowi 4 projekty, które w najlepszy sposób „obrazowały” wpływ projektów zrealizowanych w regionie w zakresie edukacji na jego rozwój, w tym na realizację Programu Rozwoju Edukacji.

W ramach studium przypadku została przeprowadzona analiza jakościowa każdego przypadku obejmująca:

- Analizę dokumentacji projektowej;
- Wywiady pogłębione (telefoniczne) z przedstawicielem danego beneficjenta;
- Dane pozyskane z wywiadu telefonicznego CATI i ankiety internetowej CAWI;
- Pozyskanie od beneficjenta dokumentacji fotograficznej dotyczącej zrealizowanej inwestycji.

3. Wyniki badania

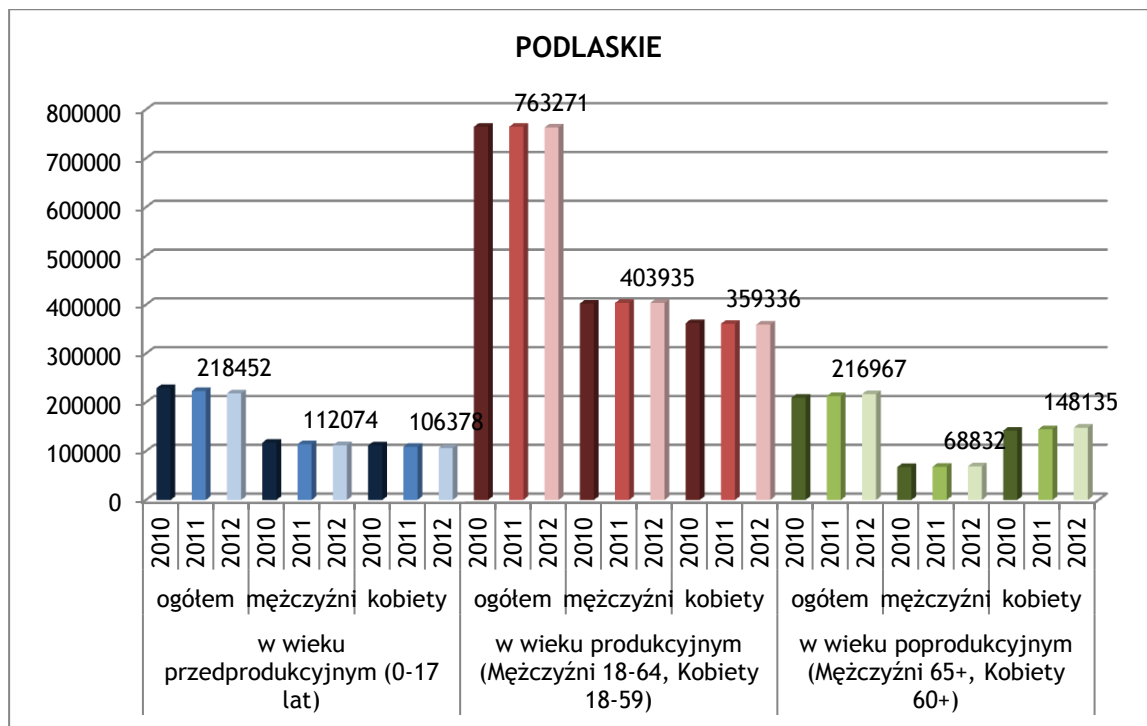
3.1. Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach PO KL i RPO w obszarze edukacji

3.1.1. Sytuacja demograficzna w województwie podlaskim

Na koniec 2012 roku województwo podlaskie liczyło 1 198 690 osób, z czego przeważającą część stanowiły kobiety - 51,2%, mężczyźni stanowili 48,8% całej populacji. Zdecydowanie najliczniejszym powiatem pod względem ilości mieszkańców jest powiat miasta Białystok (294 921 mieszkańców) oraz powiat białostocki (144 388 mieszkańców), najmniej zaludnionym powiatem jest powiat sejneński (20 963 mieszkańców).

Dominującą grupę w strukturze ludności województwa podlaskiego zajmują osoby w wieku produkcyjnym, w przypadku kobiet jest to przedział pomiędzy 18, a 60 rokiem życia, w odniesieniu do mężczyzn przedział ten plasuje się pomiędzy 18, a 64 rokiem życia. Jednak warto zwrócić uwagę, na stale rosnącą liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym, który dla kobiet wynosi 60+, a dla mężczyzn 65+ i malejącą liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 17 roku życia. Zwiększanie się udziału osób starszych w populacji województwa podlaskiego jest nieuchronne. Jak pokazują badania, społeczeństwo będzie się starzeć i coraz większy odsetek populacji będą stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 2. Liczba ludności w województwie podlaskim wg grup wiekowych i płci.

Źródło: dane z GUS.

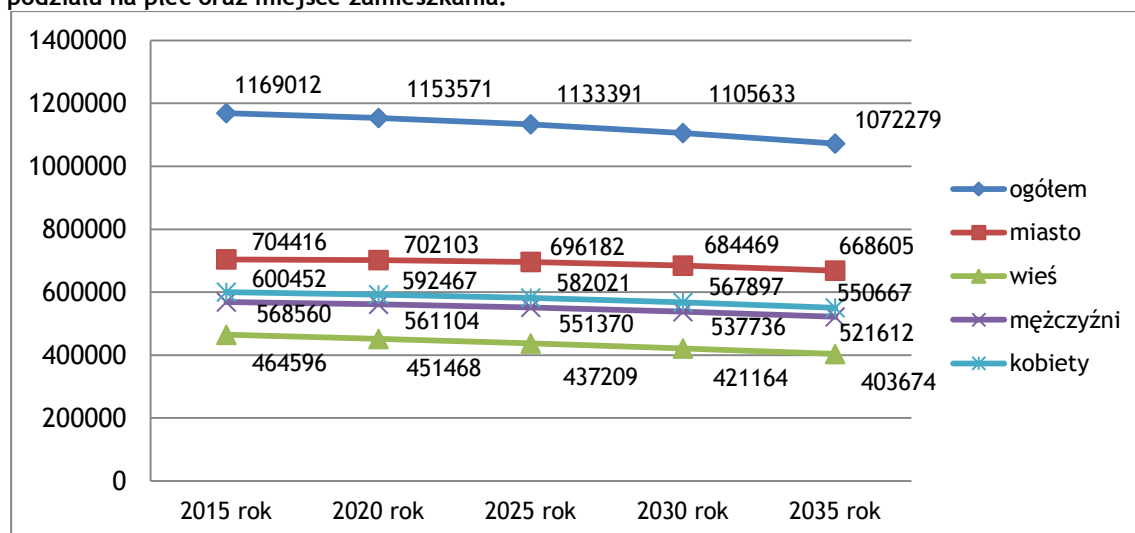
FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Analizując przyrost naturalny w powiatach województwa podlaskiego, wyraźnie widzimy tendencję wskazującą na dodatni przyrost w powiatach posiadających największe miasta w województwie, np. powiat miasta Białystok (542), powiat miasta Suwałki (209), powiat miasta Łomża (72). Z kolei najgorzej sytuacja kształtuje się w powiatach: hajnowskim (-373), sokólskim (-244), bielskim (-242), siemiatyckim (-219) oraz monieckim (-192).

W ostatniej dekadzie ubiegłego stulecia obserwowano istotny postęp w wydłużaniu się przeciętnego trwania życia we wszystkich województwach. Ta korzystna tendencja utrzymuje się nadal. W przypadku mieszkańców województwa podlaskiego średnia długość życia dla **mężczyzn w 2012 roku mieściła się w przedziale od 72,3 - 73,3**. W odniesieniu do kobiet **średnia długość życia wyniosła 81,6 i więcej lat**, co oznacza, że województwo podlaskie wraz z małopolskim i podkarpackim stanowią regiony o najdłuższej średniej długości życia kobiet w Polsce.

Przeciętna długość życia wzrasta, to jednak GUS dokonując prognoz demograficznych na kolejne lata przewiduje postępujący spadek ludności, którego główną przyczyną jest przede wszystkim spadająca z roku na rok liczba urodzeń. Poniżej zostały przedstawione dane dotyczące prognozy demograficznej dla województwa podlaskiego uwzględniające podział na miasto i wieś oraz płeć. Z danych przedstawionych na wykresie wynika, że w 2035 roku przewidywana liczba ludności w województwie podlaskim będzie równa 1 072 279, co oznacza spadek o 10,55% w odniesieniu do stanu liczby ludności odnotowanej na koniec 2012 roku.

Wykres 3. Prognoza demograficzna na lata 2015-2035 dla województwa podlaskiego z uwzględnieniem podziału na płeć oraz miejsce zamieszkania.

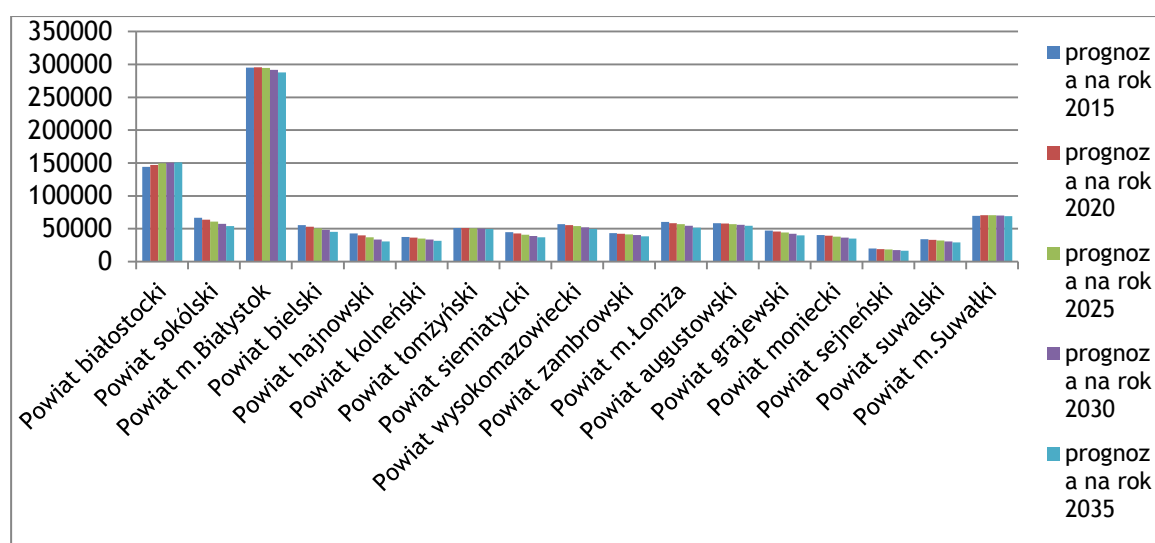

Źródło: dane GUS.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Na wykresie poniżej zostały zaprezentowane dane dotyczące prognozy demograficznej dla powiatów województwa podlaskiego na lata 2015-2035. W kolejnych wyznaczonych latach przewidywany jest postępujący spadek ludności w każdym z powiatu miasta Suwałki, gdzie na przewiduje się nieznaczny wzrost liczby ludności w latach 2020 i 2025, jednak w 2035 roku ma dojść do ponownego spadku liczby ludności. Wyjątek stanowi także powiat białostocki, gdzie na przestrzeni lat 2015-2035 w jako jedynym w województwie przewiduje się wzrost liczby ludności, w 2035 roku ma on osiągnąć poziom 151 104 mieszkańców, co oznacza wzrost w porównaniu do roku 2012 o 4,65%.

Wykres 4. Prognoza demograficzna dla powiatów województwa podlaskiego na lata 2015, 2020, 2025, 2030 i 2035.

Źródło: dane GUS.

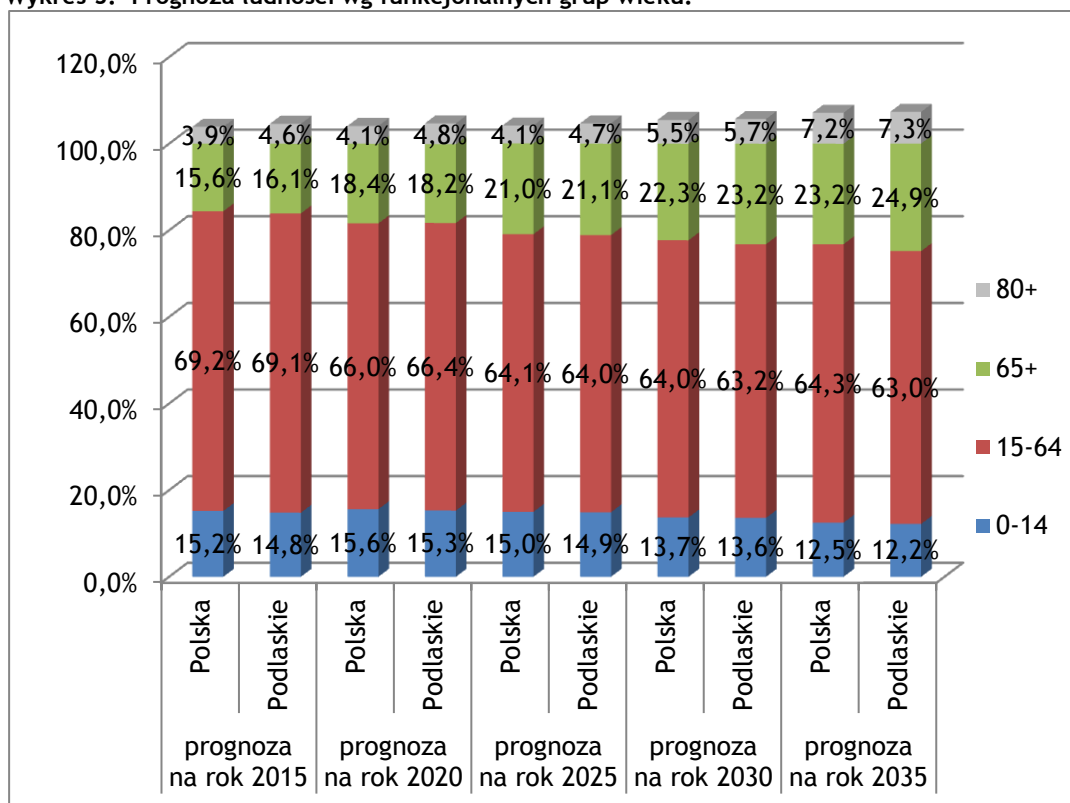
Do roku 2011 w województwie podlaskim rosła systematycznie liczba dzieci w wieku przedszkolnym w roku 2012 odnotowano spadek dzieci w tym wieku¹

Warto zauważyć, że oprócz spadku liczby ludności dalej będą postępować przeobrażenia w strukturze ludności, tzn. coraz bardziej będą dominować osoby w wieku 65+, a znacznie spadnie udział grupy osób w wieku do 14 lat. W 2015 roku w województwie podlaskim przewiduje się udział osób w wieku 65+ na poziomie 16,1%, podczas gdy w 2035 roku już na poziomie 24,9% w stosunku do ogółu ludności. Ponadto należy podkreślić wzrastającą liczbę osób w wieku 80+, przewidywany udział ludności w wieku 80+ w roku 2015 wynosi 4,6% ogółu mieszkańców województwa podlaskiego, ale przewiduje się, że udział ten wzrośnie w 2035 roku do poziomu 7,3%.

¹ Na podstawie danych GUS

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 5. Prognoza ludności wg funkcjonalnych grup wieku.

Źródło: dane GUS.

Podsumowując przytoczone powyżej statystyki dotyczące sytuacji demograficznej w województwie podlaskim możemy powiedzieć, że województwo charakteryzuje się korzystnym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym. Wskazuje to na ogromne znaczenie systemu kształcenia ustawicznego w kontekście dostosowania kompetencji pracowników do zmian rynku pracy.

Niekorzystną sytuacją w województwie jest niski odsetek osób w wielu przedprodukcyjnym, prognozy do roku 2035 wskazują spadek liczby mieszkańców szczególnie na obszarach wiejskich i małych miast. W kontekście tych danych należy podkreślać rolę diagnozy popytu na edukację przedszkolną na obszarach tych gmin, dla których prognoza demograficzna jest niekorzystna oraz dostosowania form kształcenia do potrzeb danej gminy (mobilne formy kształcenia, organizacja dowozu dzieci do najbliższego punktu przedszkolnego, przedszkola).

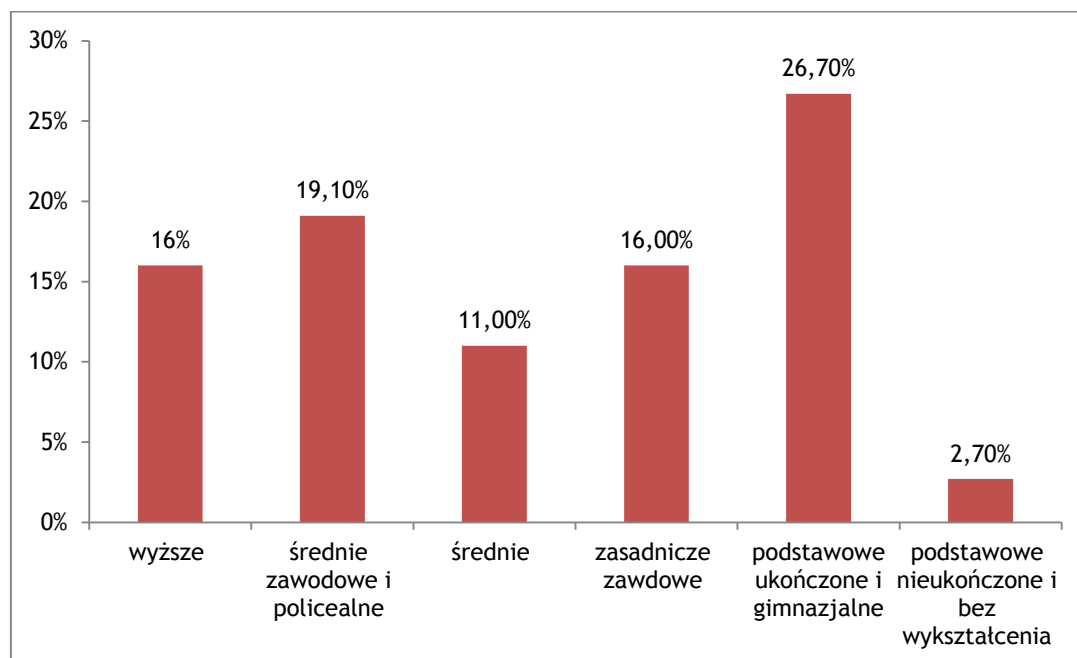
3.1.2. Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, na tle innych regionów

Według Spisu Powszechnego z 2011 roku, największy odsetek mieszkańców posiada wykształcenie policealne, średnie zawodowe i średnie ogólnokształcące (30,1%). W drugiej kolejności dominuje wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe (26,7%). Wykształcenie wyższe posiada 16%

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

populacji. Wykształcenie zasadniczo zawodowe również posiada 16% populacji. Dane prezentuje wykres 6.

Wykres 6. Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, według Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników w województwie podlaskim².

Województwo podlaskie na tle całego kraju jest województwem o najniższym odsetku mieszkańców posiadających wykształcenie zawodowe.

Struktura wykształcenia wciąż ulega zmianie i w roku 2010 zanotowano spadek odsetka mieszkańców z najniższym poziomem wykształcenia, na rzecz osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, co spowodowało, że wykształcenie to zaczęło dominować w strukturze.

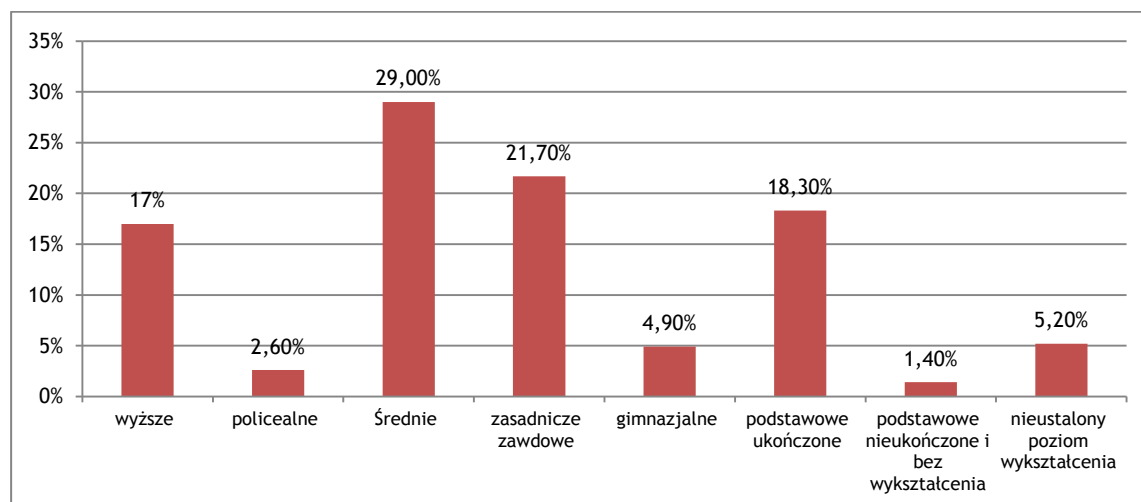
Porównując strukturę wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego z wykształceniem wszystkich mieszkańców kraju, możemy zauważyć, że na terenie analizowanego województwa procent osób posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące nie odbiega od średniej dla całego kraju (29%), niemniej w podlaskim mniejszy odsetek badanych posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe (średnia dla Polski wynosi 21,7%). Odsetek osób posiadających wykształcenie wyższe jest zbliżony do średniej krajowej (17%). Dane prezentuje wykres 7.

² Dostęp:

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_2012_nsp_2011_raport_z_wynikow_wpodl.pdf

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 7. Struktura wykształcenia Polaków według Narodowego Spisu Powszechnego 2011

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011.³

O poziomie wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego możemy dowiedzieć się z Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań. Chcąc opisać dynamikę zmian, w latach 2007 - 2012, napotykamy na problem natury technicznej - GUS dysponuje jedynie danymi z 2002 i 2011 roku. W związku z powyższym, w tabeli 7 przedstawiamy dane dla tych dwóch okresów.

Tabela 7. Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego w 2002 i 2011 roku

Poziom wykształcenia	2002				2011			
	Ogółem	m		K	ogółem	m		k
	W tys.	W odsetkach			W tys.	w odsetkach		
Ogółem	1014,6	100,0	100,0	100,0	1049,2	100,0	100,0	100,0
Wyższe	92,8	9,1	8,0	10,2	167,5	16,0	13,5	18,3
Średnie zaw. i policealne	228,8	22,5	21,5	23,5	200,7	19,1	19,2	19,0
Średnie ogólnokształcące	84,0	8,3	5,3	11,1	115,8	11,0	8,6	13,3
Zasadnicze zawodowe	184,2	18,2	23,8	12,8	167,8	16,0	21,1	11,2
Podstawowe ukończone i gimnazjalne	344,1	33,9	34,9	33,0	280,4	26,7	27,2	26,2
Podst. nieuk. i bez wykształcenia	66,3	6,5	5,1	7,9	28,8	2,7	2,0	3,5

Źródło: Narodowy spis Powszechny 2011.

³ Dostęp: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LUD_ludnosc_stan_str_dem_spo_NSP2011.pdf

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Porównując strukturę wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego w 2002 i 2011 roku zauważamy, że:

- Nieznacznie wzrosła ilość wszystkich osób pobierających naukę.
- Aż o 7 punktów procentowych wzrosła liczba osób posiadających wykształcenie wyższe.
- Wykształcenie wyższe uzyskiwały głównie kobiety.
- Spadła liczba osób z wykształceniem zawodowym, natomiast wzrosła liczba osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.
- Znacznie spadła liczba osób z wykształceniem zawodowym.
- Znacznie spadła liczba osób z wykształceniem podstawowym, co jest spowodowane po pierwsze niższym demograficznym, po drugie naciskiem władz kraju, na podwyższanie swoich kompetencji zawodowych i poziomu wykształcenia.

Spadła liczba osób nieposiadających żadnego wykształcenia.

Porównując strukturę wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, z mieszkańcami innych regionów, należy zauważyć, że we wszystkich województwach procent mieszkańców posiadających wykształcenie wyższe jest bardzo podobny. Wyjątkiem będzie województwo mazowieckie, w którym aż 23,6% mieszkańców posiada stopień wyższy. Natomiast województwo podlaskie charakteryzuje niewielka liczba osób z wykształceniem zawodowym. W takich województwach jak: kujawsko - pomorskie, czy śląskie, aż 25% mieszkańców posiada wykształcenie zawodowe, natomiast w lubuskim około 24%. W podlaskim zaledwie 16% i jest to najniższy wynik w kraju. Analizowane województwo charakteryzuje duża liczba osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym. Podobna sytuacja występuje w warmińsko - mazurskim, kujawsko - pomorskim, lubelskim, łódzkim.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Poniżej prezentujemy tabelę 8, w której zestawione zostały dane dotyczące poziomu wykształcenia mieszkańców wszystkich szesnastu województw Polski.

Tabela 8. Struktura wykształcenia mieszkańców poszczególnych województw w 2011 roku

Województwo	A	B	C	D	E
Dolnośląskie	16,8	32,8	21,4	21,5	7,4
Kujawsko - pomorskie	14,1	29,5	25,2	25,2	1,2
Lubelskie	16,1	31,5	19,3	26,3	1,9
Lubuskie	14,4	31,6	23,8	22,9	1,6
Łódzkie	16,2	33,1	20,2	26,1	1,5
Małopolskie	17,2	31,2	22,8	22,1	1,1
Mazowieckie	23,6	33,7	16,7	21,4	1,4
Opolskie	17,6	31,4	21,9	22,3	1,1
Podkarpackie	14,5	30,3	21,7	24,5	1,3
Podlaskie	16	30,1	16	26,7	2,7
Pomorskie	14,5	30,3	21,7	24,5	1,3
Śląskie	15,9	32,4	25,2	20,4	0,9
Świętokrzyskie	17,0	31,6	21,7	23,2	1,4
Warmińsko - mazurskie	14,0	29,1	19,9	27,7	2
Wielkopolskie	16,4	30,6	26,0	22,8	1,0
Zachodniopomorskie	16,6	31,3	20,6	24	7,5

A - wyższe, B - średnie policealne, C - zasadnicze zawodowe, D - podstawowe i ukończone gimnazjalne, E - Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego.

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011 dla poszczególnych województw

3.1.3. Potrzeby edukacyjne w województwie podlaskim (w tym przedstawicieli pracowników, studentów/ uczniów)

Badani mieszkańcy zapytani o potrzeby inwestycyjne w regionie wymieniali przede wszystkim budowę lub modernizacji placówek szkolnych (26%), budowę, rozbudowę lub modernizację placówki przedszkolnej (21%), a także budowę lub modernizacji przyszkolnego obiektu sportowego (16%). Najmniejsza grupa mieszkańców oczekuje realizacji lokalnych oddolnych inicjatyw edukacyjnych oraz działań promocyjnych dotyczących obszaru edukacji (2%). Niewielka ilość wskazań przypadła również na takie działania jak: programy skierowane do dzieci i młodzieży, które znajdują się poza systemem edukacji, podwyższanie kwalifikacji zawodowych nauczycieli, realizacja zajęć dla uczniów związanych z poradnictwem zawodowym, zapewnienie doradztwa i opieki pedagogiczno - psychologicznej (poniżej 5% wskazań).

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Szczegółowe dane zostały przedstawione na wykresie 8.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że na potrzebę budowy lub modernizacji placówki szkolnej wskazywali częściej przedstawiciele grupy uczniów i studentów, niż przedsiębiorców oraz pozostałych grup, nie było istotnych różnic w odpowiedziach jeśli chodzi o wiek mieszkańców i wielkość miejscowości.

Na potrzebę budowy, rozbudowy, modernizacji placówki przedszkolnej wskazywali częściej przedstawiciele przedsiębiorców, niż uczniów i studentów, a także osoby w wieku 18-29 lat oraz 29- 44 lat, w większym stopniu niż przedstawiciele pozostałych grup wiekowych, mieszkańcy miast 51-100 tys. mieszkańców.

Budowę lub modernizacji przyszkolnego obiektu sportowego w większym stopniu są zainteresowani uczniowie i studenci, niż osoby pozostające poza systemem szkolnym, w większym stopniu o potrzebie tego typu inwestycji mówiły osoby w wieku do 44 lat (niż pozostałych grupach wiekowych), a także mieszkańcy wsi, miast od 20 do 50 tys. mieszkańców oraz największych miast od 100-300 tys. mieszkańców.

Na podstawie badania przeprowadzonego przez Collect Consulting S.A.⁴ można powiedzieć, że spośród osób deklarujących podjęcie kształcenia w przyszłości dominuje wybór edukacji pozaszkolnej. Jest to wynikiem tendencji polegających na tym, że edukację podejmują głównie osoby posiadające zawód, a służy ona podnoszeniu kompetencji zawodowych.

Respondenci z przytoczonego badania CATI deklarowali chęć uczestnictwa w różnorodnych szkoleniach. Największy odsetek, ze względu na specyfikę regionu zamierza kształcić się w zakresie rolnictwa. Popularne są również kursy komputerowe - zatem kształtowanie kompetencji ogólnych. Jest to trend zgodny z oczekiwaniami pracodawców.

Z wyników cytowanych badań przeprowadzonych wśród mieszkańców wynika, że podstawowym motorem kształcenia ustawicznego jest świadomość wpływu posiadanych kompetencji na sytuację pracownika na rynku pracy. Znaczna część respondentów badania CATI uważa, że podejmowanie dalszej edukacji poprawi ich sytuację na rynku pracy, poprzez zwiększenie szansy na awans. Jednocześnie respondenci są zdania, że kształcenie przeznaczone jest dla ludzi młodych. Jest to niekorzystna sytuacja ze względu na znaczny odsetek osób starszych w populacji osób w wieku produkcyjnym.

---

⁴ Badanie: Identyfikacja potrzeb w obszarze kształcenia ustawicznego osób dorosłych w formach szkolnych i pozaszkolnych w województwie podlaskim

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 8. Potrzeby inwestycyjne regionu w opinii mieszkańców woj. podlaskiego

Pytanie 3. Potrzebę realizacji jakiego typu inwestycji/projektów w zakresie edukacji dostrzeżę Pan/i na obszarze gminy, w której Pan/i mieszka lub też na obszarze całego województwa? N-380

Źródło: Badania własne - badanie CATI wśród mieszkańców

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Podsumowując niniejszy rozdział możemy powiedzieć, że mieszkańcy woj. podlaskiego za priorytetowe uznają inwestycje infrastrukturalne. Niewiele osób jest świadomych wagi i konieczności podejmowania inicjatyw w kierunku promowania idei kształcenia ustawicznego, a także działań związanych z poradnictwem edukacyjno - zawodowym. W społeczeństwie ciągle dominuje przeświadczenie, że kształcenie jest przeznaczone dla ludzi młodych i w tym kierunku powinny przebiegać realizowane inwestycje. Konieczne jest więc promowanie idei kształcenia ustawicznego, a także zwiększenie znaczenia działań w zakresie poradnictwa edukacyjno - zawodowego. Potrzeby edukacyjne postulowanych przez przedstawicieli JST, szkół i uczelni wyższych przedstawione zostały w Rozdziale 3.3.1 niniejszego opracowania.

3.1.4. Czy zrealizowane projekty odpowiadały potrzebom w regionie w zakresie kształcenia ustawicznego

Kształcenie ustawiczne jest procesem stałego odnawiania, doskonalenia i rozwijania kwalifikacji ogólnych i zawodowych jednostki, trwającym w ciągu całego jej życia. Skierowana do osób dorosłych część uczenia się przez całe życie (*ang. lifelong learning*) rozumianego jako całość aktywności poznawczych podejmowanych w trakcie życia z myślą o pogłębieniu wiedzy, umiejętności lub kwalifikacji (z przyczyn osobistych, społecznych lub zawodowych).

Zgodnie z wykazem sporządzonym przez Kuratorium Oświaty w Białymstoku w 2010 roku, osoby dorosłe mogą kształcić się na terenie analizowanego województwa, w 280 placówkach. Na terenie podlaskiego, w 2010 roku znajdowało się 6 zasadniczych szkół zawodowych, 50 liceów dla dorosłych, 47 liceów uzupełniających dla dorosłych, 4 licea zaoczne dla dorosłych, 2 licea zaoczne uzupełniające dla dorosłych, 17 techników dla dorosłych, 29 techników uzupełniających dla dorosłych, 2 technika zaoczne dla dorosłych, 2 technika zaoczne uzupełniające dla dorosłych, 151 szkół policealnych, 8 Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli, 19 Centrów Kształcenia Praktycznego, 7 Ośrodków Doksztalcenia i Doskonalenia Zawodowego, 13 Ośrodków Kształcenia Zawodowego, 6 placówek nauki języków obcych, 3 placówki nauki jazdy. 71 z 280 placówek, to placówki publiczne, 143 to placówki niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej, 15 to placówki niepubliczne bez uprawnień szkoły publicznej, 51 z 280 placówek, ma status placówki niepublicznej.⁵

Realizowane projekty przyczyniły się do wzrostu dostępności kształcenia ustawicznego, między innymi poprzez zniesienie bariery ekonomicznej, czy też wzrost jakości usług, poprzez dodatkowe zaopatrzenie placówek w istotne dla wypełnienia celów działania sprzęty.

⁵ Collect Consulting, Identyfikacja potrzeb w obszarze kształcenia ustawicznego osób dorosłych w formach szkolnych i pozaszkolnych w województwie podlaskim, dostęp: http://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Documents/Identyfikacja_potrzeb_ksztalcenie_ustawiczne_doroslych_w_oj_podlaskie_9012013.pdf, dostęp w: 17.07.2013.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W ramach prowadzonych badań analizą objęto 17 wniosków o dofinansowanie realizowanych w ramach Działania 9.3 i 9.6 komponentu regionalnego PO KL dedykowanych do obszaru kształcenia ustawicznego (w tym dziewięć wniosków dotyczyło Działania 9.6. W ramach projektów wsparciem objęto zarówno osoby nieaktywne zawodowo (w ramach 7 projektów), jak również aktywne zawodowo (11 projektów) oraz osoby uczące się (2 projekty). Projekty realizowane w ramach Poddziałania 9.6.2 dotyczyły najczęściej podnoszenia kompetencji językowych, jeden z projektów również kompetencji ICT. W ramach projektów realizowanych w Projekty podnoszące kompetencje mieszkańców w ramach kursów i szkoleń realizowane były również w ramach Działania 9.5 komponentu regionalnego PO KL. Jeśli chodzi o projekty których celem było podniesienie kompetencji językowych mieszkańców warto w tym miejscu podkreślić że prowadzone kursy dawały możliwość otrzymania certyfikatów potwierdzających zdobyte kwalifikacje. Projekty realizowane w ramach Działania 9.3 w znaczącej mierze prowadziły do podnoszenia kompetencji zawodowych mieszkańców.

Z analizy realizowanych projektów wynika, że niewiele było prowadzonych działań z zakresu doradztwa edukacyjno - zawodowego oraz tych, które wykorzystywały innowacyjne metody nauczania. Według autorów publikacji pn. „Identyfikacja potrzeb w obszarze kształcenia ustawicznego osób dorosłych w formach szkolnych i pozaszkolnych w województwie podlaskim”, należy zwrócić uwagę na trudności w podejmowaniu kształcenia przez osoby pracujące. Realizując przyszłe działania, należy zastanowić się w jaki sposób łączyć możliwość kształcenia się przez całe życie, z wykonywaniem pracy zawodowej.

Dodatkowo należy uwzględnić tutaj opinie samych beneficjentów działania 9.3 i 9.6 PO KL, którzy podczas zogniskowanych wywiadów grupowych zwracali uwagę na fakt, że w przypadku kształcenia ustawicznego adresowanego do trudnych grup uczestników takich jak: osoby długotrwale bezrobotne, z niższym niż średnim wykształceniem, osoby w starszym wieku, pozostające w trudnej sytuacji społecznej bardzo ważnym elementem prowadzonych projektów są działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz wsparcie psychologiczne. Projekty dedykowane do tych grup odbiorców z pewnością powinny zawierać tego typu komponent.

Niepokojący jest fakt, że przedstawiciele JST biorący udział w badaniu niewielką wagę przywiązują do potrzeby kształcenia ustawicznego. Na pytanie zawarte w ankiecie internetowej: *Potrzebę realizacji jakiego typu inwestycji/projektów w zakresie edukacji dostrzega Pan/Pani na terenie gminy?* zaledwie 6% respondentów odpowiedziało, że konieczne jest wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego, a 4%, że pożądane jest upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego oraz kształcenie w formach szkolnych osób dorosłych. Wyniki te wskazują na to, że powinno zwrócić się uwagę na upowszechnianie idei kształcenia ustawicznego na równych poziomach interesariuszy (również na poziomie JST).

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W kontekście upowszechniania edukacji osób dorosłych należy wspomnieć również o projektach realizowanych w ramach Działania 9.5 PO KL. W opinii ekspertów kierunek realizowanych działań powinien w większym stopniu koncentrować się na poradnictwie edukacyjno - zawodowym i promowaniu idei kształcenia ustawicznego, w tego typu działania powinni być angażowani lokalni liderzy.

Na podstawie badania CATI wśród mieszkańców możemy powiedzieć, że ponad 50% objętych badaniem mieszkańców województwa podlaskiego zapytanych o zainteresowanie podjęciem dalszego kształcenia odpowiedziało, że chciałoby uzupełnić lub podwyższyć wykształcenie ogólne lub podwyższyć kwalifikacje zawodowe. Ze względu na to, że w strukturze badanych znaczący udział mieli uczniowie i studenci, a struktura wykształcenia nie odzwierciedlała struktury wykształcenia mieszkańców w województwie podlaskim dane te należy uznać za zawyżone. Odsetek zainteresowanych kształceniem wzrasta przy założeniu finansowania kształcenia ze środków unijnych lub przez pracodawcę o 15%. Dane zostały zaprezentowane na wykresie 9 i 10.

Najwyższy odsetek osób chcących podjąć się dalszego kształcenia występuje w grupie uczniów i studentów, jest on znacząco wyższy niż w dwóch pozostałych grupach takich jak pracodawcy oraz osoby zatrudnione w ramach umów, pozostające na urloпах wychowawczych, czy emeryci i renciści. Nie wystąpiły różnice w deklaracjach jeśli chodzi o kobiety i mężczyzn. Żadna z osób z wykształceniem niższym niż średnie nie zadeklarowała że chciałaby uczestniczyć w kształceniu, największy odsetek w grupie osób z wyższym i policealnym wykształceniem chce podjąć się dalszego kształcenia, wyższy niż w pozostałych grupach.

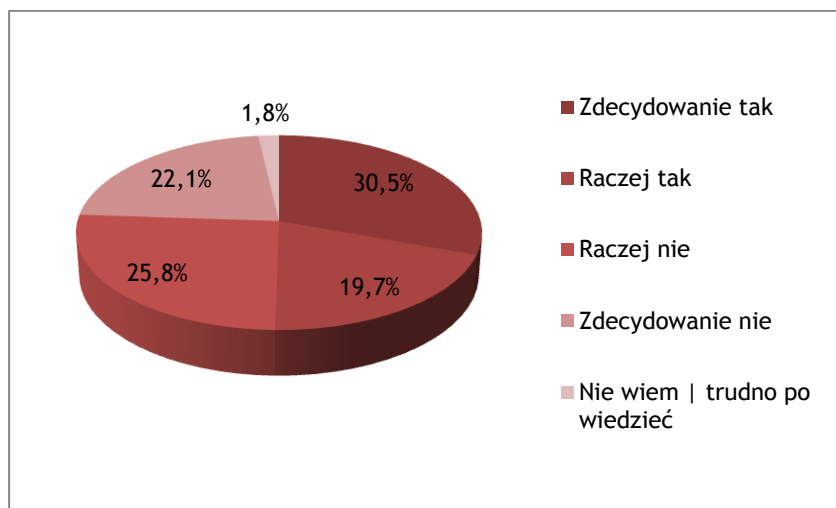
Na wsiach i miastach poniżej 20 tysięcy mieszkańców deklaracje, co do chęci podjęcia dalszego kształcenia składane są rzadziej, niż w miastach liczących powyżej 50 tys. mieszkańców.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 9. Zainteresowanie podjęciem dalszego kształcenia wśród mieszkańców woj. podlaskiego

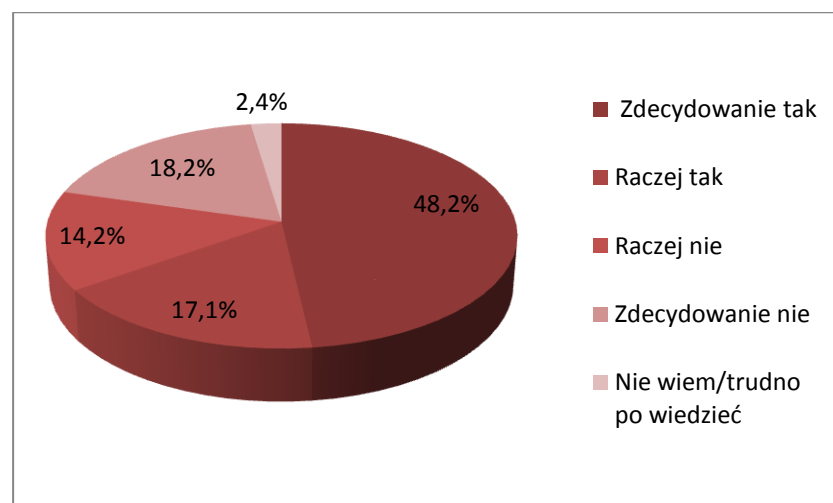
Pytanie 4. Proszę powiedzieć, czy osobiście byłaby Pan/i zainteresowana podjęciem kształcenia, które umożliwiłoby Panu/i zdobycie, uzupełnienie lub podwyższenie wykształcenia ogólnego lub kwalifikacji zawodowych? N-380

Źródło: Badania własne - badanie CATI wśród mieszkańców

Wykres 10. Zainteresowanie podjęciem dalszego kształcenia wśród mieszkańców woj. podlaskiego, przy założeniu refundacji kosztów

Pytanie 7. A czy był(a)by Pan/i zainteresowana podjęciem kształcenia, które umożliwiłoby Panu/i zdobycie, uzupełnienie lub podwyższenie wykształcenia ogólnego lub kwalifikacji zawodowych gdyby w całości zostało ono sfinansowane przez pracodawcę i/lub ze środków unijnych? N-380

Źródło: Badania własne - badanie CATI wśród mieszkańców

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Jeśli chodzi o preferowany przez objętych badaniem mieszkańców zakres kształcenia zdecydowana większość respondentów wskazywała na chęć zdobycia specjalistycznych kwalifikacji zawodowych (61%), natomiast 44% na chęć poszerzenia swoich kompetencji w zakresie posługiwania się językiem obcym. Tylko niespełna 10% badanych chciałoby podwyższyć wykształcenie ogólne.

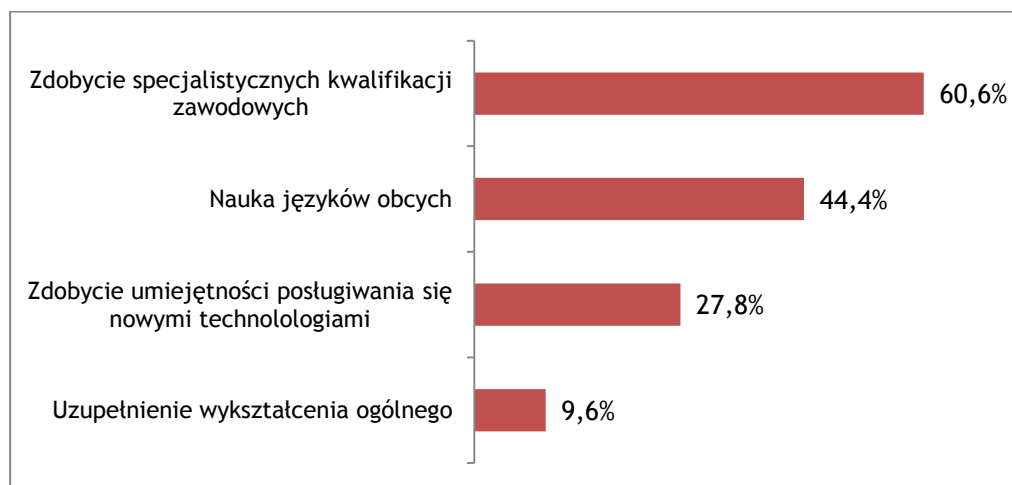
Większe zainteresowanie zdobyciem specjalistycznych kwalifikacji zawodowych występuje w grupie uczniów i studentów, niż w grupie przedsiębiorców osób pracujących oraz emerytów i rencistów, odsetek zainteresowanych jest również większy wśród mieszkańców średnich i dużych miast, natomiast mniejszy na wsiach i w małych miastach. Inaczej rozkład odpowiedzi kształtuje się w przypadku nauki języków obcych. Nauką w tym zakresie są w większym stopniu zainteresowani uczniowie/studenci i przedsiębiorcy, natomiast w mniejszym pozostali mieszkańcy.

Jeśli chodzi o formę kształcenia to respondenci preferują krótkie formy w postaci szkoleń, kursów indywidualnych prowadzonych w tradycyjnej formie (61% wskazań). Druga co do wielkości grupa badanych byłaby zainteresowana podjęciem studiów podyplomowych.

Dane zostały zaprezentowane na wykresach 11 i 12.

Wykres 11. Preferowany przez badanych mieszkańców zakres kształcenia

Pytanie 5. Kształceniem w jakim zakresie był(a)by Pan/i zainteresowany/a? **N-198** (możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi)

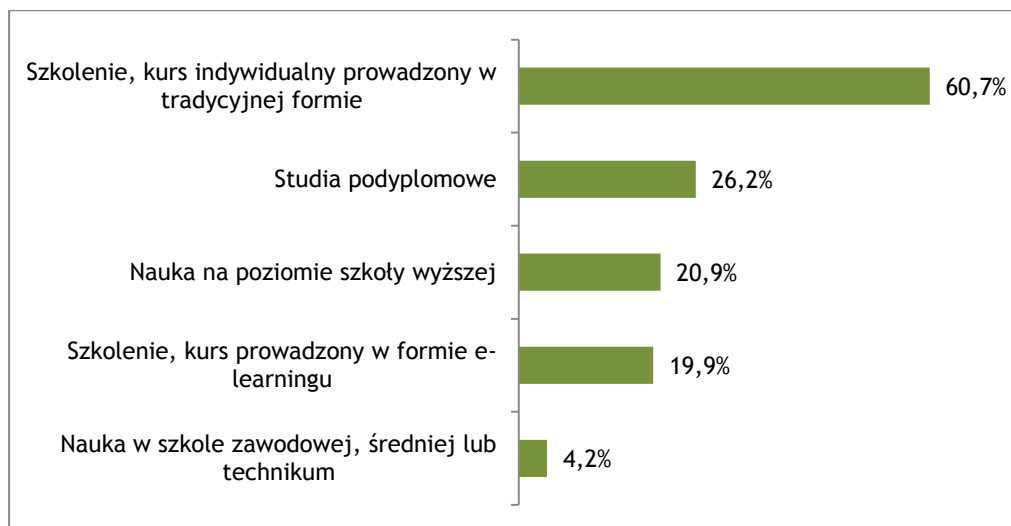

Źródło: Badania własne - badanie CATI wśród mieszkańców

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 12. Preferowane przez badanych mieszkańców formy kształcenia

Pytanie 6. Kształceniem w jakim formie był(a)by Pan/i zainteresowany/a? N-191 (możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi)

Źródło: Badania własne - badanie CATI wśród mieszkańców

Podsumowanie:

Z przeprowadzonych badań wynika, że na obszarze kształcenia ustawicznego w woj. podlaskim podjęto się realizacji projektów w znaczącej mierze odpowiadających na istniejące w regionie zapotrzebowanie. Realizowane projekty w ramach Działania 9.3 i 9.6 PO KL zostały poprzedzone diagnozą sytuacji na lokalnym/regionalnym rynku pracy. Należy pozytywnie ocenić wprowadzenie w roku 2012 zmiany pozwalającej na wprowadzenie pozaszkolnych form kształcenia.

W świetle przedstawionych wyników badań warto podkreślić, że kluczowy jest sam sposób zorganizowania, same formy kształcenia ustawicznego - im bardziej elastyczne i im szybciej dopasowujące się do zmian zachodzących na rynku pracy, tym lepiej. W przypadku kształcenia ustawicznego stosunkowo najłatwiej pokusić się o maksymalną indywidualizację ścieżek kształcenia. Owo dążenie do tworzenia i oferowania „ścieżek kształcenia” możliwie jak najlepiej dopasowanych do indywidualnych potrzeb, do indywidualnej sytuacji kształconych osób wydaje się być kolejną cechą dobrze i nowocześnie pomyślanego life long learning.

W kształceniu osób dorosłych nieodzownym i bardzo ważnym elementem, na który zwraca uwagę również Rada Unii Europejskiej jest poradnictwo edukacyjno- zawodowe, a także promowanie idei kształcenia przez całe życie.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Na element poradnictwa i promocji warto w szczególny sposób zwrócić uwagę w przypadku trudnych grup uczestników projektów takich jak np. osoby długotrwale bezrobotne o niższym niż średnie wykształceniu, pozostające w trudnej sytuacji społecznej.

Wszelkie oddolne inicjatywy edukacyjne (inicjowane przez organizacje pozarządowe, przez rozmaite lokalne „grupy inicjatywne” itp.) rozpatrywane być powinny z dwóch punktów widzenia. Po pierwsze, można i trzeba je oceniać pod kątem ich „efektywności edukacyjnej”. Po drugie - pod kątem ich integrujących konsekwencji. Ów drugi skutek uznany być może nawet - w wielu sytuacjach - za ważniejszy. Innymi słowy mówiąc, nawet jeśli inicjatywy nominalnie „edukacyjne” w niewielkim tylko stopniu przyczyniają się do podniesienia takich czy innych kompetencji przydatnych na rynku pracy, ale równocześnie przyczyniają się do formowania się załączków (lub do umacniania) struktur społeczeństwa obywatelskiego, struktur „lokalnej społeczności obywatelskiej”, winno się je wspierać.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3.1.5. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim

W całym województwie podlaskim w 2011/2012 roku było 644 placówki wychowania przedszkolnego w tym 189 przedszkoli, 85 punktów przedszkolnych, 15 zespołów wychowania przedszkolnego oraz 355 oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy szkołach. W sumie do tych placówek uczęszczało 33 527 dzieci, głównie z miasta. W tym do przedszkoli uczęszczało łącznie 22 573 dzieci w wieku 3-6 lat, natomiast do punktów przedszkolnych 1 545 dzieci w wieku 3-6 lat. Na wsiach zlokalizowanych było 369 placówek, w tym jedynie 28 przedszkoli, do których uczęszczało zaledwie 8504 dzieci, co stanowi 25% uczęszczających. W województwie podlaskim w latach 2007- 2012 obserwuje się stały powolny wzrost liczby przedszkoli i dynamiczny wzrost punktów przedszkolnych.

Z badań przeprowadzonych przez PSDB w 2011 roku pn. „Analiza działań upowszechniających edukację przedszkolną, podejmowanych w ramach PO KL w województwie podlaskim na lata 2007 - 2013” wynika, że wszystkie gminy, gdzie w roku 2010 nie było edukacji przedszkolnej, to tereny wiejskie. Główną przyczyną braku placówek przedszkolnych były niewystarczające środki w budżetach samorządów. Na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie i małej gęstości zaludnienia mało jest też dzieci w wieku 3-5 lat. Do zadań samorządów należy natomiast zapewnienie dzieciom dojazdu do placówek przedszkolnych, na co też zwykle w budżecie brakuje funduszy. Ponadto budynki czy lokale, w których mogłoby odbywać się zajęcia przedszkolne, są co prawda we wszystkich niemal gminach, ale ich stan jest, zdaniem przedstawicieli samorządów, nieodpowiedni, aby można w nich prowadzić zajęcia dla małych dzieci.

W województwie podlaskim znajduje się 419 szkół podstawowych, z czego większość, bo aż 300 jest usytuowanych na terenach wiejskich. W sumie, do szkół podstawowych uczęszcza 65483 uczniów. Pomimo tego, że szkół podstawowych na terenach wiejskich jest znacznie więcej, niż tych w miastach, uczęszcza do nich mniej niż połowa wszystkich uczniów (23165).

W całym województwie znajdują się 203 szkoły gimnazjalne, do których uczęszcza 38428 uczniów. Kobiety stanowią mniejszość i jest ich 18514. Na wsiach jest zdecydowanie mniej gimnazjów (jedynie 90), do których uczęszcza 11578 uczniów, z czego 5632 to kobiety.

Na obszarze analizowanego województwa znajdują się 43 szkoły zawodowe, do których uczęszcza 4521 uczniów, w tym zaledwie 1059 kobiet. W latach 2007-2011 liczba szkół zawodowych systematycznie zmniejszała się. Liceów ogólnokształcących jest prawie dwa razy więcej, bo łącznie jest ich 73, niemniej uczęszcza do nich znacznie więcej uczniów niż do szkół zawodowych, bo aż 22390. W liceach ogólnokształcących większość uczniów stanowią kobiety (14110). To oznacza, że niektórzy mężczyźni po skończeniu szkoły podstawowej nie kontynuują edukacji, albo wybierają szkołę zawodową, bądź technikum, na co wskazują niżej prezentowane dane. W całym

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

województwie istnieje tylko jedno uzupełniające liceum ogólnokształcące, do którego uczęszcza zaledwie 47 uczniów, w tym zaledwie 10 kobiet.

W województwie istnieje 14 liceów profilowanych dla młodzieży, do których w sumie uczęszcza 753 uczniów, w tym 453 kobiet. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że MEN zdecydowało, że we wrześniu 2012 r. nie powstaną pierwsze klasy liceów profilowanych. Uczęszczać do szkół będą tylko te roczniki, które już zaczęły naukę, licea profilowane docelowo mają ulec likwidacji, wśród przyczyn likwidacji podano m.in. niski poziom wyników egzaminów osiągany przez uczniów tego typu placówek oświatowych.

Na terenie województwa znajdują się 72 technika i technika uzupełniające dla młodzieży, do których uczęszcza 19486 uczniów, w tym 7002 kobiet, czyli uczniami tego rodzaju szkół są przede wszystkim mężczyźni.

W województwie istnieją 104 szkoły policealne, do których ogółem uczęszcza 16241 uczniów. Większość uczniów stanowią kobiety (10783). Niemniej, większość kształci się w trybie zaocznym. Zaledwie 1685 osób kształci się w trybie dziennym.

W województwie podlaskim jest niewiele szkół przeznaczonych dla dorosłych. Nie ma żadnej szkoły podstawowej, istnieją tylko 2 gimnazja, do których uczęszcza 80 osób. Nie ma żadnej zasadniczej szkoły zawodowej. Istnieją aż 94 licea ogólnokształcące, do których uczęszcza 6211 uczniów, niemniej nie ma już ani jednego liceum profilowanego. Istnieją również 23 technika, do których uczęszcza aż 935 osób.

Na terenie województwa podlaskiego, w roku 2010/2011 znajdowało się 17 uczelni wyższych, w tym 5 uczelni publicznych i 12 niepublicznych. W omawianym roku, na terenie analizowanego województwa kształciło się na uczelniach wyższych, aż 53,1 tys. osób. Stanowi to 2,2% mniej niż w roku poprzednim. Większość (31,5 tys.) stanowiły kobiety. Większość (51,2%) stanowili uczniowie studiów stacjonarnych i uczelni publicznych (71,2%). Najwięcej osób kształciło się na Uniwersytecie w Białymstoku (15,2 tys.). Nieco mniej osób kształciło się na Politechnice Białostockiej. Obie uczelnie skupiły aż 54,3% wszystkich studentów. W tabelach 9-13 zostały zaprezentowane dane dotyczące liczby placówek i uczniów poszczególnych typów w latach 2007 - 2012.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 9. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2011/2012

Placówka	Ilość placówek ogółem	Ilość uczniów ogółem	Ilość placówek wieś	Ilość uczniów wieś
Placówki wychowania przedszkolnego	644	33527	369	8504
Szkoły podstawowe	419	65483	300	23165
Szkoły gimnazjalne	203	38428	90	11578
Szkoły zawodowe	43	4521	b.d.	b.d.
Licea ogólnokształcące	73	22390	b.d.	b.d.
Technikum	72	19486	b.d.	b.d.
Szkoły policealne	104	16241	b.d.	b.d.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw. Dane na rok akademicki 2011/2012.

Tabela 10. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2010/2011.

Placówka	Ilość placówek ogółem	Ilość uczniów ogółem	Ilość placówek wieś	Ilość uczniów wieś
Placówki wychowania przedszkolnego	609	30073	370	6814
Szkoły podstawowe	432	66865	315	11973
Szkoły gimnazjalne	204	40450	91	12503
Szkoły zawodowe	50	5238	6	338
Licea ogólnokształcące	168	29469	9	400
Szkoły policealne	110	13460	b.d.	b.d.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011.

Tabela 11. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2009/2010.

Placówka	Ilość placówek ogółem	Ilość uczniów ogółem	Ilość placówek wieś	Ilość uczniów wieś
Placówki wychowania przedszkolnego	571	28175	348	6358
Szkoły podstawowe	433	69290	318	25776
Szkoły gimnazjalne	225	43560	b.d.	13704
Szkoły zawodowe	188	29697	b.d.	b.d.
Licea ogólnokształcące	75	23369	4	276
Szkoły policealne	118	11443	b.d.	b.d.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/2010.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 12. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2008/2009.

Placówka	Ilość placówek ogółem	Ilość uczniów ogółem	Ilość placówek wieś	Ilość wieś	uczniów
Placówki wychowania przedszkolnego	544	26106	335	5521	
Szkoły podstawowe	442	72576	328	27679	
Szkoły gimnazjalne	202	45289	94	14416	
Szkoły zawodowe	192	30446	b.d.	b.d.	
Licea ogólnokształcące	75	23369	4	276	
Szkoły policealne	119	12528	b.d.	b.d.	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2008/2009.

Tabela 13.: Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2007/2008.

Placówka	Ilość placówek ogółem	Ilość uczniów ogółem	Ilość placówek wieś	Ilość wieś	uczniów
Placówki wychowania przedszkolnego	536	24352	332	5013	
Szkoły podstawowe	467	75854	352	55110	
Szkoły gimnazjalne	202	48892	94	15435	
Szkoły zawodowe	172	32087	25	3755	
Licea ogólnokształcące	76	24917	5	339	
Szkoły policealne	113	11205	b.d.	b.d.	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008.

Analizując zmiany w infrastrukturze edukacyjnej w latach 2007 - 2010, należy zwrócić uwagę na fakt, iż:

- Liczba placówek wychowania przedszkolnego konsekwentnie rośnie z roku na rok.
- Pomimo tego, że ilość placówek przedszkolnych na wsi rośnie z roku na rok, dynamika wzrostu nie jest tak duża, jak w przypadku terenów miejskich.
- Ogólna liczba szkół podstawowych z roku na rok spada, niemniej rejestrujemy nieznaczny wzrost liczby tych placówek na wsiach.
- Liczba uczniów szkół podstawowych maleje z roku na rok.
- Liczba szkół gimnazjalnych jest mniej więcej taka sama.
- Liczba uczniów szkół gimnazjalnych, z roku na rok ulega pomniejszeniu.
- Liczba szkół zawodowych uległa dużemu ograniczeniu.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Poza latami 2010/2011 liczba liceów ogólnokształcących utrzymywała się na tym samym poziomie.
- Liczba szkół policealnych najpierw nieznacznie wzrosła, żeby następnie spaść.
- W latach 2010/2011 zanotowano duży przyrost liczby uczniów szkół policealnych.
- Znacznej poprawie uległa infrastruktura szkolnictwa wyższego, natomiast nie zmieniła się dostępność rozumiana jako zwiększenie liczby studentów.

3.1.6. W jakim stopniu projekty z zakresu edukacji realizują najpilniejsze potrzeby wskazane w rekomendacjach Rady Unii Europejskiej - Country Specific Recommendations (dotyczące m.in. infrastruktury przedszkolnej i szkolnictwa zawodowego)

29 maja 2013 roku Rada Unii Europejskiej wydała zalecenia, w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 roku. W dokumencie „Country Specific Recommendations” pojawiają się dwie rekomendacje ściśle związane z edukacją. W punkcie 3 niniejszego dokumentu, Rada Unii Europejskiej, wskazała na konieczność *„zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, na przykład poprzez gwarancję dla młodzieży, większe udostępnienie przyuczania do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie. Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy poprzez lepsze przechodzenie z zatrudnienia na czas określony do stałego zatrudnienia oraz ograniczenie nadmiernego wykorzystania umów cywilnoprawnych”*.

W punkcie 4 cytowanego dokumentu wskazuje się na konieczność *„kontynuowania wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie przez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych (KRUS) w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników. Stopniową rezygnację ze specjalnego systemu emerytalnego górników w celu jego zintegrowania z powszechnym systemem emerytalnym. Przygotowanie do ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji zawodowej.”*⁶

Bardzo ważnym elementem wcześniejszych zaleceń stosowanych ze strony Rady Unii Europejskiej jest kształcenie ustawiczne. W opinii jej przedstawicieli w życiu zawodowym obywateli pojawia się coraz więcej momentów zmiany i przejścia z jednego etapu w kolejny: w szczególności ze szkoły do etapu kształcenia zawodowego (VET), szkół wyższych czy zatrudnienia albo z zatrudnienia do

⁶ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2013_poland_pl.pdf

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

bezrobocia, dalszego kształcenia lub odejścia z rynku pracy. Poradnictwo odgrywa kluczową rolę w głównych decyzjach, jakie jednostki muszą podjąć w ciągu całego życia. Pod tym względem może przyczyniać się do umacniania jednostek w zarządzaniu ich własnymi ścieżkami kariery w bardziej bezpieczny sposób w kontekście sytuacji na dzisiejszym rynku pracy i osiągnięciu lepszej równowagi pomiędzy życiem osobistym a zawodowym. Dodatkowo rynek pracy charakteryzuje się również niedopasowaniem pomiędzy utrzymującym się bezrobociem a trudnościami w rekrutowaniu w pewnych sektorach, a poradnictwo dostarcza środków do bardziej efektywnego odpowiadania na potrzeby rynku pracy.⁷

Konkluzje Rady z 22 maja 2008 roku dotyczące nauczania dorosłych wskazują na gospodarcze, społeczne i indywidualne korzyści wynikające ze wzmocnienia i zwiększenia roli nauczania dorosłych i podkreślają, że rząd jest odpowiedzialny za zapewnienie jakości systemów informacji i poradnictwa zawodowego, które są bardziej skierowane na jednostkę i prowadzą do tego, że jednostki stają się bardziej aktywne i niezależne w zdobywaniu wiedzy.

Rada Unii Europejskiej w kontekście kształcenia przez całe życie zachęca państwa członkowskie do:

1. Zachęcania do nabywania i rozwijania umiejętności zarządzania własną karierą w perspektywie całego życia.
2. Ułatwienia wszystkim obywatelom dostępu do usług poradnictwa.
3. Rozwój rozwiązań w zakresie zapewnienia jakości usług poradnictwa.
4. Wspieranie koordynacji działań różnych narodowych, regionalnych i lokalnych partnerów oraz wspieranie współpracy pomiędzy nimi⁸.

Zarówno Unia Europejska, jak i Rada Europy, wykazują dużą aktywność w promowaniu różnorodności językowej i nauczania języków. Znajomość języków obcych daje szansę uzyskania lepszej pracy, jest niezbędna dla aktywnego uczestniczenia w regionalnych, krajowych i europejskich procesach demokratycznych, ułatwia obywatelom Zjednoczonej Europy korzystanie z prawa swobodnego przemieszczania się i podejmowania zatrudnienia.

Rada Unii Europejskiej w związku z: 1. artykułami 165 i 166 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej; 2. Strategią „Europa 2020”, a zwłaszcza wyznaczonym w niej wymiernym celem, którym jest podniesienie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku od 30 do 34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne, przyjęła zalecenie z dnia 28 listopada 2011 r. w sprawie modernizacji szkolnictwa wyższego, w których to konkluzjach zwrócono się do państw członkowskich, by sprzyjały systematycznemu rozwojowi efektywnych strategii gwarantujących dostęp do studiów wyższych grupom niedostatecznie reprezentowanym oraz bardziej postarały się minimalizować odsetek osób porzucających studia, poprawiając jakość, adekwatności atrakcyjności

⁷ Rezolucja dotycząca pragmatycznego wdrożenia całonocnego poradnictwa zawodowego w systemy kształcenia ustawicznego w Europie 2905 spotkanie Rady Edukacji, Młodzieży i Kultury Bruksela, 21 listopada 2008

⁸ Ibidem

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

zajęć, zwłaszcza dzięki podejściu do uczenia się, w którym centralnym podmiotem jest student, oraz zapewnieniu podczas studiów odpowiedniego wsparcia, poradnictwa i doradztwa.

W województwie podlaskim realizowane są programy edukacyjne mające na celu wdrożenie niniejszych rekomendacji. Między innymi jednym z działań w ramach RPOWP jest „Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji”. Celem tego działania jest „stworzenie warunków koniecznych do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych”. W ramach prowadzonych działań wspiera została infrastruktura na wszystkich poziomach nauczania w tym infrastruktura szkół wyższych w kierunkach kluczowych dla rozwoju województwa.

Innym programem, który realizuje podobne cele jest PO KL. Prowadzone w ramach tego programu działania mają na celu aktywizację osób bezrobotnych oraz zapewnienie dostępu do pracy osobom defaworyzowanym na rynku pracy, do których należą między innymi młode matki. W ramach programu PO KL realizuje się Priorytet IX, które ma na celu „rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”.

Działania dotyczące upowszechniania edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich podejmowane były również w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Uczelnie wyższe otrzymały wsparcie z dwóch innych programów Programu Rozwoju Polski Wschodniej oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Projekty miękkie podwyższające kompetencje kadry dydaktycznej wdrażane były w ramach komponentu centralnego PO KL.

Koncentrując się na programach mających na celu rozwój infrastruktury przedszkolnej i szkolnictwa zawodowego, należy zauważyć, że „potrzeby w zakresie upowszechniania edukacji przedszkolnej w województwie podlaskim są bardzo duże, więc każda podejmowana inicjatywa okazała się istotna i adekwatna do potrzeb grup docelowych, ponieważ projekty przyczyniają się do zwiększenia liczby dzieci objętych edukacją przedszkolną, podnoszą jakość zajęć oraz świadomości mieszkańców, zwłaszcza na terenach wiejskich, że edukacja przedszkolna jest ważna i niezbędna.”⁹

Przeprowadzone wyniki badań wśród przedstawicieli szkół, JST i mieszkańców województwa podlaskiego, a także analiza dokumentacji programowej i projektowej wskazują na fakt, że rekomendacje stosowane ze strony Rady UE były wdrażane na poziomie projektów realizowanych w ramach RPOWP i PO KL w woj. podlaskim. W najmniejszym stopniu wdrożone zostały rekomendacje dotyczące poradnictwa zawodowego osób dorosłych. Brakuje pełnych danych aby określić w jakim stopniu element ten był wdrażany na poziomie uczelni wyższych.

---

⁹ Ośrodek Ewaluacji/PSDB, Analiza działań upowszechniających edukację przedszkolną, podejmowanych w ramach PO KL w województwie podlaskim, na lata 2007 - 2013

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W ramach realizowanych projektów nacisk położono również na kształcenie kompetencji językowych mieszkańców woj. podlaskiego. Element ten wymaga kontynuacji i wdrożenia kształcenia już na najniższym poziomie edukacji (wychowanie przedszkolne).

Podsumowując możemy powiedzieć, że podejmowane działania w zakresie PO KL (Priorytet 9) i RPOWP (Działania 6.1) są zgodne zaleceniami Rady Unii Europejskiej, w szczególności w zakresie:

- Inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, poprzez projekty zrealizowane w ramach Poddziałania 9.1.1 komponentu regionalnego PO KL i Działania 6.1 RPOWP prowadzące do poprawy jakości i dostępności do edukacji przedszkolnej
- Zwiększenie dostępności do kształcenia zawodowego i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania w projektach realizowanych w ramach Działania 9.2 PO KL zmierzających do wdrożenia programów rozwojowych szkół zawodowych, realizacji praktyk i staży studenckich, doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt dydaktyczny, a także w projektach realizowanych w ramach Działania 6.1 RPOWP zmierzających do doposażenia szkół zawodowych w nowoczesną bazę dydaktyczną;
- Zwiększenie dostępności do kształcenia przez całe życie, poprzez projekty realizowane w ramach Działan 9.3, 9.6 PO KL, a także wybranych projektach realizowanych w ramach Działania 9.5 PO KL;
- Nauczania języków obcych, poprzez projekty realizowane w ramach Poddziałania 9.6.2 PO KL, w ramach których prowadzone były kursy językowe dla osób dorosłych kończące się uzyskaniem certyfikatu, a także wprowadzenie dodatkowych zajęć językowych na poziomie przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych, a także dodatkowe zajęcia organizowane dla uczniów szkół zawodowych w ramach Działania 9.2 PO KL oraz zajęcia językowe dla nauczycieli organizowane w ramach działania 9.4 PO KL.

W kolejnej perspektywie finansowej powinien być kładziony większy nacisk na dostęp do poradnictwa edukacyjno - zawodowego zarówno w kontekście kształcenia na różnych poziomach edukacji (w tym w ramach szkolnictwa wyższego) jak i kształcenia ustawicznego.

3.1.7. W jakim stopniu zrealizowane projekty przyczyniły się do dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy w województwie

W maju 2013 roku stopa bezrobocia w województwie podlaskim wynosiła 14,7%, podczas gdy na terenie całego kraju, kształtowała się na poziomie 13,5%. Największą stopą bezrobocia są dotknięte następujące powiaty: grajewski (22,1%), sejneński (18,7%), kolneński (18,7%), augustowski (18,6%), białostocki (18,5%), sokółski (17,1%). W stolicy województwa, Białymstoku, bezrobocie plasuje się

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

na poziomie 13,8%, a więc jest stosunkowo niskie, porównując z innymi lokalizacjami. Podobna sytuacja ma miejsce w Suwałkach (13,6%). W powiecie łomżyńskim stopa bezrobocia wynosi 12,9%, natomiast w samej tylko Łomży stopa bezrobocia przekracza średnią dla powiatu i wynosi aż 16,4%.

Analizując dynamikę zmian stopy bezrobocia w poszczególnych latach, możemy zauważyć, że między rokiem 2002 i 2008 stopa bezrobocia konsekwentnie spadała. W maju 2002 roku wynosiła 17,1%, natomiast w maju 2008, już tylko 9,4%. Tak duży spadek liczby bezrobotnych mógł być spowodowany migracjami zarobkowymi mieszkańców województwa podlaskiego. Od 2008 roku, czyli de facto od początku kryzysu gospodarczego w Europie i znacznej redukcji opcji wyjazdów zarobkowych za granicę, stopa bezrobocia konsekwentnie rośnie. W maju 2009 roku wynosiła 11%, w maju 2013 już 14,7%. Porównując zmiany w stopie bezrobocia na terenie województwa podlaskiego i na terenie całego kraju, możemy zauważyć, że aż do 2007 roku, na terenie analizowanego województwa stopa bezrobocia była niższa, niż na terenie całego kraju. Niemniej, ta tendencja uległa zmianie w 2008 roku, od którego na terenie analizowanego województwa stopa bezrobocia jest wyższa niż na terenie całego kraju i z roku na rok różnica się pogłębia.¹⁰

Autorzy raportu „Zjawisko długotrwałego bezrobocia w województwie podlaskim”¹¹ zaznaczają, że województwo podlaskie charakteryzuje bardzo wysoką stopa długotrwale bezrobotnych (53%), a więc osób, które poszukują pracy ponad rok. Dotyczy to w takim samym stopniu kobiet, jak i mężczyzn. Udział długotrwale bezrobotnych we wszystkich kategoriach wiekowych jest zbliżony.

W 2010 roku, w województwie podlaskim występowało zapotrzebowanie na pracowników z następujących grup zawodowych: technicy i inny personel (6643), pracownicy usług i sprzedawcy (6626), specjaliści (6055), pracownicy biurowi (3404), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (3247), pracownicy przy pracach prostych (2672), przedstawiciele władz publicznych (1599), operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (1248), rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (174).¹²

Występuje niewielkie zapotrzebowanie na pracowników wysoko wykwalifikowanych. Jak wskazują autorzy publikacji „Analiza wpływu interwencji z Europejskiego Funduszu Społecznego na rynek pracy w województwie podlaskim”¹³, pracodawcy w większym stopniu poszukują pracowników, którzy mają doświadczenie zawodowe, bądź jakieś konkretne cechy osobowościowe, mniej

¹⁰ Wszystkie dane zostały pozyskane ze strony internetowej Urzędu Pracy w województwie podlaskim. Dostęp: http://www.up.podlasie.pl/uploads/upload/w_badan_i_analiz/liczba_bezrob_i_stopa/bezrob.i_stopa'2002-2013.pdf, dostęp w: 17.07.2013.

¹¹ Zjawisko długotrwałego bezrobocia w województwie podlaskim, dostęp: http://www.pops.up.podlasie.pl/uploads/upload/media/pierwszy/dlugotrwale_bezrobocie_w_wp_not.pdf, dostęp w: 17.07.2013.

¹² Collect consulting, Identyfikacja potrzeb w obszarze kształcenia ustawicznego osób dorosłych w formach szkolnych i pozaszkolnych w województwie podlaskim.

¹³ International development, Analiza wpływu interwencji z Europejskiego Funduszu Społecznego na rynek pracy w województwie podlaskim, Polska. Dostęp: <http://www.coffey.pl/nasze-projekty/ewaluacja-i-doradztwo/analiza-wp%C5%82ywu-interwencji-z-europejskiego-funduszu-spo%C5%82ecznego-na-rynek-pracy-w-wojew%C3%B3dztwie-podlaskim-polska>, dostęp w: 12.07.2013.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

natomiast interesuje ich formalne wykształcenie kandydata. Z tego też powodu, bardziej efektywne są te projekty, które aktywizują bezrobotnych, poprzez angażowanie ich w staże, bądź pracę nad doskonaleniem ich indywidualnych, ważnych z punktu widzenia zadań, które będą mieli do zrealizowania w przyszłej pracy, cech osobowościowych, niż te, które dają bardzo ogólne, formalne wykształcenie. Jak wskazują autorzy publikacji programu, o których mowa, mogą być dla pracodawców rozzarowujące, ponieważ głównie koncentrują się na angażowaniu bezrobotnych w kursy, szkolenia i warsztaty, w mniejszym stopniu natomiast udziela się wsparcia psychologicznego, zawodowego, czy też niewielki nacisk kładzie się na zdobywanie doświadczenia zawodowego poprzez realizację różnych stażów. I tak, według badań autorów publikacji „Analiza wpływu interwencji z Europejskiego Funduszu Społecznego na rynek pracy w województwie podlaskim”¹⁴, aż 91,9% badanych uczestniczyło w kursie, bądź szkoleniu, 18,1% skorzystało z doradztwa zawodowego i otrzymało wsparcie psychologiczne, 13,3% odbyło praktyki i tylko 9,3% badanych skorzystało z usług pośrednictwa pracy. Uczestnicy programów byli z nich bardzo zadowoleni. Ponad połowa badanych stwierdziła, że nie ma potrzeby dokonywania jakichkolwiek zmian w realizowanych projektach. Sami urzędnicy PUP są zdania, że biorąc pod uwagę potrzeby występujące w województwie podlaskim, w projekty jest zaangażowanych zbyt mało doradców zawodowych.

Ponad połowa badanych stwierdziła, że ich sytuacja zawodowa uległa zmianie na lepsze, po odbyciu kursu, niemniej aż 49% badanych zaznaczyło, że również bez uczestnictwa w danym kursie ich sytuacja zawodowa byłaby dokładnie taka sama. Te dane wydają się być niepokojące, bo mogą świadczyć o tym że prowadzone kursy i szkolenia nie odpowiadają w wystarczającym stopniu na istniejące na rynku pracy zapotrzebowanie.

Z badania jakościowego wśród beneficjentów wynika, że o ile projekty edukacyjne sprawdziły się i za ich pomocą zrealizowano postawione sobie cele, tak projekty z zakresu aktywizacji bezrobotnych nie przyniosły tak wymiernych korzyści. Występują problemy w znalezieniu pracy. Możliwe, że z czasem udział w kursach i szkoleniach przyniesie korzyści. Warto byłoby w tym miejscu podkreślić, że w wielu wypadkach korzyść ta mogłaby zostać osiągnięta przy zmianie mentalności osób objętych wsparciem oraz większej mobilności pracowników. Duże znaczenie w tej kwestii mogą mieć działania związane z poradnictwem edukacyjno - zawodowym oraz działania zmierzające do podnoszenia kompetencji miękkich pracowników¹⁵.

---

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Do kompetencji miękkich pracowników należą: umiejętności osobiste - sprawne zarządzanie sobą i swoją pracą, zdolność do motywowania samego siebie, zorganizowanie zajęć; umiejętności interpersonalne - obejmują komunikowanie się z ludźmi, przekonywanie ich do swoich racji, motywować, inspirować, zarządzać zespołami.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wśród osób, które ukończyły dany kurs, bądź szkolenie i nie podjęły pracy zawodowej, powszechne jest przekonanie, że powodem, dla którego nie są aktywni zawodowo są czynniki zewnętrzne, takie jak brak ofert pracy, pogoda, czy konieczność zajęcia się członkiem rodziny. To skłania do przemyśleń, iż również po udziale w danym programie, bezrobotni powinni być objęci jakąś formą wsparcia, w postaci doradztwa zawodowego, czy wizyt z psychologiem lub coachem.

Jest oczywiste, że kształcenie powinno być coraz lepiej dopasowane do potrzeb rynku pracy. Co więcej, biorąc pod uwagę stosunkowo niski poziom mobilności Polaków, powinno być ono dopasowane przede wszystkim do potrzeb lokalnego rynku pracy.

W praktyce, proces dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców zmierzać powinien w stronę zwiększania liczby programów/ kierunków zamawianych. Dotyczy to w równej mierze szkolnictwa zawodowego jak i szkolnictwa wyższego (zwłaszcza oczywiście studiów licencjackich, tzw. studiów pierwszego stopnia. Idea programów/ kierunków zamawianych oparta jest na (trafnym i trudnym do zakwestionowania) założeniu, iż to pracodawcy najlepiej orientują się w potrzebach kadrowych rynku pracy. Atrakcyjność programów/ kierunków zamawianych polega też na tym, że ich absolwenci mogą być niemal pewni późniejszego zatrudnienia.

Jednym z największych zagrożeń jakie wiążą się z postulatem dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb (lokalnego i regionalnego) rynku pracy jest groźba podporządkowywania form i kierunków kształcenia wyłącznie bieżącym potrzebom pracodawców. Sytuacji tej można próbować zaradzić na dwa sposoby. Po pierwsze, uwzględniając w planowaniu oferty edukacyjnej nie tylko aktualne, ale i prognozowane potrzeby rynku pracy. Problem w tym, że przewidywanie przyszłych potrzeb rynku pracy (nawet lokalnego) nie jest zadaniem łatwym. Problem też w tym, że wiąże się ono z relatywnie dużymi kosztami. Problem wreszcie i w tym, że często trudno jest zdecydować, kto miałby być wykonawcą tego zadania (obserwatoria rynku pracy? wojewódzkie lub powiatowe urzędy pracy?). Po drugie, pewnym zabezpieczeniem przed sytuacją polegającą na „nienadążaniu” oferty edukacyjnej za szybko zmieniającymi się potrzebami rynku pracy jest oczywiście sięganie po te wszystkie formy kształcenia, które można przekształcać, modyfikować niemalże na bieżąco. Owa elastyczność cechuje dziś zapewne w większym stopniu np. agencje i organizacje pozarządowe zajmujące się szkoleniami, niż szkoły wyższe.

Jeszcze jedna trudność, właściwie zaś dylemat, jaki wiąże się z dopasowywaniem oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy można sformułować następująco: idealnie dostosowana do wymogów rynku pracy oferta edukacyjna powinna uwzględniać jego strukturę. Nie ma problemu, jeśli struktura ta jest nowoczesna (duża liczba przedsiębiorstw opartych na wiedzy, wysoki popyt na pracę, duże zróżnicowanie branżowe zmniejszające ryzyko strukturalnego bezrobocia itd.). Gorzej, jeśli mamy do czynienia z rynkiem pracy, który się kurczy lub który odzwierciedla zapóźnienie rozwojowe. Wówczas, paradoksalnie, dopasowana do jego potrzeb oferta kształcenia może utrwaląć jego

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

zapóźnienie. Dlatego tak ważne jest, aby przynajmniej część oferty edukacyjnej nakierowana była na unowocześnianie struktury rynku pracy.

Projekty realizowane w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz Priorytetu 9 PO KL w znaczącym zakresie dążyły do dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy, przede wszystkim poprzez doposażenie szkół zawodowych i uczelni wyższych w nowoczesną bazę dydaktyczną dostosowaną do istniejącego na rynku pracy zapotrzebowania. W ramach Działania 9.2 PO KL opracowane zostały programy rozwojowe szkół, a także prowadzone były praktyki i staże dla uczniów pozwalające na zdobywanie kwalifikacji odpowiadających potrzebom pracodawcy. Prowadzone zmiany przyniosły efekty w postaci poprawy wyników egzaminów zawodowych na poziomie szkół zawodowych i technikum, w 2012 w przypadku szkół zawodowych zwiększyła się liczba zdających uczniów. W roku 2012 zmniejszyła się również liczba bezrobotnych absolwentów. Spośród nowo rejestrujących w 2012 roku, osoby będące w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki stanowiły 13,9% (10575 osób). W porównaniu do sytuacji sprzed roku napływ absolwentów do rejestrów bezrobotnych był mniejszy o 405 osób, tj. o 3,7%, a ich udział w ogólnej zbiorowości nowo rejestrujących się bezrobotnych zmniejszył się o 0,7 punktu procentowego. Warto w tym miejscu podkreślić znaczenie projektów zrealizowanych w ramach Działania 9.3 i 9.6 PO KL dotyczących kształcenia ustawicznego. Projekty realizowane w ramach Działania 9.3 miały na celu podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców, ale również podniesienie poziomu wykształcenia. Projekty realizowane w ramach Działania 9.6 prowadziły głównie do podniesienia kompetencji językowych osób dorosłych. Realizowane projekty były skierowane zarówno do osób aktywnych zawodowo chcących zmienić, poszerzyć swoje kwalifikacje, jak również osób bezrobotnych.

W kontekście potrzeb rynku pracy warto wspomnieć również o projektach realizowanych w ramach Działania 9.4 PO KL dotyczących podnoszenia kwalifikacji i doskonalenia nauczycieli szkół zawodowych, co jest istotne w kontekście kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy.

3.1.8. W jakim stopniu realizacja projektów z zakresu edukacji miała wpływ na poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego

Na podstawie danych zaprezentowanych w Podrozdziale 3.1.2, możemy stwierdzić, że poziom wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego charakteryzuje spadek odsetka mieszkańców posiadających wykształcenie gimnazjalne, niższe i podstawowe, na rzecz osób o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym. W strukturze wykształcenia przeważa udział osób z wykształceniem policealnym. Na zmianę struktury wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego ma w pewnym stopniu wpływ realizacja projektów z zakresu edukacji, w tym RPOWP i PO KL.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Na podstawie monitorowanych przez IP PO KL wskaźników możemy jedynie podać liczbę osób dorosłych w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w kształceniu ustawicznym w ramach projektu w zakresie form szkolnych - 870 osób. Wzrost liczby studentów nie był monitorowany na poziomie ogólnych wskaźników założonych w RPOWP.

Z danych zebranych trakcie wywiadów CATI wśród mieszkańców, przedstawicieli JST i placówek oświatowych wynika, że nastąpił wzrost jakości poziomu kształcenia mieszkańców, a także dostępności do edukacji.

Ponad połowa badanych mieszkańców województwa podlaskiego zapytanych czy dostrzega efekty inwestycji, projektów finansowanych ze środków unijnych związanych z obszarem edukacji odpowiedziało twierdząco. Jeśli chodzi o znajomość spontaniczną efektów najwięcej osób wymieniało poprawę jakości usług edukacyjnych świadczonych na terenie gminy, budowę obiektów sportowych, wspieranie kształcenia ustawicznego oraz poprawę dostępu do edukacji przedszkolnej. Około 9% badanych mieszkańców nie potrafiło wymienić spontanicznie żadnej z inwestycji. Nieco inaczej struktura odpowiedzi układała się przy wspomaganej znajomości efektów tutaj na pierwszym miejscu znalazło się upowszechnianie nauczania języków obcych (69%), przy czym znajomość spontaniczna tego efektu wyniosła zaledwie 1,5%, w dalszej kolejności wskazywana była poprawa dostępności do usług edukacyjnych (63%), spontanicznie wymieniana przez 5,3% respondentów, a także zwiększenie roli edukacji kulturalnej (61%), spontanicznie wymieniana przez zaledwie 1% respondentów. Najmniej efektów badani dostrzegają w takich obszarach jak:

- Wzrost zatrudnienia (utworzenie nowych etatów) - 11,9% wskazań;
- Dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy - 34,0% wskazań;
- Wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego ośrodków akademickich - 38,2% wskazań;
- Wspieranie współpracy szkół ponadgimnazjalnych - 38,6% wskazań.

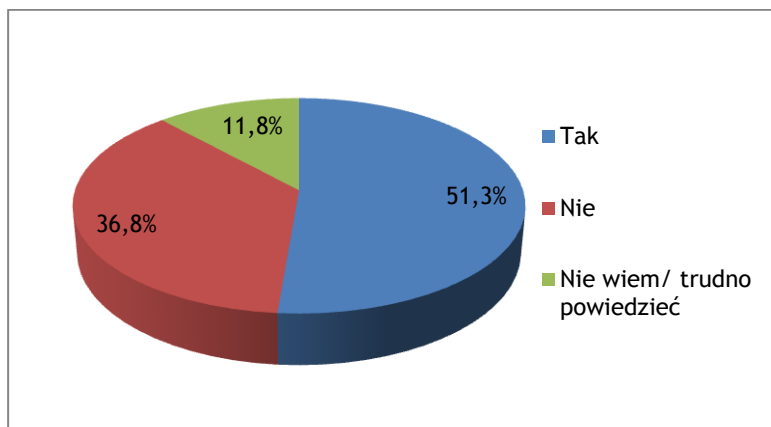
Dane zostały przedstawione na wykresach 13 i 14.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 13. Spontaniczna znajomość efektów zrealizowanych inwestycji w obszarze edukacji

Pytanie 1. Od 2007 roku w województwie podlaskim zrealizowano szereg inwestycji/projektów w zakresie edukacji, które dofinansowane zostały ze środków unijnych. Chciał(a)bym poznać Pana/i opinię na temat ich efektów. Proszę powiedzieć, czy dostrzega Pan/i jakiegokolwiek efekty zrealizowanych inwestycji? **N-380**

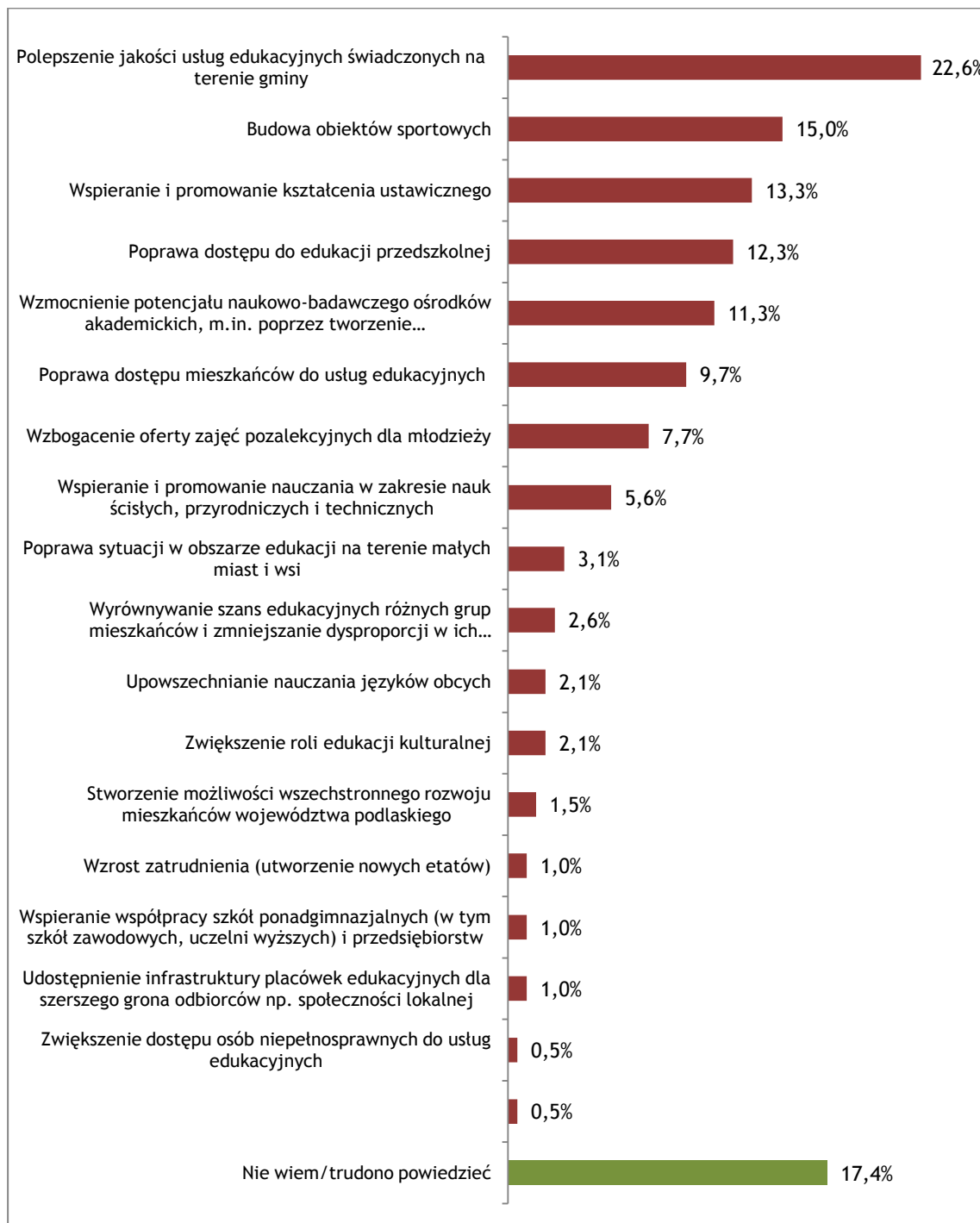
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród mieszkańców

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 14. Spontaniczne znajomość efektów zrealizowanych inwestycji

Pytanie 1.a. Jakie są według Pana/Pani efekty inwestycji/projektów zrealizowanych w zakresie edukacji na obszarze gminy, w której Pan/i mieszka? N-380

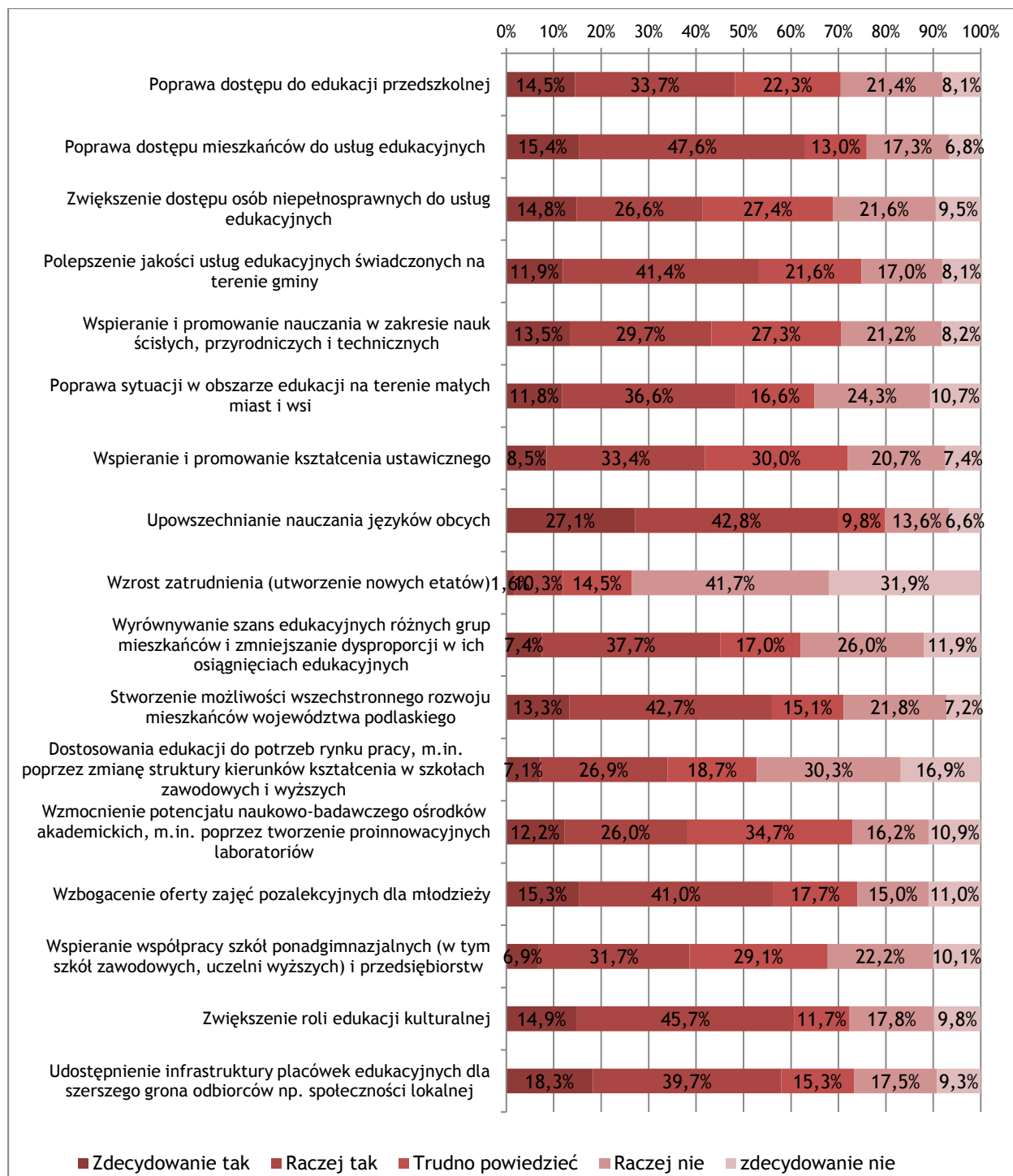
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród mieszkańców

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 15. Wspomagana znajomość efektów zrealizowanych inwestycji

Pytanie 2. Teraz odczytam Panu/i kilka odpowiedzi. Proszę powiedzieć czy zauważył Pan/i którąkolwiek ze zmian lub którekolwiek z działań w zakresie edukacji na obszarze gminy, w której Pan/i mieszka? N-380

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród mieszkańców

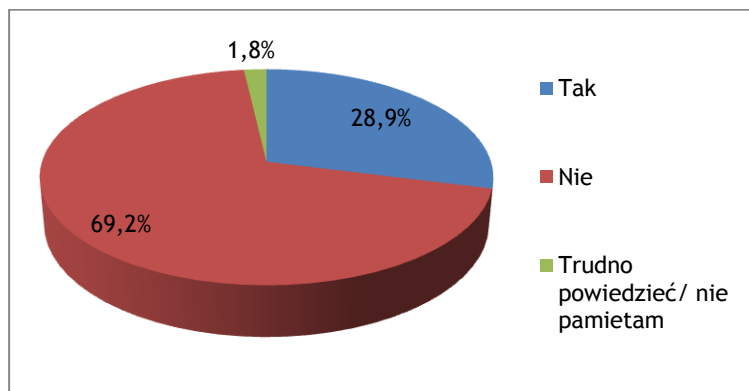
FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Jak pokazują dane zamieszczone na wykresie poniżej większość mieszkańców objętych badaniem nie korzystała z usług oferowanych przez szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego i/lub ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego. Z usług korzystali najczęściej mieszkańcy w wieku 29 do 44 lat.

Według ponad połowy badanych mieszkańców oferta usług wspomnianych placówek jest wystarczająco szeroka. Dane zostały przedstawione na wykresach 12 i 13.

Wykres 16. Odsetek mieszkańców korzystających z różnych form kształcenia ustawicznego

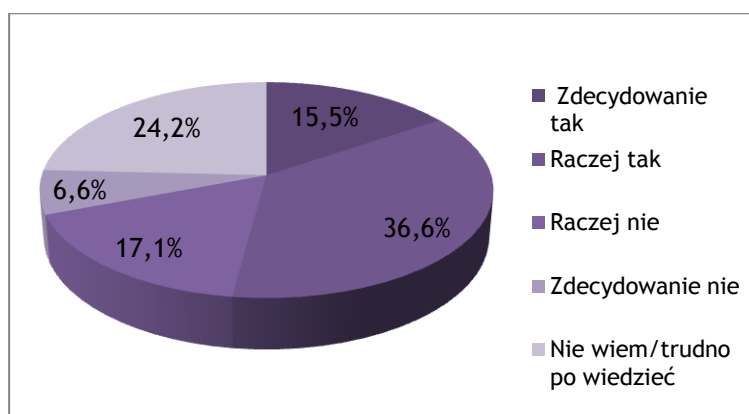
Pytanie 8. Proszę powiedzieć, czy kiedykolwiek korzystał Pan/i z usług oferowanych przez szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego i/lub ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego? N-380

Źródło: Badania własne - badania CATI wśród mieszkańców

Wykres 17. Ocena dostępnej oferty w zakresie kształcenia ustawicznego w woj. podlaskim

Pytanie 9. Czy według Pana/i oferta usług wspomnianych placówek jest wystarczająco szeroka? N-380

Źródło: Badania własne - badania CATI wśród mieszkańców

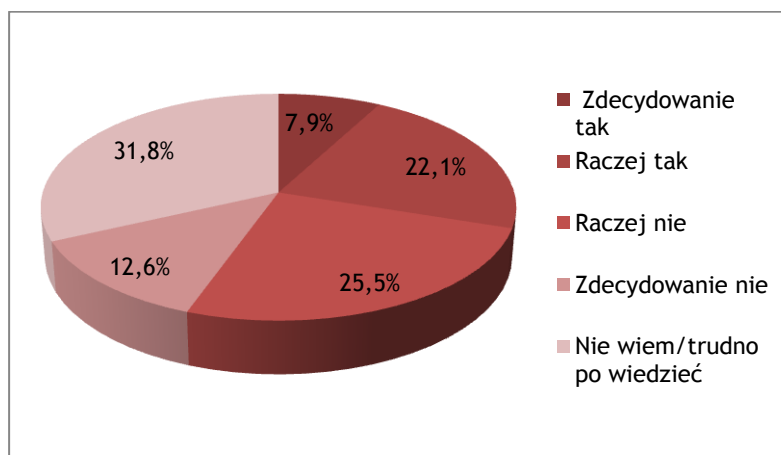
FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Badani mieszkańcy woj. podlaskiego ocenili zasoby oferty kształcenia (strukturę kierunków i programy nauczania) szkół zawodowych, na średnim poziomie - 30% badanych oceniło ją pozytywnie, warto jednak podkreślić, że 32% badanych nie potrafiło dokonać oceny (zapewne z powodu braku znajomości tej oferty). Podobna co do wielkości grupa badanych mieszkańców oceniła pozytywnie dostosowanie oferty szkół zawodowych do potrzeb rynku pracy (33%). Dane zostały przedstawione na wykresie 14 i 15.

Analizując powyższe dane ze względu na typ respondenta możemy powiedzieć, że wystąpiły znaczące różnice w ocenie oferty pomiędzy grupą przedsiębiorców, a grupą uczniów i studentów. Przedsiębiorcy ocenili ofertę niżej, niż osoby uczące się, na tym samym poziomie co pozostali (pracownicy etatowi, bezrobotni, renciści emerycy). Zdecydowanie lepszej oceny dokonały osoby młode w wieku 18-29 lat, niż w pozostałych grupach wiekowych.

Wykres 18. Ocena dostępnej oferty kształcenia w szkołach zawodowych w woj. podlaskim

Pytanie 11. Czy według Pana/i oferta kształcenia (rozumiana jako struktura kierunków, realizowane programy nauczania) w szkołach zawodowych jest wystarczająco szeroka?

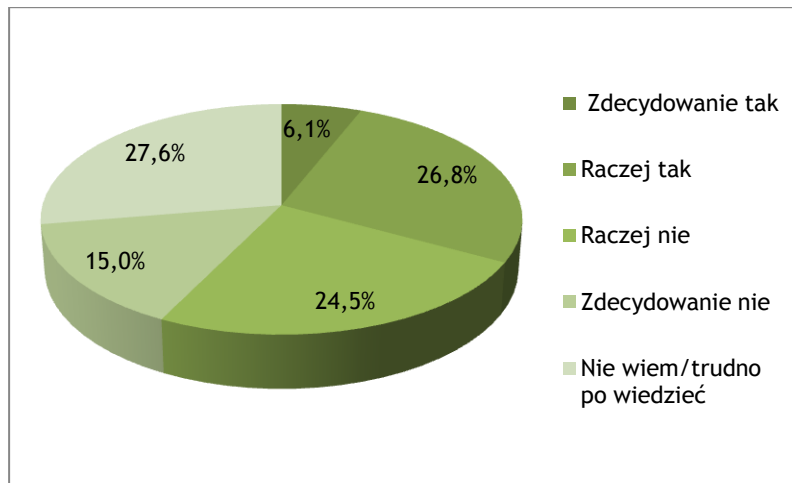

Źródło: Badania własne - badania CATI wśród mieszkańców

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 19. Ocena dostosowania oferty kształcenia w szkołach zawodowych do potrzeb rynku pracy

Pytanie 12. Czy według Pana/i oferta kształcenia (rozumiana jako struktura kierunków, realizowane programy nauczania) w szkołach zawodowych jest wystarczająco dostosowana do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy? N-380

Źródło: Badania własne - badania CATI wśród mieszkańców

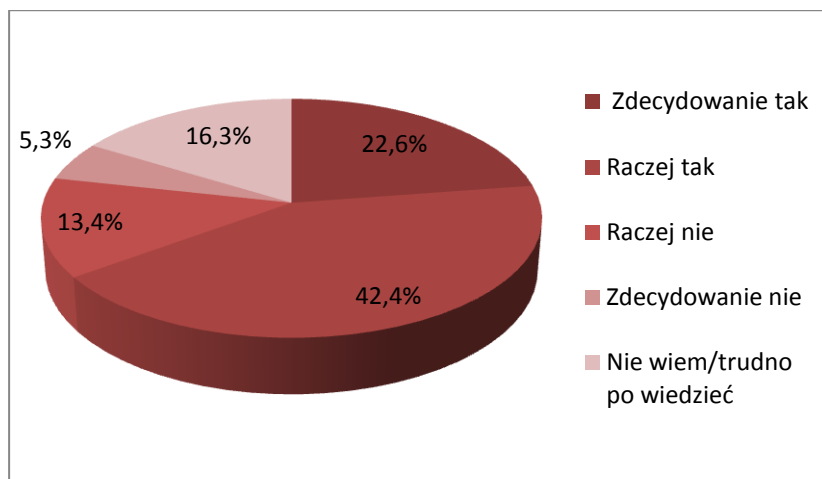
Badani mieszkańcy woj. podlaskiego ocenili zasoby oferty kształcenia (strukturę kierunków i programy nauczania) szkół wyższych, na bardzo dobrym poziomie - 65% badanych oceniło ją pozytywnie, 16% badanych nie potrafiło dokonać oceny (zapewne z powodu braku znajomości tej oferty). Mniejsza co do wielkości grupa badanych mieszkańców oceniła pozytywnie dostosowanie oferty szkół wyższych do potrzeb rynku pracy (39%). Dane zostały przedstawione na wykresach 20 i 21.

Analizując powyższe dane ze względu na typ respondenta możemy powiedzieć, że nie wystąpiły znaczące różnice w ocenie oferty pomiędzy grupą przedsiębiorców, uczniów i studentów oraz pozostałych grup (pracownicy etatowi, bezrobotni, renciści emeryci). Nieco lepszej oceny jeśli chodzi o bogactwo oferty dokonały osoby z wykształceniem wyższym licencjackim i inżynierskim niż w pozostałych grupach (w tym z wykształceniem niższym oraz magisterskim). Jeśli chodzi o dopasowanie oferty do potrzeb rynku pracy lepszej oceny w tym zakresie dokonywali przedsiębiorcy niż uczniowie i studenci. Zdecydowanie lepszej oceny, jeśli chodzi o dostosowanie oferty do potrzeb rynku pracy dokonały osoby z wykształceniem wyższym licencjackim i inżynierskim, niż w pozostałych grupach.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 20. Ocena dostępnej oferty kształcenia w szkołach wyższych w woj. podlaskim

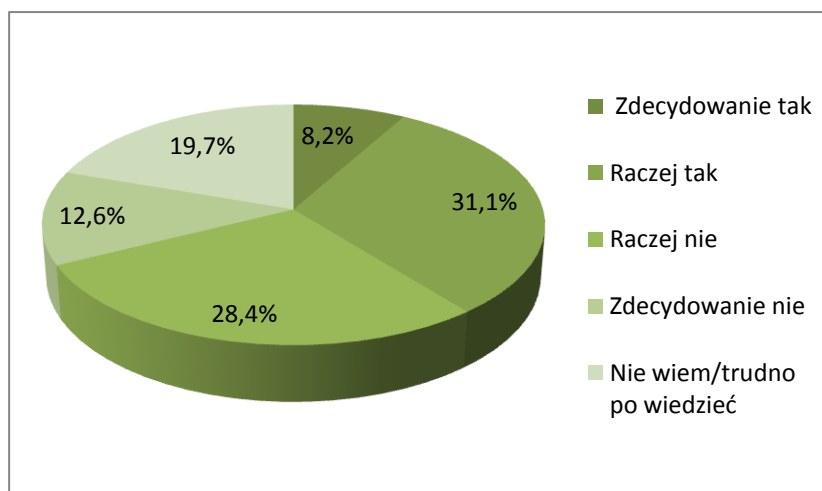
Pytanie 13. Czy według Pana/i oferta kształcenia (rozumiana jako struktura kierunków, realizowane programy nauczania) w szkołach wyższych jest wystarczająco szeroka? N-380

Źródło: Badania własne - badania CATI wśród mieszkańców

Wykres 21. Ocena dostosowania oferty kształcenia w szkołach wyższych do potrzeb rynku pracy

Pytanie 14. Czy według Pana/i oferta kształcenia (rozumiana jako struktura kierunków, realizowane programy nauczania) w szkołach wyższych jest wystarczająco dostosowana do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy? N-380

Źródło: Badania własne - badania CATI wśród mieszkańców

Omawiając wskaźniki dotyczące podniesienia jakości kształcenia z pewnością należy sięgnąć do wyników sprawdzianów i egzaminów za lata 2007 i 2013 publikowanych na stronie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży.

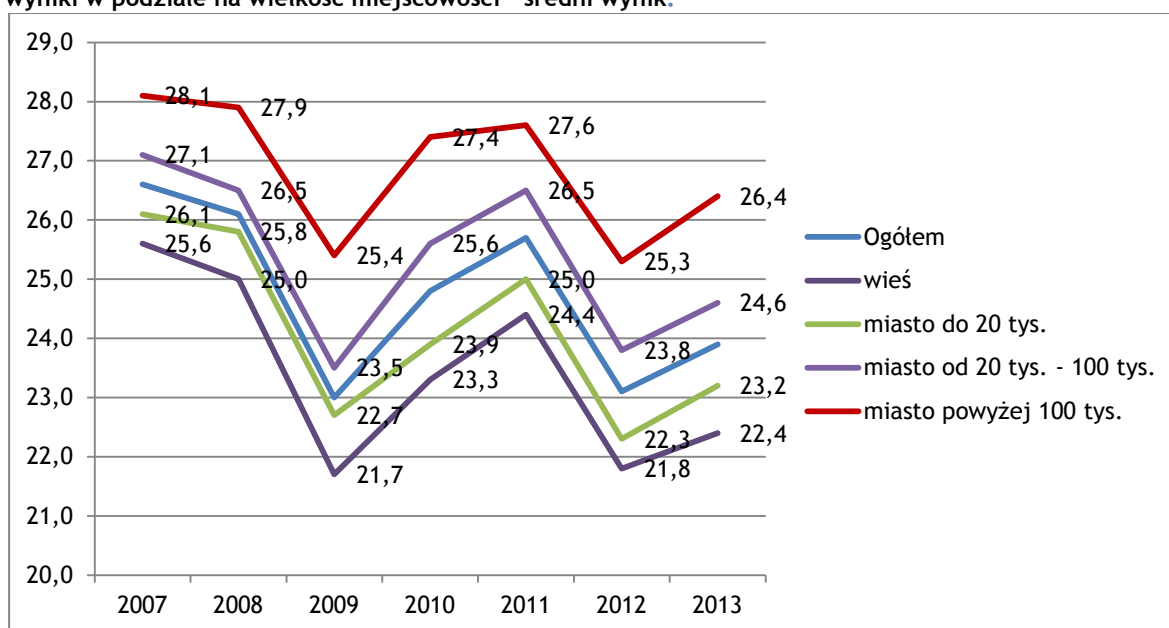
Na podstawie danych dotyczących sprawdzianów prowadzonych na poziomie szkoły podstawowej możemy powiedzieć, że w latach 2010 i 2011 odnotowano poprawę wyników sprawdzianów. Wyniki

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

uległy pogorszeniu w roku 2012. Widać wyraźną różnicę w wynikach sprawdzianów jeśli uwzględnimy wielkość miejscowości. Najniższe wyniki osiągnęli uczniowie z obszarów wiejskich i małych miast, najlepsze z dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

Przytoczone wyniki z pewnością wskazują na konieczność dalszej realizacji projektów oferujących dodatkowe zajęcia na obszarach wiejskich i małych miast do 20 tys. mieszkańców. Z pewnością realizowane projekty miały pozytywny wpływ na poprawę wyników sprawdzianów prowadzonych na zakończenie szkoły podstawowej w latach 2010 i 2011, trudno jest jednak oszacować wartość netto tego wpływu. Dane prezentuje wykres 22.

Wykres 22. Ogólne wyniki sprawdzianu standardowego dla szkół podstawowych w latach 2007-2013 oraz wyniki w podziale na wielkość miejscowości - średni wynik.

Źródło: dane publikowane na stronie OKE w Łomży

Na podstawie danych dotyczących wyników egzaminów prowadzonych na zakończenie kształcenia na poziomie gimnazjum możemy powiedzieć, że w latach 2010 i 2011 odnotowano pogorszenie wyników egzaminów z przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych. Wyniki w zakresie tych przedmiotów uległy poprawie w roku 2012, z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych również w 2013. Najniższe wyniki ogółem osiągnęli uczniowie w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, wynik niższy niż w przypadku przedmiotów humanistycznych i języków obcych. Widać wyraźną różnicę w wynikach egzaminów jeśli uwzględnimy wielkość miejscowości. Najniższe wyniki osiągnęli uczniowie z obszarów wiejskich i małych miast, najlepsze z dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców. Największa różnica w wynikach pomiędzy obszarem małych miast do 20 tys. mieszkańców i wsi oraz dużych miast dotyczy kompetencji językowych.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W przypadku języka angielskiego OKE opublikowało dane za lata 2010-2013. Z danych tych wynika, że w latach 2010-2013 poprawie ulegały kompetencje językowe uczniów, dotyczyło to zarówno obszarów wiejskich i małych miast, jak również obszarów średnich i dużych miast, przy czym dynamika zmian była największa w dużych ośrodkach miejskich - powyżej 100 tys. mieszkańców.

Przytoczone wyniki z pewnością wskazują na konieczność dalszej realizacji projektów oferujących dodatkowe zajęcia na obszarach wiejskich i małych miast do 20 tys. mieszkańców na poziomie szkół gimnazjalnych szczególnie w zakresie podnoszenia kompetencji językowych, a także konieczność dalszego podnoszenia kompetencji uczniów w zakresie nauk matematyczno przyrodniczych. Z pewnością realizowane projekty miały pozytywny wpływ na poprawę wyników egzaminów z języków obcych w latach 2010 -2013, trudno jest jednak oszacować wartość netto tego wpływu.

Dane prezentuje tabela 14.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 14. Wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2007 - 2013 oraz w podziale na wielkość miejscowości - procent uzyskanych punktów

		lata						
	przedmioty	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	humanistyczne	62,2	62,0	62,0	59,0	50,0	64,4	59,5
	matematyczno-przyrodnicze	51,3	55,0	53,0	49,0	48,0	49,1	54,4
	j. angielski	-	-	-	60,0	57,0	63,9	64,7
	j. niemiecki	-	-	-	60,0	55,0	55,6	56,8
wieś	humanistyczne	-	59,0	61,0	55,0	48,0	60,3	56,9
	matematyczno-przyrodnicze	-	53,0	51,0	47,0	47,0	4,7	51,7
	j. angielski	-	-	-	49,0	51,0	58,1	58,1
	j. niemiecki	-	-	-	-	-	49,4	51,2
miasto do 20 tys.	humanistyczne	-	61,0	62,0	55,0	48,0	60,5	56,9
	matematyczno-przyrodnicze	-	54,0	52,0	48,0	46,0	47,2	51,8
	j. angielski	-	-	-	55,0	54,0	61,6	60,7
	j. niemiecki	-	-	-	-	-	-	50,6
miasto od 20 tys. - 100 tys.	humanistyczne	-	63,0	62,0	60,0	50,0	64,0	62,4
	matematyczno-przyrodnicze	-	55,0	52,0	49,0	49,0	48,4	54,3
	j. angielski	-	-	-	62,0	61,0	64,7	66,3
	j. niemiecki	-	-	-	-	-	61,2	60,2
miasto powyżej 100 tys.	humanistyczne	-	65,0	66,0	61,0	54,0	64,2	64,2
	matematyczno-przyrodnicze	-	60,0	58,0	53,0	52,0	55,0	60,1
	j. angielski	-	-	-	67,0	66,0	64,7	74,1
	j. niemiecki	-	-	-	-	-	65,0	69,3

Źródło: dane publikowane na stronie OKE w Łomży

Na podstawie danych publikowanych na stronach OKE w Łomży możemy powiedzieć, że systematycznej poprawie w latach 2010 -2012 ulegały wyniki egzaminów. Spadała jednocześnie liczba zdających egzaminy zawodowe na poziomie technikum, z kolei w 2012 wzrosła liczba zdających egzamin na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej. Przytoczone wyniki świadczą z pewnością o pozytywnych zmianach jakościowych w kształceniu na poziomie szkolnictwa zawodowego.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 15. Wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2007 - 2013 oraz w podziale na wielkość miejscowości - procent uzyskanych punktów

	2010		2011		2012	
	zasadnicze szkoły zawodowe	technika	zasadnicze szkoły zawodowe	technika	zasadnicze szkoły zawodowe	technika
Zdający egzamin	1443	6829	1343	6452	1299	7363
Zdawalność	70,50%	58,10%	73,50%	61,80%	78,90%	63,10%

Źródło: dane publikowane na stronie OKE w Łomży

Na podstawie danych publikowanych na stronach OKE w Łomży możemy powiedzieć, że systematycznej poprawie w latach 2007 -2012 ulegały wyniki egzaminu maturalnego z j. angielskiego.

Tabela 16. Wyniki egzaminu maturalnego za lata 2007-2012

PRZEDMIOT	2007	2008	2009	2011	2012
Język polski	52%	51%	53%	57%	52%
Język angielski	54%	62%	61%	76%	71%
Biologia	49%	42%	48%	46%	36%
Geografia	39%	46%	49%	41%	47%
Historia	55%	57%	56%	50%	56%
Matematyka	47%	56%	52%	51%	61%

Źródło: dane publikowane na stronie OKE w Łomży

Podsumowując powyższy rozdział możemy powiedzieć, że realizacja projektów z zakresu edukacji w ramach RPOWP i PO KL miała wpływ na poprawę jakości i wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, zauważalność zmian deklarują mieszkańcy województwa, o zmianach świadczą również przytoczone w Rozdziale 3.1.2 statystyki GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców woj. polskiego. Jakościowe zmiany widoczne są również w przypadku wyników sprawdzianów i egzaminów na poziomie szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół zawodowych. Jeśli chodzi o szkoły gimnazjalne pozytywne zmiany dotyczą przede wszystkim wzrostu kompetencji językowych uczniów. Jak wynika z prezentowanych w niniejszym rozdziale wyników egzaminów nadal istnieją znaczące różnice w wynikach egzaminów pomiędzy obszarami wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców oraz dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców, co wskazuje na konieczność podejmowania dalszych działań w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych na tych obszarach. Konieczne jest też dalsze podnoszenie kompetencji uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych ponieważ na tym poziomie wyniki egzaminów są najniższe. Z analiz wniosków o dofinansowanie i dostępnych wskaźników możemy wnioskować, że w najwyższym stopniu do wzrostu wykształcenia mogły przyczynić się projekty w zakresie Działania 9.3 i Podziałania 9.6.1 PO KL, w ramach których dostępne było kształcenie w formach szkolnych. Trudno oszacować wpływ projektów w zakresie infrastruktury edukacyjnej na poprawę wykształcenia mieszkańców, ich oddziaływanie miało większy wpływ na poprawę jakości i dostępności rozumianej jako dostępność

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

nowoczesnych pomocy dydaktycznych. Z pewnością jednak zmiany jakościowe (szczególnie w przypadku szkolnictwa zawodowego) mogą przynieść w przyszłości owoce w postaci zwiększonego zainteresowania tym poziomem edukacji. W perspektywie długofalowej skuteczne mogą okazać się również dziania nakierowane na wyrównania szans edukacyjnych zarówno na poziomie szkolnym jak i przedszkolnym.

Zgodnie z potrzebami regionu, a także zaleceniami Rady Unii Europejskiej nadal należy dążyć do ponoszenia wykształcenia i kompetencji mieszkańców.

W opinii mieszkańców szczególnie przedsiębiorców oferta kształcenia w szkołach zawodowych nadal wymaga dostosowania do potrzeb istniejących na rynku pracy. Dalsze jakościowe zmiany są również konieczne w obszarze kształcenia ustawicznego.

3.1.9. Jak dzięki realizacji projektów zmieniła się struktura kierunków kształcenia w szkołach wyższych i zawodowych

Z danych uzyskanych w trakcie analizy wniosków o dofinansowanie w zakresie Działania 6.1 RPOWP (projekty dedykowane do szkół wyższych i szkół zawodowych) wynika, że w przypadku szkół wyższych wszystkie ze zrealizowanych projektów zakładały dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy m.in. poprzez zmianę struktury kierunków kształcenia w szkołach wyższych. W przypadku szkół zawodowych dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy m.in. poprzez zmianę struktury kierunków kształcenia w szkołach zakładało 9 projektów (spośród 16 zrealizowanych), co stanowi 56% szkół aplikujących.

W przypadku szkół wyższych wszystkie projekty zostały poprzedzone diagnozą i opisem sytuacji poprzedzającym realizowane przedsięwzięcie. Zidentyfikowane problemy dotyczyły: braku zaplecza dydaktycznego służącego rozwojowi Protetyki Stomatologicznej i Stomatologii Zachowawczej na Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku, luki kadrowej w obszarze biotechnologii na Podlasiu, małej atrakcyjności województwa w oczach potencjalnych inwestorów, małej liczby miejsc na Politechnice w stosunku do popytu na rynku pracy, braku pomieszczeń dla nowego kierunku na Wydziale Lekarskim o nazwie „Techniki Dentystyczne”, przestarzałej bazy dydaktycznej, niewystarczającej ilości budynków i sprzętu dostosowanego do potrzeb rynku pracy.

Podobna sytuacja miała miejsce na poziomie szkół zawodowych wszystkie projekty zostały poprzedzone diagnozą opisem sytuacji poprzedzającym realizowane przedsięwzięcie. Zidentyfikowane problemy dotyczyły: braku profesjonalnych laboratoriów, braku zaplecza dydaktycznego do praktycznej nauki zawodu (5 projektów), niskiego stopnia przystosowania oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia zawodowego do aktualnych potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy, posiadanie przestarzałego sprzętu nieodpowiadającego na potrzeby rynku pracy (4 projekty), niewystarczającej ilości sal szkolnych (2 projekty).

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W przypadku Działania 9.2 PO KL dedykowanego do szkół zawodowych wszystkie z 20 objętych analizą projektów zakładały dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy m.in. poprzez zmianę struktury kierunków kształcenia w szkołach zawodowych. Wszystkie z objętych analizą projektów zostały poprzedzone diagnozą opisem sytuacji. Zidentyfikowane problemy zostały przedstawione w tabeli 17.

Tabela 17. Problemy identyfikowane w szkołach zawodowych - na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie w ramach Działania 9.2 PO KL

Problemy identyfikowane w szkołach zawodowych na poziomie wniosku o dofinansowanie	Liczba projektów	Odsetek, N-20
Brak lub niskie kompetencje językowe	4	21,1%
Brak odpowiedniej oferty edukacyjnej	4	21,1%
Brak lub małe zaplecza dydaktycznego	3	15,8%
Problemy indywidualne uczniów	3	15,8%
Wysoki wskaźnik bezrobocia	2	10,5%
Brak pracowników w określonych zawodach w gminie, powiecie	2	10,5%
Brak sal dydaktycznych	2	10,5%
Niskie wyniki maturalne lub, i testów zawodowych	2	10,5%
Problem dysproporcji w jakości usług	2	10,5%
Brak motywacji uczniów	2	10,5%
Niż demograficzny	1	5,3%
Niedostosowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy	1	5,3%
Niskie wyniki testów sprawdzających wiedzę podstawówka, gimnazjum	1	5,3%
Problemy finansowe rodzin	1	5,3%
Brak lub mała ilość zajęć pozalekcyjnych	1	5,3%
Brak współpracy z pracodawcami, rynkiem pracy	1	5,3%
Niezadowolający poziom osiągnięć edukacyjnych	1	5,3%
Brak lub niskie umiejętności praktyczne absolwentów	1	5,3%
Niska atrakcyjność kształcenia	1	5,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w ramach Działania 9.2 PO KL oraz Działania 6.1 RPOWP. preferowane były określone kierunki branże istotne z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego i potrzeb rynku pracy.

Objętym badaniem przedstawicielom placówek oświatowych zadaliśmy pytanie, czy w wyniku realizacji projektu zmieniła się struktura kierunków kształcenia w placówce szkolnej. Tylko 10% szkół zadeklarowało taką zmianę były to przede wszystkim szkoły wyższe (wszystkie 4 placówki) uczestniczące w badaniu, szkoły zawodowe i technika (4 placówki) oraz zespoły szkół (7 placówek).

Placówki deklarowały następujące zmiany w procesie kształcenia:

- Wprowadzono kształcenie modułowe:- w zawodzie technik mechatronik- w zawodzie technik mechanik ze specjalizacji "Komputerowe wspomaganie projektowania części maszyn";

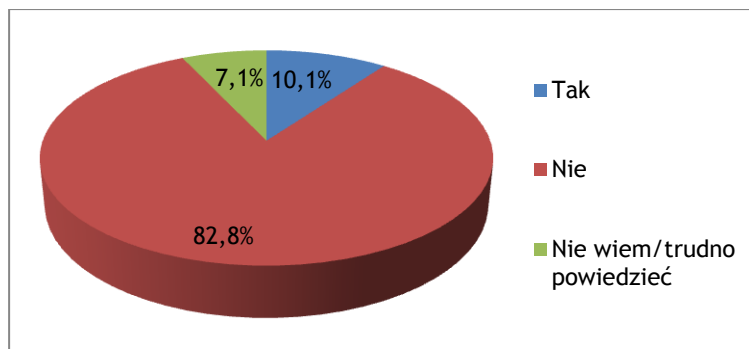

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Wprowadzono nowe kierunki kształcenia zawodowego zgodne z potrzebami lokalnego rynku pracy;
- Kierunki zostały upraktycznione i dopasowane do rynku pracy. Spośród kilkunastu obejmujących kierunków takich jak: Informatyka, Administracja, Bezpieczeństwo narodowe, Filologia - lingwistyka stosowana, Filozofia, Gospodarka przestrzenna, Kulturoznawstwo, Pedagogika, Stosunki międzynarodowe, Zdrowie Publiczne, Psychologia, Prawo, Bezpieczeństwo i higiena pracy, położono ciężar na upraktycznienie i osiągnięcie głównych kierunków kształcenia;
- Opracowywane zostały programy autorskie zgłoszone do KO w Białymstoku jako innowacje pod kątem pozostałych przedmiotów ścisłych, przyznana została również przez organ prowadzący większa ilość godzin na realizację tych programów, niż przewidziana w ministerialnych ramowych planach nauczania;
- Otworzono nowy kierunek studiów - biotechnologię;
- Powstały nowe kierunki i specjalności;
- Utworzono nową specjalność kształcenia w roku akademickim 2012/2013 - menedżer hotelarstwa i gastronomii;
- Utworzony został nowy kierunek tj. technik obsługi turystycznej;
- W roku szkolnym 2013/2014 zostały zaplanowane trzy nowe kierunki kształcenia na poziomie technikum zawodowego dla osób niewidomych i słabo widzących: technik masażysta, technik tyfloinformatyk, technik prac biurowych;
- Wprowadzono kształcenie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej w zawodzie monter mechatronik, wdrożono nowe zawody technik transportu drogowego, technik eksploatacji portów i terminali, technik usług pocztowych i finansowych i technik administracji, oraz uzyskano akceptację organu prowadzącego do kontynuacji kształcenia w zawodzie technik hotelarstwa zawodzie;
- Wprowadzono więcej przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w zakresie rozszerzonym.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**Wykres 23. Zmiana kierunków kształcenia wywołana poprzez realizację projektów w placówkach oświatowych**

Pytanie 4. Czy w wyniku realizacji projektu zmieniła się struktura kierunków kształcenia w placówce szkolnej?
N-198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CAWI w placówkach oświatowych

Z wywiadów pogłębionych (FGI/TDI) z przedstawicielami uczelni wyższych i szkół zawodowych wynika że realizowane projekty zarówno na uczelniach wyższych w ramach RPOWP jak i szkołach zawodowych (zarówno w ramach RPOWP i PO KL) zakładały zmianę kierunków kształcenia, wprowadzenia nowych specjalizacji celem dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy. Jednocześnie w trakcie wywiadów przedstawiciele szkół zawodowych zwracali uwagę na fakt, że wprowadzanie nowych kierunków nie zawsze jest możliwe ze względu na konieczność posiadania akceptacji ze strony władz samorządowych odpowiedzialnych za funkcjonowanie placówki. Jak wspomniano wcześniej Jednym z największych zagrożeń jakie wiążą się z postulatem dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb (lokalnego i regionalnego) rynku pracy jest groźba podporządkowywania form i kierunków kształcenia wyłącznie bieżącym potrzebom pracodawców. Biorąc pod uwagę, że opracowanie i wdrożenie nowych, lepiej odpowiadających wymogom rynku pracy programów kształcenia wymaga zwykle co najmniej roku czasu (oraz biorąc pod uwagę czas trwania „cyklu kształcenia”), dość często okazuje się, że absolwenci „skrojonych” pod potrzeby rynku pracy programów nauczania mają - po opuszczeniu murów szkoły/ uczelni - duże trudności ze znalezieniem pracy. Innymi słowy mówiąc, potrzeby rynku pracy zmieniają się niekiedy tak szybko, że nie nadąża za nimi modyfikowana/ reformowana oferta edukacyjna.

Podsumowując możemy powiedzieć, że realizowane projekty w zakresie szkolnictwa wyższego i zawodowego w znaczącym stopniu były nastawione na dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy. Duże znaczenie poza zmianą kierunków kształcenia miało tworzenie programów rozwojowych szkół i wdrożenie nowych metod nauczania (modułowe i dualne systemy w szkolnictwie zawodowym). Warto w tym miejscu wspomnieć, że dostosowanie oferty do potrzeb rynku pracy nie może bazować tylko i wyłącznie na zmianie kierunków nauczania ze względu na dużą dynamikę rynku pracy. Warto dążyć do odpowiedniego przygotowania szkół do nowoczesnej edukacji. Należy promować ściślejszą współpracę z pracodawcami w zakresie tworzenia programów

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

rozwojowych oraz zdobywania odpowiednich kompetencji dostosowanych do potrzeb rynku pracy w trakcie staży i praktyk.

Z analizy eksperckiej wynika, że przy określaniu nowych kierunków kształcenia powinno brać się pod uwagę następujące czynniki: kwalifikacje kadry, zaplecze techno-dydaktyczne szkoły, predyspozycje młodzieży gimnazjalnej, wymagania rynku pracy, oczekiwania pracodawców, innowacyjność procesu kształcenia, promowanie zasady równych szans oraz ochrona środowiska naturalnego. Analizie powinny podlegać również struktura bezrobocia i zgłaszane oferty pracy w województwie podlaskim. Cennych informacji mogą dostarczyć również rodzice, uczniowie i pracodawcy, warunkiem jest podjęcie współpracy z tymi grupami interesariuszy. Bardzo istotnym źródłem informacji z których należy korzystać przy tworzeniu nowych kierunków są organizowane targi pracy, targi edukacyjne, które wyznaczają kierunki kształcenia w określonych zawodach.

3.1.10. W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL stymulują współpracę szkół ponadgimnazjalnych (w tym szkół zawodowych, uczelni wyższych) i przedsiębiorstw przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności regionu

Projekty realizowane w ramach Działania 9.2, ale też Działania 6.1 zakładały współpracę placówek aplikujących o środki z przedsiębiorcami. Przede wszystkim w zakresie staży i praktyk uczniowskich/studenckich, ale również innych działań związanych z doradztwem ze strony przedsiębiorstw, aktywnym włączeniem się w tworzenie programów rozwojowych szkół.

Z opinii beneficjentów ostatecznych (szkół zawodowych) wynika, że współpraca z przedsiębiorcami należy raczej do trudnych. Pracodawcy podejmują współpracę pod warunkiem, że widzą wymierne korzyści finansowe dla swojej firmy, a nie tylko w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu. Bardziej chętne do podejmowania współpracy są duże i średnie firmy niż małe przedsiębiorstwa. W opinii przedsiębiorców absolwenci szkół oraz praktykanci nie są w wystarczającym stopniu przygotowani przez szkoły do wejścia na rynek pracy.

Pierwszą najistotniejszą barierą dotyczącą współpracy z pracodawcami jest kwestia mentalna i podejście samych pracodawców, którzy nie dostrzegają zmian, jakie dokonały się w ostatnich latach w ramach kształcenia zawodowego. Obraz z przeszłości dotyczący wyposażenia, kształcenia i funkcjonowania szkół zawodowych pozostał do dziś w świadomości wielu pracodawców. Część z nich nie dostrzega, że szkoły zawodowe uległy zmianom.¹⁶

Na podstawie przeprowadzonych w ramach projektu badań CATI możemy powiedzieć, że w opinii blisko 41% uczniów/studentów oraz przedsiębiorców (z obszaru województwa podlaskiego)

¹⁶ Źródło: „Edukacja zawodowa w województwie podlaskim - analiza potrzeb w kontekście zmian na rynku pracy” WUP Białystok

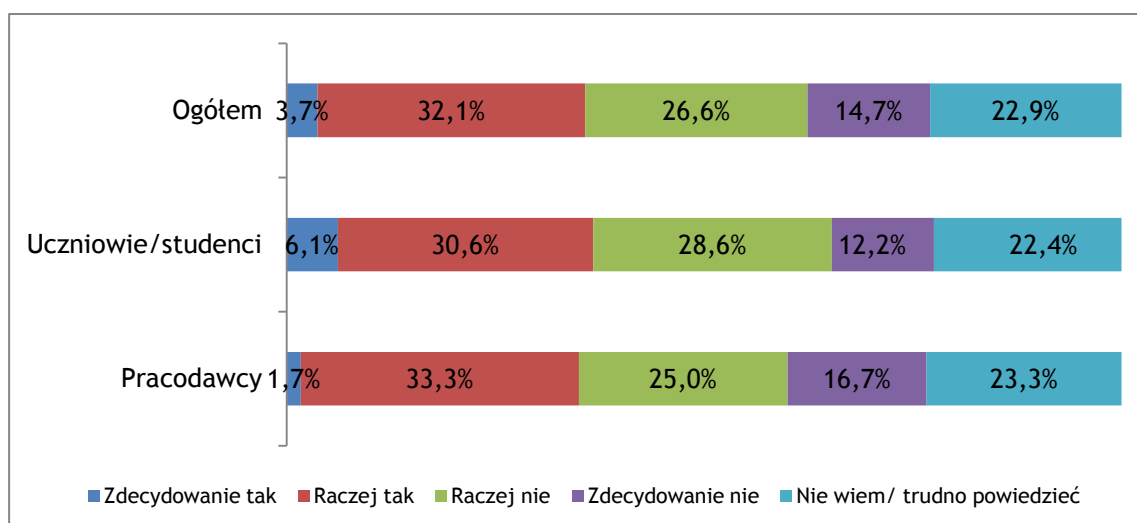
FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

współpraca pomiędzy pracodawcami i szkołami zawodowymi w zakresie organizacji praktyk zawodowych i/lub staży dla uczniów nie jest podejmowana w wystarczającym stopniu, nieznacznie mniejsza grupa respondentów wyraziła przeciwnie zdanie (36%). Negatywnie na temat zakresu współpracy wypowiadali się w podobnym stopniu uczniowie i studenci oraz przedsiębiorcy.

Dane prezentuje wykres poniżej.

Wykres 24. Ocena współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorcami - opinie uczniów/studentów i przedsiębiorców

Pytanie 15. Czy według Pana/i współpraca szkół zawodowych z pracodawcami (przedsiębiorstwami) np. w zakresie organizacji praktyk zawodowych i/lub staży dla uczniów jest podejmowana w wystarczającym stopniu? N-109

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród uczniów studentów i przedsiębiorców

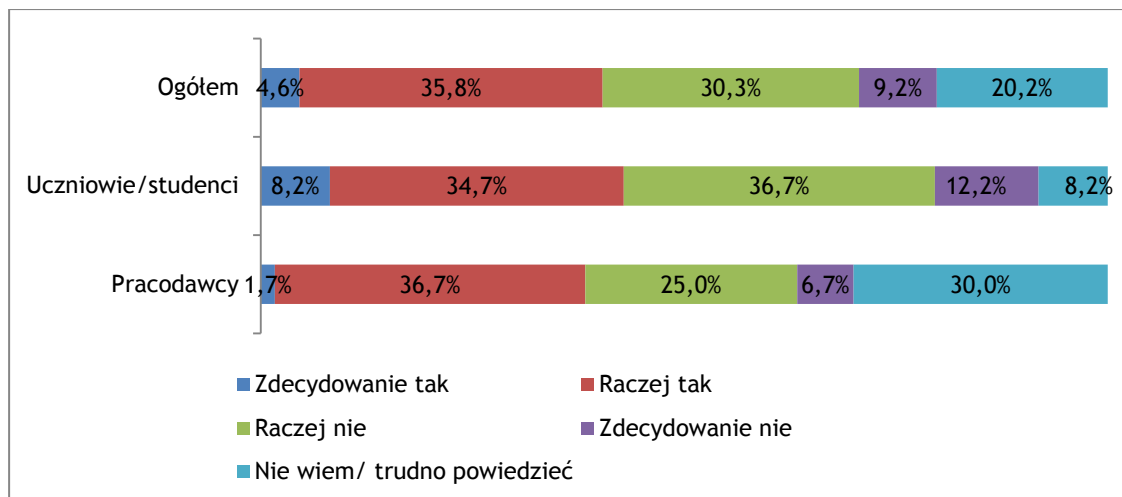
Blisko 39,5% uczniów, studentów oraz przedsiębiorców (z obszaru województwa podlaskiego) wyraziło opinię, że współpraca pomiędzy pracodawcami i szkołami wyższymi w zakresie organizacji praktyk zawodowych i/lub staży dla uczniów nie jest podejmowana w wystarczającym stopniu, podobna grupa respondentów wyraziła przeciwnie zdanie (40%). Negatywnie na temat współpracy wypowiadali się zdecydowanie częściej uczniowie i studenci (49%), niż przedsiębiorcy (32%). Warto w tym miejscu podkreślić, że 30% przedsiębiorców nie wyraziło opinii na temat poziomu współpracy.

Dane prezentuje wykres 25.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 25. Ocena współpracy szkół wyższych z przedsiębiorcami - opinie uczniów/studentów i przedsiębiorców

Pytanie 16. Czy według Pana/i współpraca szkół wyższych z pracodawcami (przedsiębiorstwami) np. w zakresie organizacji praktyk zawodowych i/lub staży dla studentów jest podejmowana w wystarczającym stopniu? N109

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród przedsiębiorców

Zdecydowana większość współpracy z placówkami oświatowymi (96,7%), natomiast aż ponad 1/3 z nich zadeklarowała chęć podjęcia takiej współpracy przede wszystkim w takich wymiarach jak: organizowanie przez firmę staży lub praktyk dla słuchaczy/uczników/studentów, organizowanie przez placówkę szkoleń, kursów lub studiów, wyszukiwanie przez placówkę kandydatów na zgłaszane przez pracodawców oferty.

Dane prezentuje wykres 26.

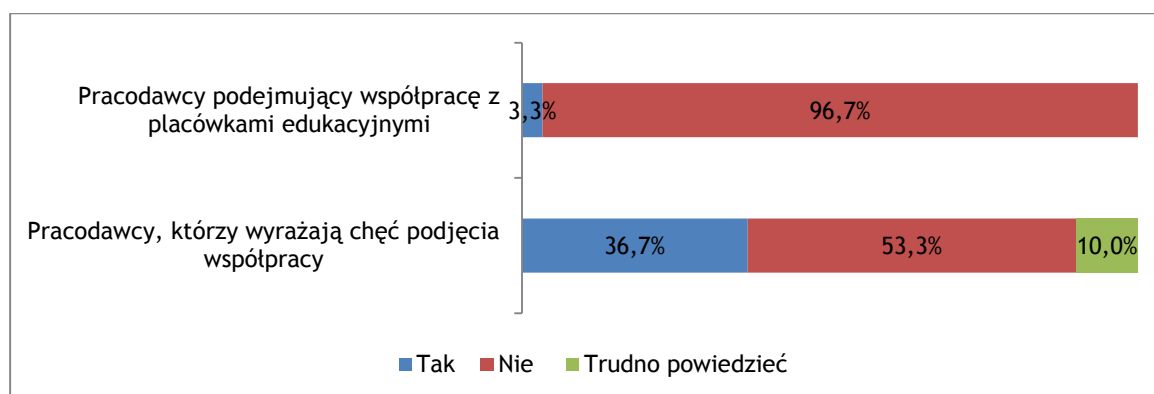
Z opinii przedsiębiorców zebranych w trakcie zogniskowanego wywiadu grupowego wynika, że znacząca barierą w podejmowaniu współpracy w zakresie praktyk i staży jest niewystarczające przygotowanie uczniów/studentów do praktyk, a także brak pracowników, którzy mieliby przyuczyć daną osobę do wykonywania pracy. W opinii przedstawicieli szkół zawodowych barierą stanowić może również brak finansowania kosztów zużytych materiałów oraz czasu poświęconego przez pracownika firmy. Dane prezentuje tabela 18.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 26. Odsetek firm podejmujących i chcących podjąć współpracę z placówkami oświatowymi

Pytanie 19. Czy Pan/i firma współpracuje z placówką (placówkami) kształcenia dorosłych, takimi jak szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego i/lub ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego? Pytanie 21. Czy Pana/i firma byłaby zainteresowana podjęciem współpracy z placówką (placówkami) kształcenia dorosłych, takimi jak szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego i/lub ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego? N-60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród przedsiębiorców

Tabela 18. Preferowany przez pracodawców zakres współpracy z placówkami oświatowymi

Pytanie 22. W jakim zakresie Pana/i firma byłaby zainteresowana współpracą z placówką (placówkami) kształcenia dorosłych?

Formy współpracy	Liczba odpowiedzi	Odsetek odpowiedzi N-28
Organizowanie przez firmę staży lub praktyk dla słuchaczy/ucniów /studentów	12	42,9%
Organizowanie przez placówkę szkoleń, kursów lub studiów	7	25,0%
Wyszukiwanie przez placówkę kandydatów na zgłaszane przez pracodawców oferty	6	21,4%
Zamieszczanie ofert pracy w siedzibie lub na stronie placówki oświatowej	3	10,7%
Współtworzenie nowych podstaw programowych w kształcenia	3	10,7%
Nie wiem/ trudno powiedzieć	4	14,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CATI wśród przedsiębiorców

Warto w tym miejscu przytoczyć również opinię szkół biorących udział w ankiecie internetowej: Z przedstawionych danych na wykresie na kolejnej stronie wynika, że 25% szkół deklaruje, że prowadzone projekty przyczyniły się do stymulowania współpracy szkoły i przedsiębiorstw (jej podejmowania lub zintensyfikowania). Pozytywnie na to pytanie odpowiedzieli przede

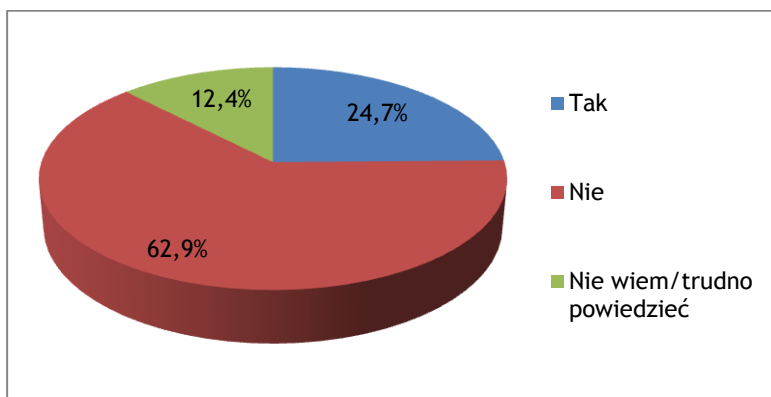
FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

wszystkim przedstawicielom szkół zawodowych i techników, liceów profilowanych oraz zespołów szkół (34 placówki), a także wszyscy przedstawiciele uczelni wyższych (4 uczelnie biorące udział w badaniu). Współprace podejmowały również szkoły kształcące na poziomie ogólnym (9 szkół).

Prowadzona współpraca dotyczyła przede wszystkim organizacji staży i praktyk, współpracy w zakresie opracowywania programu zajęć praktycznych i praktyk zawodowych dla uczniów lub studentów, prowadzone były również, na poziomie uczelni wyższych, działania w zakresie B+R. W szkołach o profilu ogólnym były organizowane zajęcia w ramach doradztwa zawodowego, a także pozyskiwane środki finansowe na rozwój szkoły. Dane zostały przedstawione w tabeli na kolejnej stronie.

Wykres 27. Stymulowanie współpracy szkół z pracodawcami poprzez realizację projektów

Pytanie 7. Czy (z)realizowany projekt przyczynił się do stymulowania współpracy szkoły i przedsiębiorstw?
N-194

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CAWI wśród placówek oświatowych

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 19. Wymieniane przez szkoły efekty współpracy z pracodawcami

Efekty współpracy z pracodawcami

Zwiększyła się liczba uczniów na stażach i praktykach;
Zwiększyła się liczba uczniów odbywających prace tymczasowe u lokalnych przedsiębiorców w okresie wakacyjnym;
Zwiększyła się liczba potencjalnych pracodawców do przyjęcia uczniów na staże i praktyki;
Uzyskanie środków finansowych na dodatkowe praktyki zawodowe i specjalistyczne szkolenia u pracodawców;
Nawiązanie kontaktów z przedsiębiorstwami;
Zawarto nowe porozumienia o współpracy w celu organizacji praktyk zawodowych oraz innych form współpracy na rzecz wspólnej odpowiedzialności w przygotowaniu absolwentów na potrzeby rynku pracy;
Nastąpił wzrost zainteresowania różnymi konkursami organizowanymi w ramach lekcji przedsiębiorczości;
Nastąpiła aktywna współpraca z Fundacją Edukacji i Twórczości, która pozyskała środki na realizację projektu "Szkoła Odkrywców";
Nawiązana została współpraca z pracodawcami w ramach realizowanych praktyk w przedsiębiorstwach o profilu produkcyjnym, informatycznym i gastronomicznym;
Nowoczesny sprzęt rozszerza pole współpracy i zainteresowań przemysłu naszymi możliwościami zarówno w realizacji prac B+R oraz poprawy jakości absolwenta;
Organizacja kursu dla instruktorów praktycznej nauki zawodu, organizacja praktyk zawodowych;
Panele eksperckie z pracodawcami;
Poprzez dostosowanie programów nauczania do potrzeb studentów i pracodawców;
Organizacja seminariów technologicznych pozwoliła na zbliżenie środowiska naukowego i przedsiębiorców na Podlasiu. Zwiększenie użyteczności zdobywanej wiedzy poprzez powiązanie jej z praktyką gospodarczą;
Poprzez integrację wiedzy z praktyką gospodarczą;
Poprzez organizację staży w przedsiębiorstwach dla uczniów biorących udział w projekcie.
Poszerzenie współpracy poprzez zwiększenie liczby firm, w których uczniowie odbywali praktyki zawodowe;
Pozyskanie nowych miejsc praktyk zawodowych, większe zaangażowanie pracodawców w życie szkoły w tym wspólne przedsięwzięcia, inicjatywy, akcje;
Zatrudnienie absolwentów przez pracodawców;
Pracodawcy mają większą świadomość odpowiedzialności za kształcenie zawodowe.
Realizacja praktyk zawodowych w oparciu o wspólnie przygotowane i zaakceptowane programy.
Zwiększenie jakości współpracy z przedsiębiorcami;
Realizacja specjalistycznych praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach takich jak: "ADAMPOL" S.A.; PRONAR Narew; CONTRACTUS SP. Z o.o.; ADLERAGRO Sp. z o.o. Zaścianki; PARTNERagro Sp. z o.o.;
Dzięki realizacji projektów nawiązywana jest współpraca z przedsiębiorstwami z regionu, w wyniku której są ukazywane wymagania i potrzeby przedsiębiorców;
Szkoła zabiega o pozyskiwanie do współpracy nowych przedsiębiorców, którzy rozpoczęli działalność na lokalnym rynku pracy, m.in. poprzez kierowanie tak uczniów na staże zawodowe. Pracodawcy byli zaproszeni na konferencję poświęconą realizacji projektu, m.in. po to, by mogli dostrzec umiejętności uczniów zdobyte podczas kursów ukończonych w projekcie (np. kelner, barman);
U pracodawców odbywały się praktyki zawodowe. Uczniowie uczestniczący uczestniczyli w zajęciach z doradztwa zawodowego, odbywały się wycieczki do zakładów pracy.
W ramach doradztwa zawodowego uczniowie poznawali lokalny rynek pracy, nowe zawody i przedsiębiorstwa na terenie gminy;
W ramach projektu młodzież szkoły odbywać będzie wakacyjne praktyki zawodowe zgodne z kierunkiem kształcenia. Ponadto odbywają się spotkania z przedsiębiorcami w naszym regionie;
Wspólne pisanie programu zajęć praktycznych i praktyk zawodowych, opiniowanie programu nauczania, realizacja praktycznej nauki zawodu;
Współorganizacja przedsięwzięć, wyjazdów, warsztatów;
Zacieśniła się współpraca z pracodawcami w zakresie przyjmowania uczniów na praktyki zawodowe;
Zorganizowane wycieczki przyczyniły się współpracy przedszkola z lokalnymi przedsiębiorstwami;
Zorganizowano dodatkowe praktyki oraz staże w przedsiębiorstwach;
Zostały nawiązane kontakty z miejscowymi przedsiębiorstwami w celu wsparcia działalności szkoły;
Zwiększenie liczby praktyk zawodowych oraz spotkań z pracodawcami.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań CAWI wśród placówek oświatowych

Poprawa współpracy szkół zawodowych i uczelni wyższych z pracodawcami wymaga lepszego, niż do tej pory - monitoringu losów absolwentów. W przypadku uczelni wyższych stało się to już

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

ustawowym zobowiązaniem. Z drugiej strony, nie jest do końca jasne, czy resort nauki i szkolnictwa wyższego opracuje i narzuci uczelniom jeden, ogólnopolski standard metodologiczny badania losów absolwentów, czy też poszczególne uczelnie będą to robić same i we własnym zakresie. W przypadku szkół zawodowych, a także innych podmiotów zajmujących się np. szkoleniami lub kursami zawodowymi zadanie monitorowania losów absolwentów powinno być - jak się zdaje - realizowane w porozumieniu i w ścisłej współpracy z urzędami pracy.

Wydaje się, że artikulacja potrzeb kadrowych pracodawców powinna w coraz większym stopniu opierać się na terminologii tzw. Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK) opisujących efekty kształcenia w trzech wymiarach: (1) wiedzy, (2) umiejętności oraz (3) kwalifikacji. Konieczność dopasowania programów nauczania do wymogów KRK dotyczy wszystkich szczebli kształcenia i jest zobowiązaniem prawnym. Terminologia KRK staje się więc czymś w rodzaju „wspólnego języka” wszystkich szkół oraz uczelni publicznych i niepublicznych funkcjonujących na „rynku usług edukacyjnych”. Przede wszystkim jednak, posługiwanie się terminologią KRK pozwala ściślej i bardziej precyzyjnie określać profile kompetencji najbardziej poszukiwanych na rynku pracy.

Podsumowując możemy powiedzieć, że:

Z przedstawionych danych, a także opinii przedstawicieli szkół zawodowych i pracodawców¹⁷, oraz analizy eksperckiej wynika, że współpraca pomiędzy pracodawcami i szkołami zawodowymi i uczelniami wyższymi nie jest obecnie jeszcze wystarczająca. Dalszych zmian wymaga proces przygotowania uczniów i studentów po zakończeniu kształcenia do wejścia na rynek pracy. Dlatego nadal należy prowadzić projekty i działania prowadzące w efekcie do stymulowania współpracy mając na względzie to, że praktyczna nauka zawodu jest kluczowym elementem w procesie kształcenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy.

Z pewnością zmiany w szkolnictwie zawodowym prowadzące do wdrażania modułowego lub dualnego kształcenia, tworzenia programów rozwojowych szkół przyniosą korzyści w postaci intensyfikacji współpracy szkół i przedsiębiorstw. Niezmiernie ważne jest również rozpowszechnianie idei współpracy wśród przedsiębiorców, przy jednoczesnym wyznaczeniu realnych korzyści jakie taka współpraca miałby im przynosić.

Z przedstawionej opinii eksperta wynika, że nacisk należy kłaść na dostosowanie kształcenia do potrzeb lokalnych rynków pracy. Poprawa współpracy szkół zawodowych i uczelni wyższych z pracodawcami wymaga również - lepszego, niż do tej pory - monitoringu losów absolwentów.

¹⁷ Na podstawie przeprowadzonych w ramach realizowanego badania zogniskowanych wywiadów grupowych

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Warto też monitorować oczekiwania pracodawców posługując się Krajowymi Ramami Kwalifikacji (KRK).

Z pewnością konieczne są dalsze zmiany w obszarze współpracy przedsiębiorców i szkół zawodowych i uczelni wyższych, których celem byłoby podnoszenie jakości i jej lepszego dostosowania do rynku pracy. Wdrażanie w ramach zrealizowanych projektów w ramach Działania 9.2 programów rozwojowych szkół, dodatkowych praktyk i staży uczniowskich prowadziło do stymulowania tej współpracy, poszukiwania nowych rozwiązań. Z pewnością większy nacisk należy położyć na udział pracodawców w modernizacji programów szkół zawodowych i uczelni wyższych, tak aby absolwenci tych szkół byli lepiej przygotowani do funkcjonowania w warunkach rynku pracy.

3.2. Ocena skuteczności i efektywności wsparcia z zakresu edukacji udzielonego w ramach środków UE w realizacji celów Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r

3.2.1. Czy zrealizowane projekty odpowiadały potrzebom w regionie i prowadziły do poprawy jakości i dostępności usług edukacyjnych oraz w jakim zakresie przyczyniły się do realizacji celów i założeń Programu Rozwoju Edukacji

W ramach niniejszego podrozdziału przedstawiona została charakterystyka podejmowanych/planowanych działań poddanych ewaluacji, ich beneficjentów, realizatorów oraz ostatecznych odbiorców wsparcia. Istotnym elementem tej części opracowania jest odpowiedź na pytanie czy realizowane działania/projekty były zgodne z określonym zapotrzebowaniem w regionie i celami Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego, a także w jakim stopniu prowadziły do poprawy jakości i dostępności usług edukacyjnych.

W skład Priorytetu 9 PO KL wchodzi następujące Działania:

- Działanie 9.1 - Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty;
- Działanie 9.2 - Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego;
- Działanie 9.3 - Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego w formach szkolnych;
- Działanie 9.4 - Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty;
- Działanie 9.5 - Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich;
- Działanie 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty
- Działanie 9.6 Upowszechnienie uczenia się dorosłych

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W ramach działania 9.1 realizowane były następujące Poddziałania:

- Poddziałanie 9.1.1 - Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej (projekty konkursowe);
- Poddziałanie 9.1.2 - Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych (projekty konkursowe oraz projekty systemowe);
- Poddziałanie 9.1.3 - Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych (projekty systemowe).

Jednym z podstawowych celów **Poddziałania 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej** w województwie podlaskim było uzupełnienie „białych plam”, czyli obszarów, w których nie funkcjonowały ośrodki wychowania przedszkolnego. Na podstawie badań dotyczących dostępności edukacji przedszkolnej, ustalane zostały kryteria, które pozwalały wesprzeć gminy o najniższym stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Na początku realizacji Poddziałania 9.1.1 wspierano również projekty z obszarów miejskich. Realizacja projektu na terenie danej gminy uzależniona była w dużym stopniu od nastawienia władz gminy oraz mieszkańców (rodziców) do potrzeby utworzenia placówki przedszkolnej i wdrożenia tego poziomu edukacji. W ramach Poddziałania 9.1.1 realizowane były również działania informacyjne adresowane do rodziców promujące edukację przedszkolną (opracowanie i realizacja kampanii informacyjnych promujących edukację przedszkolną), projekty tego typu prowadzone były na początkowym etapie wdrażania działań do 2009 roku. W późniejszym okresie projektom polegającym na tworzeniu przedszkoli/punktów przedszkolnych towarzyszyły elementy informacji i promocji adresowanej do rodziców, informacja i promocja stanowiła bardzo ważne wsparcie dla rekrutacji uczestników projektu szczególnie na obszarach wiejskich. Na ten fakt wskazywali beneficjenci PO KL biorący udział w zogniskowanych wywiadach grupowych. W latach 2008 -2011 zwiększała się systematycznie liczba przedszkoli i punktów przedszkolnych. W roku szkolnym 2008/09 liczba przedszkoli wynosiła 166, natomiast punktów przedszkolnych 40. W roku 2010/11 - 183, natomiast punktów przedszkolnych 97.

W wyniku realizowanych w ramach Priorytetu 9 projektów wsparcie uzyskało 205 przedszkoli. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat, które uczestniczyły w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich - wyniosła 4 529 osób¹⁸. Z nowego sprzętu, pomocy, dodatkowych zajęć, usług poradnictwa pedagogiczno- psychologicznego (np. logopedy) skorzystały również dzieci do tej pory uczęszczające do placówek i dzieci przyjęte na wcześniej dostępne miejsca. Wsparciem w ramach tego Poddziałania 9.1.1 zostały objęte również dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi¹⁹.

¹⁸ Źródło danych - dane przekazane przez Zamawiającego: Wskaźniki osiągnięte PO KL stan na 30.06.2013

¹⁹ Według Kuratorium Oświaty w Białymstoku (grudzień 2010) pod pojęciem ucznia (dzieci i młodzież) ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi należy rozumieć zarówno osoby, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, jak i te które mają trudności w realizacji standardów wymagań programowych,

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Trudności jakie mogą wystąpić w przyszłości lub już zaistniały wiążą się z zachowaniem trwałości projektów, utrzymaniem nowopowstałych przedszkoli/punktów przedszkolnych przez kolejne lata, przy braku finansowania. Na początkowym etapie realizacji projektów szczególne na obszarach wiejskich występowały problemy z rekrutacją uczestników, duże znaczenie w tym wypadku miały działania informacyjno promocyjne zachęcające mieszkańców do posyłania dzieci do przedszkola, a także zachęcające do skorzystania z porad specjalistycznych (np. psychologa).

Podczas wdrażania Poddziałania 9.1.1 wystąpił problem z naborem beneficjentów z tych gmin, gdzie nie było edukacji przedszkolnej (gmin nie posiadających tego poziomu kształcenia). Wsparcie i informacja ze strony UMWP pozwoliła na pozyskanie tej grupy beneficjentów.

Projekty z Poddziałania 9.1.1 w pełni realizowały podstawowy cel Działania 9.1 jakim było tworzenie warunków równych szans edukacyjnych poprzez udzielenie wsparcia na rzecz instytucji systemu oświaty oraz osób napotykających na bariery o charakterze środowiskowym, ekonomicznym, geograficznym i zdrowotnym utrudniające lub uniemożliwiające dostęp do usług edukacyjnych, a także pod tym względem wpisywały się w założenia Programu Rozwoju Edukacji, w zakresie usuwania barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach Poddziałania 9.1.2 **Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych** wsparcie otrzymały szkoły na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. Wsparcie było kierowane przede wszystkim na obszary wiejskie (poprzez zastosowanie odpowiedniego kryterium strategicznego). W trakcie wdrażania Poddziałania podniesiono jakość składanych projektów poprzez wdrożenie programów rozwojowych szkół. Podobnie jak w przypadku Poddziałania 9.1.1 Wsparciem w ramach Poddziałania 9.1.2 zostały objęte dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (podobnie jak w Poddziałaniu 9.1.1). W kolejnych latach większy nacisk położono również na doradztwo zawodowe i edukacyjne dla uczniów gimnazjów i uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W ramach wsparcia możliwe było również doposażenie szkół w sprzęt i pomoce dydaktyczne, co podniosło znacznie jakość prowadzonych zajęć.

W opinii pracownika IP wystąpił problem w realizacji Poddziałania 9.1.2 wynikający z nieprawidłowego rozumienia definicji programu rozwojowego. Na początkowym etapie wdrażania

---

wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego (niższe niż przeciętne możliwości intelektualne, a także dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia), zdrowotnego (dzieci przewlekłe chore) oraz ograniczeń środowiskowych (dzieci emigrantów, dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo). Takie rozumienie specjalnych potrzeb edukacyjnych ma na celu wdrożenie i urzeczywistnienie idei wyrównywania szans edukacyjnych wszystkich uczniów (na wszystkich poziomach edukacji, tj. od przedszkola do szkoły ponadgimnazjalnej). Do grupy uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych zalicza się również dzieci wybitnie zdolne, charakteryzujące się wysoką inteligencją. Specjalne potrzeby edukacyjne takich uczniów wynikają z charakteryzującej ich ciekawości świata, szerokich lub wąskich zainteresowań i umiejętności samodzielnego myślenia i skupiania uwagi na zajęciach odpowiadających ich zainteresowaniom.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

szkołom brakowało doświadczenia w tworzeniu diagnozy potrzeb. Zdarzało się, że zajęcia były projektowane pod potrzeby i możliwości nauczycieli, a nie rzeczywiste potrzeby uczniów.

Zgodnie z wymaganiami stawianymi przez IP programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych realizowane w Poddziałaniu 9.1.2 miały spełniać łącznie następujące cechy:

- kompleksowo odpowiadać na zdiagnozowane potrzeby dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze danej szkoły/placówki oświatowej i jej uczniów (szkół/placówek oświatowych i ich uczniów);
- kompleksowo i trwale przyczynić się do jakościowych zmian w funkcjonowaniu szkoły/placówki oświatowej i/lub rozszerzenia oferty edukacyjnej danej szkoły/placówki oświatowej (szkół/placówek oświatowych);
- zawierać określone cele, rezultaty i działania już na etapie aplikowania.

Liczba szkół (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne i szkół zawodowych), które zrealizowały programy rozwojowe w ramach projektu wyniosła 527, co stanowi 45% wszystkich szkół. W przypadku szkół zawodowych programami rozwojowymi zostało objętych 184 placówki.²⁰

W ramach Poddziałania 9.1.2 i 9.1.3 realizowane zostały dwa projekty systemowe (dedykowane do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych):

A. Projekt systemowy realizowany w ramach Poddziałania 9.1.2 pt. Indywidualizacja procesu nauczania w klasach I-III

Celem ogólnym projektu było wyrównanie szans edukacyjnych poprzez indywidualizację procesu kształcenia dzieci z klas I-III szkół podstawowych. Do celów szczegółowych projektu należały:

- zapewnienie każdemu dziecku na pierwszym etapie kształcenia oferty edukacyjno - wychowawczej i profilaktycznej, zgodnej z jego indywidualnymi potrzebami i możliwościami edukacyjnymi i rozwojowymi;
- korzystanie w większym stopniu ze wsparcia i pomocy psychologiczno - pedagogicznej;
- zwiększenie stopnia i zakresu wykorzystania w szkole aktywizujących metod nauczania;

Powyższe cele były realizowane poprzez organizację zajęć dodatkowych oraz doposażenie bazy dydaktycznej szkół.

²⁰ Źródło dane dotyczące wskaźników stan na dzień 30.06.2013 oraz dane GUS dotyczące liczby szkół za rok 2011

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

B. Projekt systemowy realizowany w ramach Poddziałania 9.1.3 pt. Wsparcie stypendialne dla uczniów uzdolnionych

Stypendia unijne przyznawane były uczniom zameldowanym na pobyt stały lub tymczasowy na terenie województwa podlaskiego, odbywającym naukę w systemie dziennym, we wszystkich szkołach gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkoły publicznej mających swoje siedziby na terenie województwa podlaskiego.

Wsparcie dotyczyło szczególnie uzdolnionych uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych, którym sytuacja materialna utrudniała rozwój edukacyjny. Uczniowie musieli spełnić kryteria dochodowe oraz odpowiednich wyników w nauce.

Przewidywane i osiągnięte rezultaty projektów były to przede wszystkim:

- Podniesienie poziomu zainteresowania uczniów naukami matematyczno przyrodniczymi i technicznymi;
- Zwiększenie motywacji do kontynuacji nauki na wyższych szczeblach edukacji;
- Wzrost motywacji uczniów do osiągania lepszych wyników w nauce wzrost samooceny i aspiracji osobistych;
- Zmniejszenie bariery ekonomicznej w rozwoju edukacyjnym uczniów.

Aby zapobiec powieleniu się wsparcia na późniejszym etapie programowania projekty konkursowe w Poddziałaniu 9.1.2 kierowano do klas 4 -6 szkół podstawowych oraz gimnazjów.

W opinii przedstawiciela IP realizowane w trybie systemowym projekty były dobrej jakości. W szczególności dlatego, że mogły być wielokrotnie poprawiane, był również udostępniony wzór projektu. Projekty odpowiadały w pełni na zapotrzebowanie w szkołach, również ze względu na możliwość zakupu pomocy dydaktycznych. (Poddziałanie 9.1.2)

Warto podkreślić, że projekty realizowane w ramach Działania 9.1 wpisywały się w podstawowe cele i założenia tego Działania, a także cel I Programu Rozwoju Edukacji oraz w takie cele szczegółowe jak:

- Wsparcie programów edukacyjnych mających na celu wyrównywanie szans uczniów;
- Wyzwalanie aspiracji u młodzieży wiejskiej do podejmowania kształcenia na poziomie studiów wyższych;
- System stypendialny czynnikiem pozytywnie wpływającym na proces wyrównywania szans i podnoszenia ogólnego poziomu wykształcenia;
- Usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- Wspieranie kształcenia w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W niewielkim zakresie realizowane projekty/działania wpisywały się również w cel IV Programu Rozwoju Edukacji: Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej.

W ramach **Działania 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego** podstawowym typem projektu były programy rozwojowe szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe ukierunkowane na zwiększenie dysproporcji w osiągnięciach uczniów w trakcie procesu kształcenia oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia. W ramach Działania 9.2 na późniejszym etapie programowania istniała również możliwość realizacji projektów dotyczących samych staży i praktyk, natomiast ten typ działania nie cieszył się zainteresowaniem beneficjentów, ponieważ szkoły koncentrowały się głównie na wsparciu kompleksowym, które umożliwiało również zakupy sprzętu i doposażenia szkół w niezbędne pomoce dydaktyczne (do 60% wartości projektu). Tego typu przedsięwzięcia dawały szkołom okazję do wymiany przestarzałej bazy dydaktycznej lub zakupu wcześniej niedostępnych pomocy dydaktycznych, niezbędnych w przypadku praktycznej nauki zawodu dostosowanej do potrzeb rynku pracy. W trakcie realizacji projektów wdrażano również nowe, innowacyjne formy nauczania cechujące się wyższą skutecznością niż nauczanie tradycyjne. Wśród kryteriów strategicznych pojawiło się kryterium związane z punktowaniem wdrożenia przez szkołę modułowego programu kształcenia zawodowego, na późniejszym etapie również dualnego modelu kształcenia.

Kształcenie modułowe jest jedną z form nauki zawodu ze specyficzną formułą dydaktyczną charakteryzującą się podziałem treści kształcenia w zawodzie na moduły (nie występuje tu ujęcie przedmiotowe), stanowiące odrębne jednostki kształcenia, łączące w sobie naukę praktycznych umiejętności oraz pozyskiwanie niezbędnej wiedzy teoretycznej. Pozwala to na dużą elastyczność w procesie kształcenia, w tym nabywanie i potwierdzanie kolejnych kwalifikacji zawodowych także po wcześniejszym przerwaniu nauki, bądź też nabywanie jedynie części, poszukiwanych na rynku pracy, kwalifikacji w danym zawodzie.

System dualny (inaczej podwójny, przemienny) oparty jest na równoległym kształceniu w szkole zawodowej (wiedza teoretyczna) i kształceniu praktycznym w zakładzie pracy (bezpośredni kontakt z przedsiębiorstwem). W tym systemie, kształcenie zawodowe jest ściśle dostosowane do oczekiwań i potrzeb pracodawców oraz pozwala uczniom na płynne przejście od nauki w szkole do czynnego życia zawodowego, w efekcie pozyskania trwałego zatrudnienia na rynku pracy.

Instytucja Pośrednicząca przy wdrażaniu przez szkoły modułowego i/lub dualnego systemu kształcenia rekomendowała w Planie działania²¹ wykorzystywanie następujących produktów wypracowanych w ramach projektu pt. Innowacje edukacyjne - program testowania i wdrażania nowych metod modernizacji oferty kształcenia zawodowego w woj. podlaskim, realizowanego w okresie 1.04.2010 - 31.03.2013 przez Fundację Forum Inicjatyw Rozwojowych w Białymstoku:

²¹ Na podstawie dokumentu: Plan działania za rok 2013

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

1. Modelu modernizacji oferty edukacyjnej szkoły zawodowej z zastosowaniem dualnego systemu kształcenia.
2. Modelu modernizacji oferty edukacyjnej szkoły zawodowej z zastosowaniem modułowego systemu kształcenia.

W ramach działania 9.2 zastosowano kryterium branżowe o brzmieniu: *Projekt obejmuje wyłącznie uczniów kształcących się na kierunkach zawodowych powiązanych z branżami: spożywczą, drzewną i meblarską, maszynową (w tym elektromaszynową, elektroniczną, mechatroniczną), skutniczą, turystyczną, bieliźniarską, medyczną, rehabilitacyjną oraz budownictwem.*

W pierwszym roku w którym pojawiło się to kryterium (2011) było to kryterium dostępowe²², które w znaczącym stopniu ograniczyło liczbę aplikujących szkół. W kolejnych latach zmieniono je na kryterium strategiczne, co dało możliwość ubiegania się o dofinansowanie szkołom prowadzącym kształcenie w innych kierunkach. Dla najstarszych szkół w województwie zostały opracowane programy rozwojowe, które szkoły mogły wykorzystać aplikując o środki. W przypadku szkolnictwa zawodowego kryterium dostępu było związane również z koniecznością nawiązania współpracy z pracodawcą w zakresie organizacji staży i praktyk w brzmieniu: Realizacja programu rozwojowego szkoły/szkoł/placówek obligatoryjnie zakłada współpracę z pracodawcą/pracodawcami, przy czym współpraca ta obejmuje realizację praktyk i/lub staży dla co najmniej 50% grupy docelowej uczniów. IP oczekiwała również od aplikujących szkół podjęcia działań w celu zaangażowania pracodawców, a także innych partnerów społeczno - gospodarczych w tworzenie założeń programów rozwojowych szkół zawodowych, co miało na celu umożliwić zaprogramowanie treści kształcenia pod kątem potrzeb rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego we współpracy z przedsiębiorstwami.²³ Beneficjenci zgłaszali problem z osiągnięciem deklarowanego wskaźnika uczestnictwa w praktykach 50% uczniów, przede wszystkim ze względu na to, że praktyki miały stanowić rozszerzenie w stosunku do obowiązkowych praktyk realizowanych przez szkołę na podstawie programu nauczania w danym zawodzie. Rozszerzenie miało polegać na zwiększeniu wymiaru zajęć, wzbogaceniu zajęć, zmianie miejsca w stosunku do praktyk realizowanych przez szkołę obowiązkowo. W związku z tym szkoły były zmuszone organizować praktyki w okresie wakacyjnym (co z kolei nie sprzyjało utrzymaniu odpowiedniej frekwencji uczniów).

Począwszy od roku 2012 poprzez kryteria najpierw strategiczne, w roku 2013 dostępu położono w Działaniu 9.2 nacisk na doradztwo/poradnictwo zawodowe dla uczniów szkół zawodowych. Warto w tym miejscu wspomnieć, że element ten był podkreślany również w ramach Programu Rozwoju Edukacji.

W ramach Działania 9.2 były realizowane również 2 projekty systemowe:

²² Na podstawie dokumentu: Plan działania za rok 2011 dla Priorytetu IX.

²³ Na podstawie zapisów w Planie działania na rok 2013 dla Priorytetu IX.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- *Edukacja zawodowa w województwie podlaskim - analiza potrzeb w kontekście zmian na rynku pracy*, beneficjent: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku;
- *Budowa modelowych rozwiązań w zakresie modernizacji oferty kształcenia zawodowego w woj. podlaskim pod kątem potrzeb rynku pracy*, beneficjent: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku;

Formuła drugiego z projektów zakładała wypracowanie modelowych rozwiązań i pilotażowe przeprowadzenie procesów modernizacji na szczeblu każdego z powiatów w województwie podlaskim, które mogło być wykorzystywane do modernizacji oferty kształcenia placówek oświatowych w tym powiecie. Celem przetoczonych powyżej projektów było ukierunkowanie kształcenia na zawody istotne z punktu widzenia potrzeb rynku pracy.

Działania realizowane w ramach Działania 9.2 PO KL wpisywały się w następujące cele Programu Rozwoju Edukacji:

- Wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy (poprzez wskazanie konkretnych branż w kryterium dostępowym i strategicznym, a także udział szkół zawodowych z tych branż, w realizowanych projektach);
- Podniesienie jakości kształcenia zawodowego;
- Wspieranie kształcenia w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych;
- Rozwój infrastruktury społecznej sprzyjającej poprawie jakości kształcenia.

W trakcie wdrażania **Działania 9.3 Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego w formach szkolnych**, wystąpiły trudności realizacyjne związane z małą liczbą aplikujących beneficjentów (m.in. w związku z tym, że szkoły kształcące osoby dorosłe są bezpłatne). Działanie to nie było kontynuowane od 2012 roku. W 2012 zastąpiono je Działaniem 9.6, w którym poza formami szkolnymi możliwe były do realizacji również krótkie formy kształcenia w postaci kursów i szkoleń, a także projekty w zakresie doradztwa zawodowego. W ramach Działania 9.3 zrealizowano projekty mające na celu upowszechnianie idei kształcenia ustawicznego poprzez jego promocję, projekty badawcze, projekty zmierzające do potwierdzenia kwalifikacji poprzez egzaminy zawodowe oraz maturalne, oraz projekty umożliwiające podniesienie kwalifikacji w różnych zawodach. Wśród analizowanych projektów znalazł się jeden projekt informacyjno-promocyjny zmierzający do upowszechniania idei kształcenia ustawicznego w regionie oraz projekt badawczy pn. *Diagnoza i kierunki rozwoju formalnego kształcenia ustawicznego*, którego celem była diagnoza działań zmierzających do podniesienia jakości formalnego kształcenia ustawicznego oraz jego dostosowania do potrzeb lokalnego rynku pracy. Większość realizowanych projektów skierowanych było na podnoszenie kwalifikacji. Projekty wybrane do dofinansowania w większości zapewniały kompleksowe wsparcie swoim uczestnikom poprzez możliwość podnoszenia i potwierdzania kwalifikacji ale także usług doradczych. Niektóre projekty przewidywały również możliwość odbycia

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

praktyk zawodowych u pracodawców regionu, zwrot kosztów dojazdu na zajęcia oraz posiłki. Ponadto realizacja projektów zakładała realizację działań informacyjno-promocyjnych, które umożliwiały pozyskanie uczestników do projektu. Najczęściej oferowanym zawodem w ramach projektów był technik informatyk.

W ramach **Działania 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty** w woj. podlaskim wsparciem objęto następujące grupy uczestników projektów:

- nauczycieli i pracowników dydaktyczni szkół i placówek oświatowych;
- instruktorów praktycznej nauki zawodu;
- kadrę administracyjną i zarządzającą oświatą w szkołach i placówkach oświatowych i ich organach prowadzących.

W ramach działania 9.4 PO KL były podejmowane takie inicjatywy jak:

- Studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne i doskonalące oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli w zakresie zgodnym z lokalną i regionalną polityką edukacyjną (w tym przygotowanie do nauczania drugiego przedmiotu lub rodzaju prowadzonych zajęć).
- Studia podyplomowe, kursy i szkolenia oraz inne formy podwyższania kwalifikacji pracowników placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu.
- Studia wyższe oraz kursy kwalifikacyjne dla nauczycieli zainteresowanych podwyższeniem lub uzupełnieniem posiadanego wykształcenia.
- Studia podyplomowe i kursy doskonalące dla nauczycieli i pracowników administracji oświatowej w zakresie organizacji, zarządzania, finansowania oraz monitoringu działalności oświatowej.
- Programy przekwalifikowania nauczycieli szkolnych w związku ze zmieniającą się sytuacją demograficzną (niż szkolny) w kierunku kształcenia ustawicznego (osób dorosłych).

W przypadku Działania 9.4 wśród kryteriów strategicznych znalazło się kryterium branżowe w brzmieniu: *Projekt zakłada dostosowanie kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego/instruktorów praktycznej nauki zawodu do wymogów rynku pracy w branżach istotnych dla rozwoju województwa podlaskiego: spożywczej, drzewnej i meblarskiej, maszynowej (w tym elektromaszynowej, elektronicznej, mechatronicznej), skutniczej, turystycznej, bieliźniarskiej, medycznej, rehabilitacyjnej oraz budownictwie i/lub nabycie kwalifikacji do nauczania w tych branżach*, a także kryterium preferujące projekty prowadzące doskonalenie w krótkich formach w brzmieniu: *Projekt zakłada doskonalenie nauczycieli kształcenia zawodowego i/lub instruktorów praktycznej nauki zawodu wyłącznie w krótkich formach (tj. kursy i szkolenia*

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

dla nauczycieli trwające co najmniej 40 godzin szkoleniowych z wyłączeniem studiów podyplomowych oraz studiów wyższych).

Obecne były też kryteria strategiczne preferujące podnoszenie kwalifikacji przez nauczycieli kształcących osoby dorosłe.

W początkowym etapie programowania wystąpiły trudności z pozyskaniem nauczycieli do projektów w ramach których prowadzone były długie formy kształcenia. Aby zwiększyć realizację wskaźnika w kolejnych okresach sprawozdawczych w Planie Działania na rok 2012 i 2013 ustanowiono kryterium strategiczne, które premiuje doskonalenie nauczycieli w krótkich formach.

W ramach prowadzonych działań krótkimi formami kształcenia objęto 2 684 nauczycieli²⁴.

Zdarzały się kompleksowe projekty w szkołach zawodowych, w których jednocześnie realizowano projekty w ramach Działania 9.2, 9.4 oraz Działania 6.1 RPOWP. Pozytywnym przykładem w tym zakresie są projekty realizowane w Zespole Szkół Technicznych w Augustowie (projekt włączony został do studium przypadku, jako przykład dobrych praktyk zrealizowanych działań).

Celem **Działanie 9.5 - Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich**, było pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich. Projekty były realizowane w trybie konkursowym. Należy zwrócić uwagę na różnorodność typów projektów realizowanych w ramach tego Działania, ze względu na to, że w działaniu tym znalazły się projekty skierowane do obszarów wiejskich realizujące typy operacji określone dla Działania/Poddziałania: 9.1.1, 9.1.2, 9.2, 9.4, 9.6.1, 9.6.2. Projekty były skierowane do mieszkańców terenów gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców którzy w niskim stopniu uczestniczą w kształceniu przez całe życie. W projektach szczególnie na początkowym okresie programowania wystąpiły problemy jeśli chodzi o diagnozę sytuacji na danym obszarze. Różnorodność projektów niekoniecznie sprzyjała ich jakości, zdecydowanie większy nacisk należało w ramach Działania położyć na włączenie Lokalnych Strategii Działania i diagnozę potrzeb na danym obszarze, a także na projekty promujące edukację w ramach kształcenia ustawicznego i przedszkolnego na poziomie początkowym (która nie wchodzi w ramy kształcenia obowiązkowego).

Dla podsumowania realizowanych działań poniżej prezentujemy tabelę, w której określono ile projektów zostało zrealizowanych w ramach poszczególnych Działania/ Poddziałania Priorytetu 9 PO KL oraz jaka była łączna kwota udzielonego dofinansowania.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w ramach tego Działania w realizowany był cel IV Programu Rozwoju Edukacji Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej w aspekcie

²⁴ Źródło danych - dane przekazane przez Zamawiającego: Wskaźniki osiągnięte PO KL stan na 30.06.2013

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

dążenie do utożsamiania się młodzieży z małymi ojczyznami, stworzenie możliwości rozwoju różnorodnych form kształcenia mniejszości narodowych. Przykładowe projekty w tym zakresie to:

- *Chrońmy nasze dziedzictwo językowe - budowanie świadomości zachowania gwary języka ukraińskiego na Podlasiu;*
- *Ochrona ginących zawodów - kultywowanie tradycji w budownictwie lokalnym i wytwarzanie pamiątek;*
- *Nauka języka litewskiego w gminie Wiżajny - kluczem do porozumienia z zagranicznym sąsiadem;*
- *Spotkania z KLANZĄ w Gminie Krypno.*

Ze względu na różnorodność realizowanych projektów realizowane były też pozostałe cele Programu Rozwoju Edukacji takie jak:

- Cel I: Wyrównywanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju (poprzez projekty dedykowane do uczniów i dzieci przedszkolnych z obszarów wiejskich);
- Cel II: Nauka języków obcych kluczem do zwiększonej mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy (projekty podnoszące kompetencje mieszkańców w tym zakresie);
- Cel III: Wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie (projekty w zakresie kształcenia ustawicznego).

Celem **Działania 9.6 Upowszechnienie uczenia się dorosłych** jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej. W ramach tego Działania realizowane były trzy Poddziałania:

9.6.1 - Upowszechnienie kształcenia osób dorosłych w formach szkolnych - projekty konkursowe;

9.6.2 - Podwyższanie kompetencji osób dorosłych w zakresie ICT i znajomości języków obcych - projekty konkursowe;

9.6.3 - Doradztwo dla osób dorosłych w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru kierunków i formy podnoszenia swoich kompetencji i podwyższania kwalifikacji - projekty konkursowe

W ramach prowadzonych działań największym zainteresowaniem cieszyły się szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności i kompetencji w obszarach umiejętności ICT i znajomości języków obcych. Bardzo ważnym elementem realizowanym na poziomie Poddziałania 9.6.1 były usługi doradcze dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane uzyskaniem pomocy w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru i znalezienia odpowiedniej oferty

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

edukacyjno-szkoleniowej, natomiast w ramach tego Poddziałania nie były w ogóle realizowane projekty.

Typ realizowanych projektów w ramach Działania 9.6:

- Kształcenie w formach szkolnych lub w formach pozaszkolnych określonych w Rozporządzeniu MEN z dn. 11 stycznia 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia ogólnego lub kwalifikacji zawodowych;
- Programy formalnej oceny i potwierdzania odpowiednich efektów uczenia się uzyskanych w sposób pozaformalny i nieformalny, prowadzące do podniesienia poziomu wykształcenia ogólnego lub nabycia kwalifikacji zawodowych;
- Wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego, ośrodków dokształcania i doskonalenia;
- Szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności i kompetencji w obszarach umiejętności ICT i znajomości języków obcych;
- Usługi doradcze dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane uzyskaniem pomocy w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru i znalezienia odpowiedniej oferty edukacyjno-szkoleniowej.

Realizowane działanie wpisywało się w założenia Programu Rozwoju Edukacji w zakresie następujących aspektów będących elementem Celu II Wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie:

- Stworzenie warunków w zakresie kształcenia języków obcych;
- Wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy;
- Wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego zintegrowanego z tradycyjnym systemem edukacyjnym.

Tabela 17 prezentuje liczbę projektów zrealizowanych w ramach poszczególnych Poddziałania PO KL oraz wartość dofinansowania UE zrealizowanych inwestycji, natomiast wykres 23 zamieszczony na kolejnej stronie liczbę projektów z uwzględnieniem podziału na powiaty²⁵.

Jak wynika z prezentowanych danych najwyższa kwota dofinansowania została ulokowana w projektach realizowanych w ramach Poddziałania 9.1.2, przy czym w obrębie tego działania zrealizowano największą liczbę projektów. Najwięcej projektów zostało zrealizowanych na obszarze powiatu białostockiego i wysokomazowieckiego. Wynika to m.in. z wysokiego udziału infrastruktury

²⁵ Na podstawie bazy danych dostarczonych przez IP PO KL

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

edukacyjnej w tych powiatach. Na terenie powiatu wysokomazowieckiego znajdują się 43 szkoły podstawowe i 11 gimnazjalnych. Zdecydowana większość to placówki zlokalizowane na terenach wiejskich. Na terenie powiatu funkcjonuje 5 zespołów szkół ponadgimnazjalnych oraz Centrum Kształcenia Zawodowego. Na terenie Powiatu białostockiego znajduje się 51 szkół podstawowych i 22 gimnazjalnych. Na terenie powiatu funkcjonuje 16 szkół ponadgimnazjalnych. W Powiecie białostockim funkcjonuje 1 zasadnicza szkoła zawodowa dla młodzieży, 6 liceów ogólnokształcących, 2 licea profilowane dla młodzieży, 3 technika dla młodzieży, 3 szkoły policealne, 7 szkół dla dorosłych, gdzie można zdobyć zawody takie jak: technik elektronik, technik informatyk, technik pojazdów samochodowych, technik mechanik, technik hotelarstwa, technik ochrony środowiska, technik budownictwa, mechanik pojazdów samochodowych, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, elektryk, sprzedawca, technik administracji, technik rachunkowości, technik agrobiznesu, technik mechanizacji rolnictwa i innowacja, technik hodowca koni - innowacja pedagogiczna, technik hotelarstwa, technik ekonomista, technik rolnik.

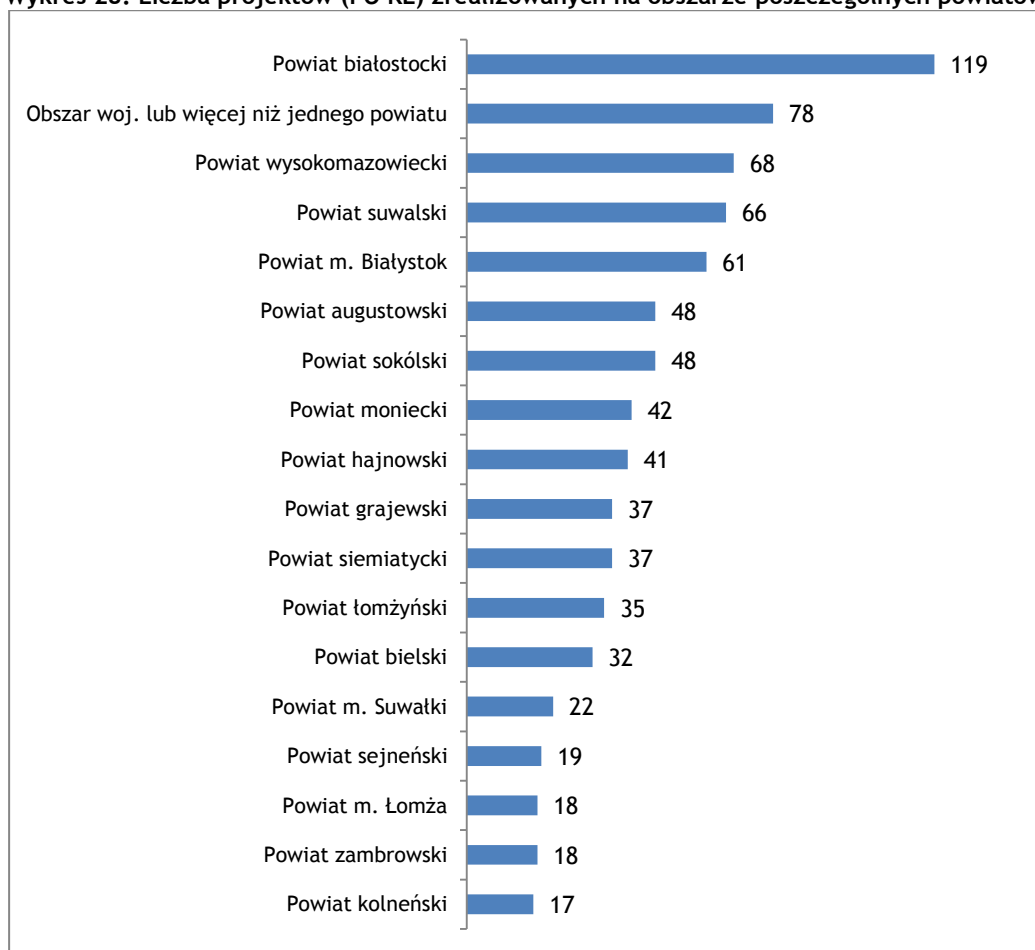

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 20. Liczba projektów i kwota wsparcia w ramach poszczególnych Działań PO KL

Działanie	Liczba wszystkich projektów	Wartość dofinansowania UE w PLN
Poddziałanie 9.1.1	104	72 086 359
Poddziałanie 9.1.2	280	91 472 422
Poddziałanie 9.1.3	5	3 698 959
Działanie 9.2	98	66 109 744
Działanie 9.3	14	52 185 353
Działanie 9.4	29	16 395 736
Działanie 9.5	256	18 392 379
Działanie 9.6	20	11 179 228
RAZEM	806	331 520 181

Wykres 28. Liczba projektów (PO KL) zrealizowanych na obszarze poszczególnych powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy projektów przekazanej ze strony Zamawiającego

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W ramach RPOWP dla realizacji inwestycji związanych z obszarem edukacji zostało przewidziane **Działanie 6.1. Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji**. Celem działania było stworzenie warunków koniecznych do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych. Realizacja działania przyczyni się do wzmocnienia roli edukacji wszystkich szczebli w regionie.

Dofinansowanie w ramach Działania 6.1 RPOWP było wydatkowane na:

I. Projekty dotyczące szkolnictwa wyższego objęły cztery uczelnie wyższe: Wyższa Szkoła Administracji Publicznej imienia Stanisława Staszica w Białymstoku, Wyższa Szkoła Kosmetologii i Ochrony Zdrowia w Białymstoku, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Politechnika Białostocka i związane były z:

- Budową, przebudową, remontem obiektów dydaktycznych, w tym laboratoriów dydaktycznych, pracowni komputerowych, bibliotek w szkołach wyższych, obiektów służących prowadzeniu działalności naukowej i badawczej;
- Wyposażeniem obiektów wymienionych w podpunktach 1 i 3 w urządzenia dydaktyczne, pomoce naukowe ściśle związane z celem edukacyjnym, naukowo-badawczym;
- Informatyzacją dla celów dydaktycznych, naukowo-badawczych.

II. Projekty dotyczące przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, pozostałych podmiotów tworzących system oświaty w myśl ustawy o systemie oświaty obejmowały swoim zakresem:

- Budowę (rozbudowa, nadbudowa, odbudowa), przebudowa, remont obiektów dydaktycznych, w tym przedszkoli, obiektów szkolnych, laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki zawodu w szkołach ponadgimnazjalnych, innych podmiotach tworzących system oświaty w myśl Ustawy o systemie oświaty i ich wyposażenie ściśle związane z celem edukacyjnym;
- Budowa (rozbudowa, nadbudowa, odbudowa), przebudowa, remont szkolnych obiektów sportowych, np. sal gimnastycznych, hal, boisk sportowych, basenów przyszkolnych i ich wyposażenie;
- Przebudowa, remont, adaptacja budynków na cele dydaktyczne i ich wyposażenie ściśle związane z celem edukacyjnym;
- Dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych (w ramach realizowanych projektów o szerszym zakresie).

W ramach realizowanych działań ogłoszono cztery nabory, przy czym cała alokacja przeznaczona na Działanie 6.1 została wyczerpana. Pierwszy konkurs był dedykowany do szkół i przedszkoli (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego) i miał charakter ogólny, dwa kolejne nabory dedykowane

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

były do przedszkoli i uczelni wyższych. czwarty z naborów obejmował całe szkolnictwo (z wykluczeniem wyższego) i przedszkola, ale dzięki kryteriom wsparcie otrzymały tutaj przede wszystkim szkoły zawodowe.

Poniżej prezentujemy kwoty alokacji oraz liczbę złożonych wniosków w ramach 4 ogłoszonych naborów²⁶:

- I nabór: 1 kwiecień 2008 r. - 30 maj 2008 r., kwota alokacji 25 000 000 PLN, liczba złożonych wniosków 76;
- II nabór: 10 czerwiec 2009 r. - 10 lipiec 2009 r., kwota alokacji 5 000 000 EUR, liczba złożonych wniosków 10;
- III nabór: 30 grudzień 2009 r. - 3 luty 2010 r., kwota alokacji 4 000 000 EUR, liczba złożonych wniosków 28;
- IV nabór 26 marzec 2010 r. - 7 maj 2010 r., kwota alokacji 3 500 000 EUR, liczba złożonych wniosków 34.

Specyficzne kryteria związane z rynkiem pracy oraz odniesienie do możliwości odbywania praktyk pojawiły przy trzech ostatnich konkursach. W ramach pierwszego z konkursów kryteria były zbyt ogólne i nie pozwalały na ukierunkowanie wsparcia na obszary o największym zapotrzebowaniu, wsparcie otrzymało tutaj szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne w znaczącej mierze realizowane projekty dotyczyły modernizacji i budowy infrastruktury sportowej.

Wśród kryteriów merytoryczno-technicznych dopuszczających w ramach organizowanych konkursów znalazło się kryterium zgodności z Programem Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 roku.

W pierwszym i trzecim konkursie dedykowanym do przedszkoli wśród kryteriów merytoryczno-technicznych szczegółowych (różnicujących) znalazło się kryterium ukierunkowujące wsparcie na obszary wiejskie: Wzrost liczby dzieci z terenów wiejskich korzystających z placówki.

W drugim konkursie dedykowanym do uczelni wyższych znalazły się kryteria dotyczące dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy.²⁷

- **Rozwój kierunków preferowanych i rozwojowych** (W ramach oceny kryterium przyjęto założenie, że związek ten jest tym większy im większy będzie udział kosztów projektu związanych z istniejącymi i planowanymi kierunkami rozwojowymi i preferowanymi wymienionymi w całkowitej wartości kosztów kwalifikowanych projektu).

²⁶ Na podstawie Sprawozdania rocznego z realizacji RPO WP za rok 2011

²⁷ Kryteria wyboru projektów w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań RPOWP na lata 2007-2013: Działanie 6.1. Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji - infrastruktura edukacyjna na poziomie wyższym

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Zawody
Fizycy i astronomowie
Chemicy
Projektanci i analitycy systemów komputerowych
Informatycy gdzie indziej niesklasyfikowani
Architekci, urbaniści i pokrewni
Inżynierowie budownictwa i inżynierii środowiska
Inżynierowie elektrycy
Inżynierowie elektronicy i telekomunikacji
Inżynierowie mechanicy
Inżynierowie chemicy
Inżynierowie górnicy, metalurzy i pokrewni
Inżynierowie geodeci i kartografowie
Inżynierowie i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani
Specjaliści nauk rolniczych i pokrewni
Lekarze
Lekarze dentyści
Lekarze weterynarii
Farmaceuci
Specjaliści ochrony zdrowia (z wyjątkiem pielęgniarek i położnych) gdzie indziej niesklasyfikowani
Pielęgniarki i położne
Księgowi
Specjaliści do spraw zarządzania zasobami ludzkimi
Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani
Adwokaci, radcy prawni i prokuratorzy

Źródło Przewodnik po kryteriach projektu

Kierunki rozwojowe
Inżynieria oprogramowania, wiedzy i wspomagania decyzji
Sieci inteligentne, telekomunikacyjne i teleinformatyczne nowej generacji
Optoelektronika
Nowe materiały i technologie dla elektroniki i optoelektroniki
Ceramiki balistyczne i do zastosowań wysokotemperaturowych
Biomateriały oraz materiały organiczne
Nanotechnologie
Projektowanie systemów specjalizowanych
Biotechnologia i bioinżynieria
Postęp biologiczny w rolnictwie i ochrona środowiska
Nowe wyroby i techniki medyczne
Nauki obliczeniowe oraz tworzenie naukowych zasobów informacyjnych
Fizyka ciała stałego,
Chemia, technologia i inżynieria chemiczna

Źródło Przewodnik po kryteriach projektu

- **Rozszerzenie oferty dydaktycznej (preferowane były projekty wspierające tworzenie nowych specjalności studiów (w stosunku do istniejących) i nowych kierunków studiów, opartych na przeprowadzonej przez Beneficjenta analizie potrzeb;**
- **Zwiększenie udziału/zaangażowania uczelni w realizację projektów naukowych, badawczo-rozwojowych, wdrożeniowych;**

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W kryteriach różnicujących preferowany był również wzrost uczniów i studentów (a więc osób uzyskujących wyższe wykształcenie).

W 4 konkursie aplikowały głównie szkoły zawodowe ponieważ poprzez specyficzne kryteria wsparcie zostało ukierunkowane na ten typ placówek - kryteria szczegółowe różnicujące dotyczące dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy:

- Doskonalenie umiejętności praktycznych przez możliwość odbycia praktyk zawodowych w zakładach na podstawie umów partnerskich;
- Projekt jest zgodny z potrzebami rynku pracy (placówka kształci w zawodach wpływających na rozwój branż kluczowych w województwie zidentyfikowanych na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego takich jak: spożywcza, mechaniczna, drzewna turystyczna oraz dodatkowo szutnictwo i bieliźniarstwo).

Preferowane były też projekty, które prowadziły do wyposażenia placówki w sprzęt do praktycznej nauki zawodu (maszyny i urządzenia) i pomoce naukowe.

Jeśli chodzi o efekty zrealizowanych inwestycji to należy w tym miejscu wymienić przede wszystkim takie jak:

- Polepszenie warunków pracy kadry dydaktycznej;
- Polepszenie jakości świadczonych dotychczas usług edukacyjnych;
- Wyrównywanie szans edukacyjnych różnych grup mieszkańców i zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych;
- Poprawa sytuacji w obszarze edukacji na terenie małych miast i wsi;
- Poprawa dostępu mieszkańców do usług edukacyjnych;
- Zwiększenie liczby zajęć edukacyjnych oferowanych przez placówkę (w ramach obecnej oferty edukacyjnej);
- Zwiększenie zakresu usług edukacyjnych (poszerzenie oferty edukacyjnej);
- Zwiększenie dostępu uczniów do bazy dydaktycznej;
- Wymiana zużytej bazy dydaktycznej.

Szczegółowe dane prezentuje tabela 21 poniżej.

Tabela 21. Efekty inwestycji zrealizowanych w ramach RPOWP

Efekty zrealizowanych inwestycji w ramach Działania 6.1	Liczba projektów spełniających kryterium
Polepszenie warunków pracy kadry dydaktycznej	60
Polepszenie jakości świadczonych dotychczas usług edukacyjnych	60
Wyrównywanie szans edukacyjnych różnych grup mieszkańców i zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych	55
Poprawa sytuacji w obszarze edukacji na terenie małych miast i wsi	54

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Efekty zrealizowanych inwestycji w ramach Działania 6.1	Liczba projektów spełniających kryterium
Poprawa dostępu mieszkańców do usług edukacyjnych	52
Zwiększenie liczby zajęć edukacyjnych oferowanych przez placówkę (w ramach obecnej oferty edukacyjnej)	46
Zwiększenie zakresu usług edukacyjnych (poszerzenie oferty edukacyjnej)	46
Zwiększenie dostępu uczniów do bazy dydaktycznej	43
Wymiana zużytej bazy dydaktycznej	40
Polepszenie warunków nauczania studentów/uczniów	39
Poprawa dostępu uczniów i studentów do usług edukacyjnych	38
Wzrost zatrudnienia (utworzenie nowych etatów)	32
Zwiększenie dostępu dla osób niepełnosprawnych do usług edukacyjnych	28
Poprawa dostępu do edukacji przedszkolnej	26
Wprowadzenie nowoczesnych technik nauczania (innowacyjnych rozwiązań)	21
Dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy, m.in. poprzez zmianę struktury kierunków kształcenia w szkołach zawodowych	15
Wzbogacenie oferty zajęć pozalekcyjnych umożliwiających pełny rozwój zainteresowań i uzdolnień młodzieży	15
Wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego ośrodków akademickich, m.in. poprzez tworzenie proinnowacyjnych laboratoriów	14
Poszerzenie profilaktycznej i prozdrowotnej oferty zajęć sportowych	13
Stymulowanie współpracy szkół ponadgimnazjalnych (w tym szkół zawodowych, uczelni wyższych) i przedsiębiorstw	10
Upowszechnianie nauczania języków obcych	9
Podniesienie poziomu zainteresowania i wzrost jakości nauczania w zakresie nauk ścisłych, przyrodniczych i technicznych	8
Zwiększenie roli edukacji kulturalnej	8
Udostępnienie infrastruktury placówki dla szerszego grona odbiorców np. społeczności lokalnej	6
Dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy, m.in. poprzez zmianę struktury kierunków kształcenia w szkołach wyższych	5
Wykorzystanie placówki szkolnej dla celów kształcenia ustawicznego	2
Stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju mieszkańców województwa podlaskiego	2
Wykorzystanie placówki jako centrum edukacji społeczności lokalnej	0
Wspieranie i promowanie kształcenia ustawicznego	0

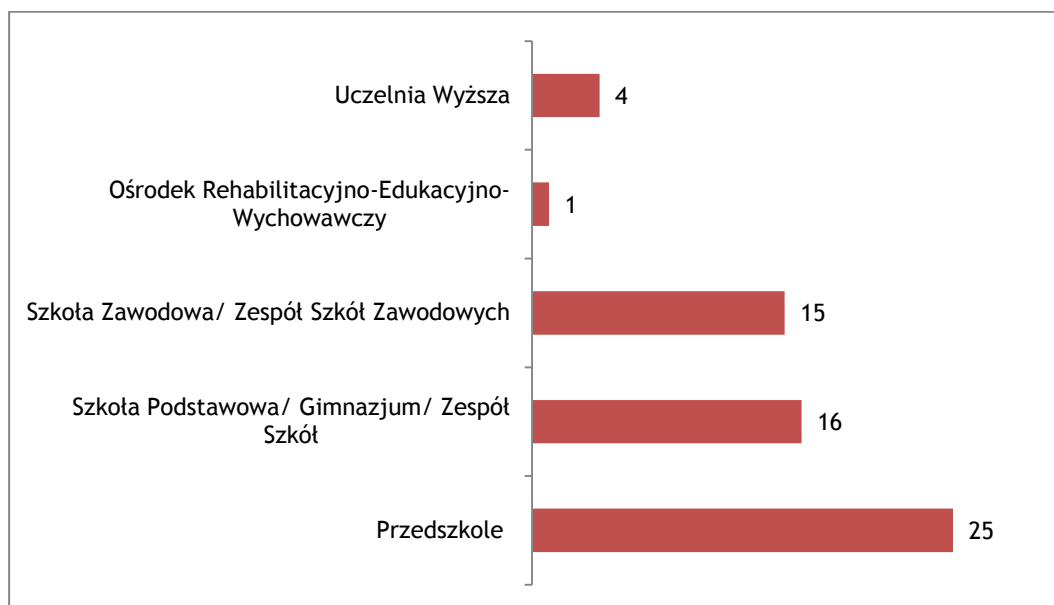
Źródło - Opracowanie własne na podstawie wniosków o dofinansowanie projektów

Wsparciem w ramach Działania 6.1 RPOWP objęto 4 uczelnie wyższe, 15 szkół zawodowych (zespołów szkół zawodowych), 16 szkół podstawowych, gimnazjów, zespołów szkół ogólnych oraz 25 przedszkoli (w tym głównie z obszarów wiejskich). Biorąc pod uwagę liczbę projektów najwyższe kwoty dofinansowania otrzymały uczelnie wyższe. Dane prezentuje wykres 24.

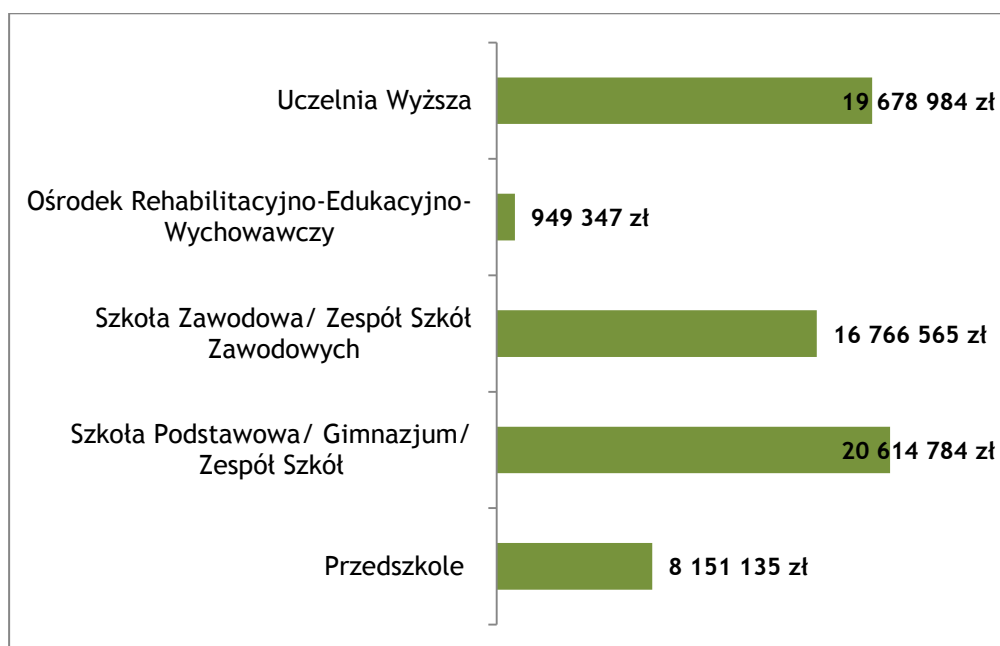
FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 29. Inwestycje zrealizowane w ramach Działania 6.1 - typ placówek jakim udzielono wsparcie

Źródło: Baza wniosków o dofinansowanie

Wykres 30. Inwestycje zrealizowane w ramach Działania 6.1 - wartość zrealizowanych inwestycji

Źródło: Baza wniosków o dofinansowanie

Projekty realizowane w ramach Działania 6.1 RPOWP wpisywały się w założenia Programu Rozwoju Edukacji w szczególności w takich aspektach jak:

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Rozwój infrastruktury społecznej sprzyjającej poprawie jakości kształcenia;
- Wspieranie kształcenia w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych;
- Wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy;
- Podniesienie jakości kształcenia zawodowego;
- Umożliwienie uczniom wyboru kierunków kształcenia zgodnie z zamiłowaniem i uzdolnieniami uczniów i potrzebami rynku pracy;
- Usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach realizowanego badania analizą zostało objętych 244 wniosków o dofinansowanie (dotyczących projektów realizowanych w ramach Działania 6.1 RPOWP i Priorytetu 9 PO KL). Z przeprowadzonej analizy wynika, że w największym stopniu (największa liczba projektów) zostały wsparte obszary M. Białostok i powiatu białostockiego (łącznie 18% realizowanych projektów), znacząca część projektów była realizowana również w powiatach wysokomazowieckim, suwalskim i sokólskim. Najmniej projektów dotyczyło m. Łomży i powiatu sejneńskiego. Dane zamieszczone zostały w tabeli 19.

Tabela 22. Liczba projektów w podziale na obszary na jakich były realizowane (na podstawie analizy 244 wniosków o dofinansowanie)

Nazwa powiatu		
białostocki	44	18,0%
woj. podlaskie	30	12,3%
m. Białostok	25	10,2%
wysokomazowiecki	24	9,8%
suwalski	22	9,0%
sokólski	20	8,2%
grajewski	16	6,6%
augustowski	13	5,3%
bielski	13	5,3%
łomżyński	13	5,3%
hajnowski	12	4,9%
moniecki	12	4,9%
siemiatycki	12	4,9%
kolneński	10	4,1%
zambrowski	10	4,1%
m. Suwałki	7	2,9%
sejneński	6	2,5%
m. Łomża	5	2,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie

Na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie (N-244) możemy powiedzieć, że największa liczba projektów obejmowała wsparciem: uczniów szkół podstawowych, dzieci w wieku 3-5 lat, uczniów szkół gimnazjalnych, rodziców dzieci w wieku 3-5 lat, uczniów szkół zawodowych. Dane przedstawia tabela 20.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Tabela 23. Jakie grupy docelowe zostały objęte wsparciem?

Grupa docelowa wsparcia	Liczba projektów	Odsetek
Uczniowie szkół podstawowych	62	25,8%
Dzieci w wieku 3-5 lat	56	23,3%
Uczniowie szkół gimnazjalnych	54	22,5%
Rodzice dzieci w wieku 3-5 lat	31	12,9%
Uczniowie szkół zawodowych	31	12,9%
Osoby bezrobotne	22	9,2%
Osoby aktywne zawodowo	17	7,1%
Nauczyciele	15	6,3%
Studenci	7	2,9%
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	6	2,5%
Uczniowie technikum	6	2,5%
Osoby w wieku do 27 lat	5	2,5%
Rolnicy i ich rodziny	5	2,1%
Osoby w wieku 45+	4	1,7%
Uczniowie, studenci	4	1,7%
Uczniowie niepełnosprawni	3	1,3%
Uczniowie liceów	3	1,3%
Sółtysi	3	1,3%
Osoby pełnoletnie	2	0,8%
Osoby niepełnosprawne	2	0,8%
Lokalni liderzy	2	0,8%
Tylko kobiety	2	0,8%
Uczniowie klasy "0"	1	0,4%
Wychowankowie ośrodka resocjalizacyjnego	1	0,4%
Członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej	1	0,4%
Osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą	1	0,4%
Lokalni animatorzy sportu i rekreacji	1	0,4%
Maturzyści	1	0,4%
Osoby zainteresowane podjęciem dodatkowej działalności	1	0,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Podsumowując powyższy rozdział możemy powiedzieć, że:

Prowadzone w ramach Działania 6.1 RPO WP i Priorytetu 9 PO KL projekty w znaczącym stopniu wpisywały się w założenia Programu Rozwoju Edukacji, a tym samym odpowiadały na zidentyfikowane w regionie zapotrzebowanie.

W największym stopniu realizowany był cel I Programu - Wyrównywanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju, poprzez projekty dedykowane do uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych i dzieci przedszkolnych z obszarów wiejskich, indywidualizację procesu nauczania, programy stypendialne dla uczniów szczególnie uzdolnionych nie posiadających odpowiednich zasobów finansowych do dalszego rozwoju.

W znaczącej mierze był realizowany również cel II Wspieranie kształcenia ustawicznego i edukacji zgodnej z rozwojem innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie. W zakresie kształcenia ustawicznego zrealizowane zostały projekty na poziomie Działania 9.3 i 9.6, poprzez wspieranie kształcenia w zawodach poszukiwanych na rynku pracy, w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz Działania 9.2 PO KL wsparciem objęto szkolnictwo zawodowe celem podniesienia jego jakości. Projekty prowadziły zarówno do wzmocnienia bazy dydaktycznej szkół a także dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy (poprzez tworzenie nowych kierunków i specjalizacji oraz programów rozwojowych). Uczelnie wyższe zostały wsparte w ramach Działania 6.1 RPOWP oraz w większym stopniu z programów koordynowanych na poziomie centralnym PO IŚ, PO RPW, komponent centralny PO KL. Celem prowadzonych działań było m.in. wzmocnienie potencjału uczelni (również w zakresie kompetencyjnym), a także inwestowanie w innowacyjne metody kształcenia i nowoczesną bazę dydaktyczną dostosowaną do potrzeb rynku pracy

Realizowane działania wpisywały się w założenia Programu Rozwoju Edukacji również w zakresie celu III Nauka języków obcych kluczem do zwiększonej mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy. Podjęto się realizacji projektów podnoszących kompetencje uczniów w tym zakresie na poziomie Działania 9.1 i 9.2, nauczycieli na poziomie Działania 9.4 a także osób dorosłych poprzez kursy organizowane w ramach Działania 9.6. liczba osób dorosłych podejmujących kształcenie w zakresie językowym wyniosła 274 osoby.

W najmniejszym stopniu realizowany był cel IV Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej, głównie w projektach realizowanych w ramach działania 9.1 i 9.5 PO KL. Wynikało to zapewne z faktu, że założenia programowe (RPOWP i PO KL) koncentrowały się przede wszystkim na dostosowaniu edukacji do potrzeb rynku pracy i wyrównaniu szans edukacyjnych. Projekty uwzględniające edukację kulturalną były realizowane jako element dodatkowy w kontekście tych dwóch priorytetowych założeń.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3.2.2. Jakie typy projektów w największym stopniu przyczyniły się do realizacji celów strategicznych Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 roku

Z danych przytoczonych w rozdziale 3.2.1 określone wynika, że wszystkie z podejmowanych działań w wybranym zakresie przyczyniały się do realizacji celów strategicznych Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego. W najmniejszym stopniu realizowany był cel IV Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej

Należy w tym miejscu podkreślić ogromne znaczenie projektów prowadzących do wyrównania szans edukacyjnych na obszarach wiejskich, także poprzez indywidualizację procesu nauczania na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, czy system stypendialny dla szczególnie uzdolnionych uczniów. Projekty te wpisują się w założenia Celu strategicznego I - Programu Rozwoju Edukacji: Wyrównywanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju.

Szczególne znaczenie miała realizacja tego typu projektów na obszarach wiejskich i małych miast, ponieważ wyniki sprawdzianów i egzaminów na tych obszarach odbiegają od wyników osiąganych w dużych miastach.

Wyrównywanie szans edukacyjnych (tak naprawdę szans życiowych) jest tym skuteczniejsze i tym bardziej efektywne im szybciej się zaczyna. W praktyce oznacza to, że priorytetowo powinno się traktować te projekty, przedsięwzięcia i inicjatywy, które nakierowane są (1) na likwidowanie (ekonomicznych i organizacyjnych) barier dostępowych do przedszkoli oraz (2) na podnoszenie poziomu nauczania w szkołach podstawowych. W tym ostatnim przypadku szczególnie istotne wydają się przedsięwzięcia, które (1) mają przeciwdziałać efektowi segregacji szkolnej z uwagi na różny poziom Wskaźnika Statusu Ekonomiczno-Społecznego²⁸) oraz (2) mają niwelować wyjściowe dysproporcje kompetencyjne między uczniami, za które odpowiedzialne są różne warunki środowiskowe/różne środowiska wychowawcze. To ostatnie wymaga w praktyce szerszej niż do tej pory indywidualizacji opieki dydaktyczno-wychowawczej nad uczniem. Wymaga też większej otwartości na koncepcje/ programy nauczania, które mają zmniejszać groźbę negatywnej stygmatyzacji gorzej radzących sobie uczniów i które oparte są na wielowymiarowym pomiarze dydaktycznym (np. koncepcja inteligencji wielorakich H. Gardnera).

Doskonale w tą koncepcję wpisuje się przytoczony na kolejnych stronach projekt: „*Kluby przedszkolaka w gminie Jaświły*.” Zrealizowany projekt prowadził do upowszechnia edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, a tym samym niwelowania różnic w dostępie do edukacji przedszkolnej.

²⁸ Zob. B. Murawska, Segregacja na progu szkoły podstawowej, ISP.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W znaczącym stopniu w Program Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego wpisywały się projekty realizowane w ramach Priorytetu IX PO KL (Działanie 9.3, 9.5 i 9.6) w zakresie kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb rynku pracy. Przykładem takich działań jest zrealizowany projekt „Spawacz z gminy Narew.”

W cel I Programu Rozwoju Edukacji wpisywały się również działania realizowane w ramach Priorytetu IX PO KL i Działania 6.1 RPOWP prowadzące do rozwoju infrastruktury społecznej sprzyjającej poprawie jakości kształcenia, a także wspierania kształcenia w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych. Doskonałym przykładem podejmowanych działań są dwa projekty jeden w zakresie poprawy infrastruktury szkolnictwa wyższego: „*Podniesienie potencjału Politechniki Białostockiej poprzez rozbudowę i doposażenie bazy dydaktyczno-laboratoryjnej uczelni*”, drugi w zakresie szkolnictwa zawodowego: „*Branżowe Centrum Kształcenia Zawodowego w Zespole Szkół Technicznych w Augustowie - remont i doposażenie bazy edukacyjnej szkoły.*” Obydwa projekty zostały zrealizowane w ramach Działania 6.1 RPOWP. Warto w tym miejscu wspomnieć że szkolnictwo zawodowe w znaczącym stopniu zostało wsparte również w ramach Działania 9.2 PO KL.

Poniżej opisane zostały projekty objęte analiza w ramach studium przypadku (cztery przypadki), , które stanowią dobre praktyki podejmowanych działań..

Kluby przedszkolaka w gminie Jaświły

Poddziałanie 9.1.1 PO KL

Beneficjent: Gmina Jaświły

Beneficjent ostateczny: Klub przedszkolaka

Całkowita wartość projektu: 362 180,00 zł

Wnioskowane dofinansowanie: 333 380,00 zł

W ramach diagnozy poprzedzającej realizację projektu na podstawie ewidencji ludności ustalono, że na terenie Gminy Jaświły mieszka ponad 150 dzieci w wieku 3-5 lat, ale nie ma żadnego przedszkola, tylko 2 punkty przedszkolne. Projekt był realizowany w ciągu 1 roku. Docelowym zadaniem było utworzenie jeszcze jednego punktu przedszkolnego. Potrzeba taka została zidentyfikowana na podstawie analizy środowiskowej. Dzieci pochodzą z terenów typowo wiejskich.

Upowszechnienie edukacji przedszkolnej zostało uznane za jedno z działań priorytetowych, ze względu na to, że pierwsze lata życia dziecka decydują o jego rozwoju, ponieważ jest to okres kształtowania możliwości intelektualnych i rozwijania wrodzonych predyspozycji. Założono, że dzięki realizacji projektu edukacją przedszkolną zostanie objętych 53 dzieci i te założenia zostały osiągnięte. Dodatkowo, założono że w warsztatach umiejętności wychowawczych weźmie udział 35 rodziców, liczba biorących udział była tutaj nieznacznie większa 37. Oprócz tego, wsparciem objęto również już istniejące punkty przedszkolne. Utworzono 2 place zabaw w Jaświle i Mikicimie.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Rozplanowano łącznie i w pełni zrealizowano (na 3 placówki) 240 godzin zajęć języka angielskiego, zajęć logopedycznych, spotkań z psychologiem

Początkowo część rodziców nie była przekonana, czy warto posłać dzieci do punktów przedszkolnych, co skutkowało wolnymi miejscami. Jednak w miarę rozwoju projektu liczba chętnych zwiększała się (przyczyniły się do tego z pewnością prowadzone działania informacyjno promocyjne wśród rodziców). Obecnie jest mniej wolnych miejsc dla przedszkolaków niż rodziców chętnych do zapisania dziecka do takiej placówki. Zgłaszane jest zapotrzebowanie na utworzenie kolejnego punktu przedszkolnego.

Projektodawca posiada doświadczenie w przygotowaniu i realizacji projektów finansowanych z funduszy europejskich oraz polskich. Projekt zrealizowany ze środków PROW: Utworzenie i prowadzenie „Klubów przedszkolaka” w miejscowości Jaświły (09.09.2008 - 31.08.2009) 259 065 zł, wsparcie zostało objętych 20 dzieci. Zrealizowane projekty łączy komplementarność geograficzna i przedmiotowa.

Zrealizowanie inwestycji przyniosło bezpośrednie efekty edukacyjne i ogólnorozwojowe dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w projekcie. W ramach projektu dzieci miały możliwość podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności, dzięki skorzystaniu z zajęć wychowania przedszkolnego. Projekt miał na celu przygotowanie dzieci do przyszłej edukacji szkolnej, wzrost pewności siebie, umiejętności interpersonalnych i samodzielności. Dodatkowo, projekt pozwalał na rozwijanie dojrzałości emocjonalnej, rozwijanie u dzieci umiejętności językowych (dzięki zajęciom języka angielskiego) oraz wzbogacanie wartości i doświadczeń nabytych w procesie socjalizacji w rodzinie.

PROJEKT: Spawacz z Gminy Narew

Działanie 9.5 PO KL

Beneficjent: Gmina Narew

Całkowita wartość projektu: 49 180,00 zł

Wartość dofinansowana: 49 180,00 zł

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Celownik – najlepsza inwestycja!

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wójt Gminy Narew serdecznie zaprasza osoby bezrobotne oraz nieaktywne zawodowo z terenu Gminy Narew do udziału w **BEZPŁATNYM KURSIE SPAWACZA** w ramach projektu

SPAWACZ Z GMINY NAREW

W kursie uczestniczyć może 12 osób posiadających wykształcenie co najmniej średnie i w wieku od 18 do 24 lat oraz powyżej 50 roku życia

W RAMACH PROJEKTU ZAPEWNIAMY:

- BADANIA LEKARSKIE ORAZ UBEZPIECZENIE NNW
- SZKOLENIE TEORETYCZNE W WYMIARZE 25 GODZ.
- SZKOLENIE PRAKTYCZNE W WYMIARZE 120 GODZ.
- EGZAMIN NA SPAWACZA
- ZWROT KOSZTÓW DOJAZDU DLA POŁOWY UCZESTNIKÓW PROJEKTU

Uczestnik projektu po pozytywnym zdaniu egzaminu otrzyma książeczkę spawacza lub wpis do posiadanej książeczki, sygnowany przez Instytut Spawalnictwa w Gliwicach oraz certyfikat spawacza wg normy EN 287-1.

Biurowisko Projektu:
Urząd Gminy Narew
ul. Mickiewicza 101, 17-210 Narew
tel. 85 6816510, e-mail: narew@gmina.pl

Więcej o projekcie na stronie internetowej:
www.narew.gmina.pl

Projekt jest realizowany przez Urząd Gminy Narew w ramach Działania 9.5 – Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich, Priorytetu IX – Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach Programu Operacyjnego Kapitał Ludski, na podstawie umowy o dofinansowanie nr UDA-POKL.08.05.00-20-A3912-00 podpisanej 5 kwietnia 2013 roku z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego

W ramach diagnozy poprzedzającej realizację projektu (na poziomie wniosku aplikacyjnego) wykazano, że kwalifikacje mieszkańców gminy Narew stały się nieaktualne z powodu zmian na lokalnym rynku pracy. Niski poziom wykształcenia i brak świadomości korzyści płynących z kształcenia ustawicznego sprawiły, że podejmowana jest niska aktywność w zakresie podnoszenia poziomu wykształcenia i zmiany kwalifikacji zawodowych. Jedną z przyczyn tej sytuacji jest brak środków finansowych na podejmowanie inicjatyw edukacyjnych. Szansą dla mieszkańców gminy Narew jest ustawiczne kształcenie i doskonalenie umiejętności zawodowych, co możliwe jest dzięki odpowiednim przygotowaniom zasobów ludzkich.

Projekt powstał we współpracy z lokalnymi władzami, został również poprzedzony diagnozą potrzeb na podstawie obserwacji i rozmów z mieszkańcami. Ponadto na terenie gminy istnieją zakłady produkcyjne, zajmujące się produkcją m.in. maszyn rolniczych, ciągników, przyczep. Zakłady te potrzebują spawaczy z uprawnieniami. Projekt był związany z istniejącym zapotrzebowaniem na tego rodzaju umiejętności potwierdzonych kwalifikacjami zawodowymi. Projekt kierowany był do grupy docelowej osób młodych do 24 roku życia i 50+, bo takie były założenia strategiczne w konkursie. Zgłoszono również zapotrzebowanie na ww. kurs dla osób powyżej 25 roku życia i przed 50 rokiem życia, które są czynne zawodowo.

Celem projektu było podniesienie aktywności zawodowej 12 osób w wieku 18 -24 lat lub powyżej 50 lat z wykształceniem maksymalnie średnim. Celem jest podniesienie kwalifikacji osób uczących się, także umożliwienie osobom starszym, które są albo bezrobotne, albo nieaktywne

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

zawodowo, podniesienie kwalifikacji i umiejętności a tym samym znalezienie pracy. Celami szczegółowymi projektu jest również zwiększenie aktywności zawodowej 12 uczestników w ciągu 4 miesięcy trwania projektu (do końca VII 2013) oraz poprawa ich zdolności adaptacyjnych i wzrost znaczenia kształcenia dla życia zawodowego. Oprócz tego celem do końca VII 2013 jest uzyskanie nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych dostosowanych do wymagań rynku przez bezpośrednich beneficjentów projektu.

W rekrutacji wzięło udział chętnych 16 osób (w tym 2, które spóźniły się ze złożeniem dokumentów). Zgodnie z regulaminem wyłoniono 12 osób wg statusu oraz kolejności zgłoszeń. Część osób jest w wieku 18-19 lat, 6 osób jest obecnie uczniami szkół średnich (na razie nie podejmie pracy). Założono udział w projekcie 2 kobiet, ale z powodu braku chętnych na kurs zostali przyjęci tylko mężczyźni.

Projekt dotyczył organizacji kursu „Spawacz metodą MAG 135” w dwóch częściach: teoretycznej -25 godzinnej i praktycznej: 120 godzinnej. W części teoretycznej szkolenia zostały zaplanowane zajęcia: zastosowanie elektryczności do spawania łukowego - 2 godz., urządzenia spawalnicze - 2 godz., bezpieczeństwo i higiena pracy - 2 godz., bezpieczna praca na hali produkcyjnej - 2 godz., materiały dodatkowe do spawania - 2 godz., spawanie w praktyce - 2 godz., oznaczenie i wymiarowanie spoin - 2 godz., metody przygotowania złączy do spawania - 2 godz., kwalifikowanie spawacz - 2 godz., zestaw SMAG (budowa i użytkowanie urządzeń do spawania MAG) - 3 godz., materiały dodatkowe do spawania - 1 godz., bezpieczeństwo i higiena pracy - 1 godz., charakterystyka spawania MAG oraz typowe parametry - 2 godz. Czas trwania kursu praktycznego wahał się w granicach od 2 - 4 tygodni (uzależnione od intensywności).

Projektodawca posiadał doświadczenie w projektach dofinansowanych z UE w latach 2009 - 2012. Tytuły projektów: „ Remont świetlicy wiejskiej w Łosince - roboty wewnętrzne”; „Remont świetlicy wiejskiej w Krzywcu”; „Remont świetlicy wiejskiej w Tyniewiczach Dużych wraz z wyposażeniem”; „Rozbudowa i remont świetlicy wiejskiej w Trześciance”, „Budowa wodociągu do wsi Puchły, Hajdukowszczyzna, Cimochoy, Rybaki oraz przydomowej oczyszczalni ścieków przy świetlicy wiejskiej w Trześciance”. Oprócz tego realizowano projekty: „Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju”; „Lepsze jutro - wyrównanie szans edukacyjnych uczniów gminy Narew i Narewka” ; „Looking at the same view from different windows”; „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III w Gminie Narew” oraz „Lepszy start - wyrównanie szans edukacyjnych uczniów z Gminy Narew”.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

PROJEKT: Podniesienie potencjału Politechniki Białostockiej poprzez rozbudowę i doposażenie bazy dydaktyczno-laboratoryjnej uczelni

Działanie 6.1 RPOWP

Beneficjent: Politechnika Białostocka

Całkowita wartość projektu: 8 814 847,21 zł

Wartość dofinansowania: 7251531,68 zł

Diagnoza potrzeby realizacji projektu była poprzedzona analizą sytuacji Politechniki Białostockiej i uczestników projektu, czyli potencjalnych przyszłych studentów. Władze Uczelni określiły braki, które w znacznym stopniu mogą utrudniać lub całkowicie uniemożliwiać podejmowanie dostosowania programu nauczania do zmieniającego się otoczenia społeczno - gospodarczego (powstania nowych kierunków, specjalizacji). Na terenie Politechniki Białostockiej brakowało pomieszczeń przystosowanych do kształcenia z wykorzystaniem nowoczesnych metod nauczania. Na wyposażeniu Uczelni znajdował się również przestarzały sprzęt. Na zajęciach organizowane były tylko podstawowe badania i doświadczenia, często niestosowane do istniejących warunków w firmach produkcyjnych, laboratoriach specjalistycznych, a tym samym nieadekwatne do potrzeb rynku pracy. Oprócz tego stwierdzono, że Politechnika Białostocka nie dysponowała wolnymi pomieszczeniami, które mogłaby zagospodarować i przystosować do pełnienia funkcji laboratorium, czy pracowni naukowej. Dodatkowo Władze PB uznały, że oferta badawcza jest niedostosowana do oczekiwań, czy wymagań potencjalnych pracodawców. Brak bazy badawczej ograniczał możliwości aktywnego uczestnictwa kadry naukowej w przedsięwzięciach naukowych organizowanych na skalę krajową i międzynarodową. Wykazano również brak ewaluacji w kierunku nowej jakości kształcenia.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Realizacja projektu pod nazwą „Podniesienie potencjału Politechniki Białostockiej poprzez rozbudowę i doposażenie bazy dydaktyczno - laboratoryjnej” umożliwiła stworzenie na Politechnice Białostockiej nowoczesnej infrastruktury dydaktyczno-badawczej, ukierunkowanej na potrzeby kształcenia wysokiej klasy specjalistów-inżynierów w przyszłościowych i uznanych za priorytetowe dziedzinach z zakresu:

- innowacyjnych rozwiązań w budownictwie,
- inżynierii i ochronie środowiska, w tym wspieranie technologii odnawialnych i stosowania rozwiązań budownictwa energooszczędnego,
- inżynierii biomedycznej,
- techniki rolniczej i leśnej,
- nanotechnologii.

Projekt zakładał modernizację 1723,96 m² powierzchni dydaktycznych na Wydziale Mechanicznym i Wydziale Budownictwa i Inżynierii Środowiska, zaplanowano także modernizację pomieszczeń dotychczas zajmowanych przez Radę Wydziału. Przebudowa pomieszczeń i nowoczesne wyposażenie multimedialnemu, miały umożliwić prowadzenie kształcenia zdalnego, w tym kształcenia na odległość. Oprócz tego w przebudowanych pomieszczeniach możliwe będą seminaria naukowo - techniczne, obrony doktoratów, kolokwia habilitacyjne, obrony magisterskie i inżynierskie, konferencje naukowo-techniczne, spotkania i realizacja zadań studenckich kół naukowych.

W wyniku realizacji projektu planowano wyposażenie 1528 stanowiska. W sumie na potrzeby obiektów dydaktycznych planowano zakupienie 1709 szt. sprzętu. W wyniku realizacji projektu zostanie uruchomionych 6 nowych laboratoriów: Laboratorium Biotribologii i Biomechaniki Inżynierskiej, Laboratorium Zaopatrzenia Ortopedycznego, Laboratorium Biologii, Botaniki i Fizjologii Roślin, Laboratorium techniki Rolniczej i Leśnej, Laboratorium Szybkiego Prototypowania i Inżynierii Odwrotnej, Laboratorium Inżynierii Żywności 8 laboratoriów zostanie zmodernizowanych: Laboratorium Toksykologii i Biochemii, Laboratorium Mechaniki Płynów, Laboratorium Techniki Ciepłej i Wymiany Ciepła, Laboratoria w Zakładzie Geotechniki, Laboratorium Katedry Podstaw Budownictwa i Ochrony Budowli, Laboratorium Diagnostyki Ciepłej Budynków, Laboratorium Katedry Mechaniki Konstrukcji, Laboratorium Katedry Ochrony i Kształtowania Środowiska. Dodatkowo planowano zmodernizowanie 4 pracowni komputerowych. Łącznie zostanie zmodernizowanych 87 stanowisk komputerowych. Planowano powstanie 1 nowej pracowni komputerowej i utworzenie 15 dodatkowych stanowisk komputerowych.

Uczelnia pozyskane środki przeznaczyła na 2 rzeczy: zakup nowoczesnego sprzętu i budowę nowoczesnej infrastruktury oraz modernizację istniejącej. Przykładem takiej inwestycji jest Centrum Nowoczesnego Wykształcenie i biblioteka. Studenci chwalą przeprowadzone inwestycje. Zakupienie aparatury badawczej byłoby bez funduszy unijnych. Umożliwiła częstsze włączanie się pracowników uczelni, również doktorantów, we współpracę z innymi ośrodkami nie tylko w Polsce.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Dzięki realizacji projektu na Politechnice Białostockiej powstało 6 nowych kierunków kształcenia:

2008/09

- I stopień kształcenia na kierunku Inżynieria Biomedyczna - WM
- I stopień kształcenia na kierunku Technika Rolnicza i Leśna - WM

2010

- II stopień kształcenia na kierunku Gospodarka Przestrzenna - WBiŚ

2012

- II stopień kształcenia na kierunku Architektura Krajobrazu - WBiŚ

2013

- I stopień kształcenia na kierunku kształcenia Biotechnologia - WBiŚ

2014

- Makrokierunek Ekoenergetyka - WBiŚ

oraz 2 nowe specjalności:

2012

- Inżynieria Produkcji na kierunku Mechanika i Budowa Maszyn - WM

2013

- Proekologiczne systemy grzewcze na studiach stacjonarnych II stopnia Inżynierii Środowiska prowadzonej w języku angielskim - WBiŚ

W celu podniesienia jakości kształcenia przewidywano zwiększenie liczby pracowników ze stopniem doktora habilitowanego oraz z tytułem profesora, zatrudnionych na pierwszym etacie, wykładających na kierunkach objętych projektem. W sumie powstało 15 nowych etatów dydaktyczno-naukowych, gdzie 8 stanowisk objęły kobiety.

Wszystkie przeprowadzane w tej placówce inwestycje są komplementarne, z tego względu że wszystkie wpisują się w plan jej rozwoju. Wszystkie działania można wprowadzić do wspólnego mianownika, a przede wszystkim unowocześnienia i modernizacji procesu kształcenia na Politechnice Białostockiej. Wszystkie inwestycje, które były wprowadzone, miały prowadzić do tego celu. Dzięki tym inwestycjom większa liczba studentów ma dostęp do nowoczesnej infrastruktury i aparatury naukowo- dydaktycznej. Zwiększono liczbę pracowni komputerowych, które pozwalają wprowadzić nowe elementy wykształcenia. Zakłada się w dłuższej perspektywie wprowadzić inne formy kształcenia, m.in.: kształcenie na odległość.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

PROJEKT: Branżowe Centrum Kształcenia Zawodowego w Zespole Szkół Technicznych w Augustowie - remont i doposażenie bazy edukacyjnej szkoły

Działanie 6.1 RPOWP

Beneficjent: Powiat Augustowski

Beneficjent bezpośredni: Zespół Szkół Technicznych w Augustowie

Wartość projektu: 942 137, 68 zł

Wartość dofinansowania: 516 129,53 zł

Projekt miał na celu utworzeniu Branżowego Centrum Kształcenia Zawodowego przy Zespole Szkół Technicznych im. Gen. I. Prądzyńskiego w Augustowie poprzez remont i doposażenie pracowni dydaktycznych kształcenia zawodowego w branżach kluczowych w województwie wskazanych w Strategii Rozwoju Woj. Podlaskiego, tj. branży spożywczej (2 pracownie gastronomiczne), branży mechanicznej (pracownia obróbki skrawaniem spawalnicza i samochodowa) oraz branży turystycznej (pracownia językowa i kształcenia menadżerów turystyki aktywnej).

W Zespole Szkół Technicznych im. Ignacego Prądzyńskiego w Augustowie zidentyfikowano główne problemy takie jak:

- niewystarczającą ilość nowoczesnego wyposażenia (maszyn/urządzeń) do zapewnienia wysokiej jakości praktycznego kształcenia zawodowego,

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- nie w pełni przystosowaną ofertę edukacyjną w zakresie kształcenia zawodowego do aktualnych potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy, a tym samym ograniczenie możliwości pełnego prawidłowego przygotowania absolwentów tego rodzaju szkół do nowych wyzwań technologicznych i społecznych oczekiwanych przez pracodawców,
- brak zróżnicowanej i atrakcyjnej z punktu widzenia zapotrzebowania rynku pracy oferty szkolenia zawodowego w obrębie jednej placówki,
- niedostateczną ilość środków finansowych na realizację przedsięwzięć rozwojowo-inwestycyjnych.

Projekt dotyczył doposażenia i remontu bazy dydaktycznej szkoły. Wykonane zostały podjazdy dla uczniów niepełnosprawnych, ponieważ szkoła uczy uczniów niepełnosprawnych w klasach integracyjnych. Remont niektórych pracowni został przeprowadzony na potrzeby użytkowania nowych maszyn i urządzeń. Oprócz tego wykonano drobne roboty budowlane na wartość 66 tys. Główny cel projektu określony przez Dyrektora Zespołu Szkół Technicznych to doposażenie pracowni w branży turystycznej, żywieniowej i mechanicznej, czyli w branżach istotnych z punktu widzenia potrzeb województwa określonych w strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego. Doposażono w nowoczesny sprzęt pracownie turystyki: 1 pracownia podstaw turystyki i geografii turystycznej, 2 pracownia języka obcego zawodowego. Z branży żywieniowej doposażono pracownie zajęć praktycznych w najnowszy sprzęt, łącznie z lodówkami, zamrażarkami, zmywarkami. Trzecia branża to branża mechaniczna, w której doposażono pracownię spawalniczą, pracownię obróbki skrawaniem i pracownię samochodową. Dodatkowo zakupiono symulator do jazdy samochodem.

Realizacja opisywanego projektu inwestycyjnego pozostaje w powiązaniu z innymi projektami realizowanymi w Powiecie Augustowskim w celu podwyższenia jakości systemu edukacji w regionie. Realizowane projekty pn.: „Rozbudowa Centrum Doskonalenia Zawodowego w Augustowskim Centrum Edukacyjnym w Augustowie”, zrealizowany w ramach Działania 1.1 Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 - 2013; „Archimedes” - Poddział. 3.3.4 Ponadregionalne programy rozwijania umiejętności uczniów w zakresie kompetencji kluczowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauk matematyczno-przyrodniczych, technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), języków obcych, przedsiębiorczości w ramach PO Kapitał Ludzki z EFS; „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej”. To projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty: Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia - projekty konkursowe. Kolejnym projektem był „AKADEMIA JUTRA” realizowany w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006; Priorytet II: Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy; Działanie 2.1: Zwiększenie dostępu do edukacji - promocja kształcenia przez całe życie.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Zespół Szkół Technicznych współpracuje z pracodawcami. W ramach współpracy organizowane są wycieczki do zakładów pracy, gdzie uczniowie mogą zobaczyć najnowocześniejszy sprzęt, którego szkoła nie ma na wyposażeniu. Młodzież kierowana była również na praktyki zawodowe do pracodawców, część zajęć młodzież odbywała u stacji diagnostycznej. Współpraca z pracodawcami została określona jako trudna, ponieważ niewielu pracodawców chce angażować się w młodzieżową praktyczną naukę zawodu. Stanowi to dla nich niejednokrotnie utrudnienie w codziennej pracy, wiąże się z koniecznością oddelegowania pracownika do opieki.

Dzięki realizacji projektu zakupiono maszyny, których żadna szkoła w powiecie i regionie nie posiadała. Zespół Szkół Technicznych ma atest Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach, dzięki temu w szkole można organizować kursy spawaczy dla uczniów. Wyposażenie w obrabiarki sterowane numerycznie i symulator do nauki jazdy, to sprzęt bardzo nowoczesny, uatrakcyjniający zajęcia. Dzięki symulatorowi można doskonale przygotować ucznia do jazdy.

Projekt był istotny ze względu na potrzeby unowocześnienia bazy dydaktycznej szkoły. Nowoczesny sprzęt, dodatkowe wyposażenie, dodatkowe stanowiska w pracowniach ułatwiają pracę, a przede wszystkim dobrze przygotowują ucznia szkoły do późniejszej pracy w zawodzie. Uczeń ma możliwość samodzielnej pracy przy stanowisku.

3.2.3. W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL wspierają rozwój obszarów wiejskich

Projekty realizowane w ramach Priorytetu 9 PO KL (Podziałania 9.1.1, 9.1.2, Działania 9.5 i 9.6) dedykowane były przede wszystkim do obszarów wiejskich poprzez odpowiednio zastosowane w tym celu kryteria strategiczne (również dostępne).

Z analizy całościowej wniosków o dofinansowanie w ramach Priorytetu 9 PO KL wynika, że liczba projektów dedykowanych do obszarów wiejskich miała znaczący udział (414 projektów w ramach Priorytetu 9 PO KL, na 806 realizowanych), w tym całe Działanie 9.5 było dedykowane do tych właśnie obszarów.

Liczba dzieci w wieku 3-5 lat, które uczestniczyły w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich - w ramach Priorytetu 9 PO KL wyniosła 4 529 osób. Liczba nauczycieli na obszarach wiejskich, którzy uczestniczyli w doskonaleniu zawodowym w krótkich formach wyniosła 1 855 osób. Liczba szkół na obszarach wiejskich (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne), które zrealizowały projekty rozwojowe w ramach projektu wyniosła 181 placówek.

W przypadku projektów realizowanych w ramach Działania 6.1 RPOWP liczba miejsc w przedszkolach wiejskich zbudowanych/zmodernizowanych wyniosła 50, przy czym założony wskaźnik w roku 2012 został osiągnięty na poziomie 17%. Liczba dzieci z obszarów wiejskich

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

korzystających z przedszkoli objętych wsparcie wyniosła 104, przy czym założony wskaźnik został osiągnięty na poziomie 52% (szacowana realizacja 199 dzieci w wieku przedszkolnym).²⁹

W ramach Działania 9.1.1 i 9.1.2 poprzez kryteria strategiczne i dostępne położono nacisk na realizację projektów na obszarach wiejskich, podobnie było w przypadku Działania 6.1 RPO w konkursach dedykowanych do przedszkoli (gdzie zakładano, że w wyniku realizowanych projektów nastąpi wzrost liczby dzieci z obszarów wiejskich objętych edukacją na poziomie przedszkolnym).

Jednocześnie należy podkreślić, że obszary wiejskie należą do obszarów trudnych jeśli chodzi o wdrożenie projektów i pozyskanie odpowiedniej liczby uczestników. Dlatego szczególne znaczenia mają tutaj działania informacyjne i promocyjne szczególnie w zakresie edukacji przedszkolnej i kształcenia osób dorosłych (ustawicznego), ale także dokładna diagnoza potrzeb mieszkańców i potrzeb lokalnego rynku pracy przed wdrożeniem projektu.

Jednocześnie w wyniku realizowanych projektów poprawiła się jakość i dostępność bazy dydaktycznej (sprzęty, pomoce dydaktyczne), a także dostępność do dodatkowych zajęć i nowych form kształcenia dla uczniów z obszarów wiejskich.

Warto w tym miejscu powiedzieć, że w latach 2007 -2012 zwiększyła się znacząco liczba punktów przedszkolnych (tworzonych przede wszystkim na obszarach wiejskich w ramach projektów realizowanych w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL utworzono łącznie 123 punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego), zwiększył się również odsetek dzieci z obszarów wiejskich objętych edukacją przedszkolną.

Tabela 24. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat

	2008	2009	2010	2011
	%	%	%	%
Odsetek dzieci z obszarów wiejskich	12,7	21,7	25,9	38,7

Przytoczone dane jednocześnie wskazują na potrzebę dalszego upowszechniania edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, ważne jest w tym kontekście promowanie potrzeby takiej edukacji wśród rodziców dzieci w wieku 3-4 lat, a także pełniejsze włączenie w działania JST. Temu celowi ma służyć *Ustawa przedszkolna* przytaczana w Rozdziale 3.3.2 niniejszego opracowania.

Warto w tym miejscu podkreślić również istniejącą konieczność dalszego wyrównywania szans edukacyjnych na tych obszarach celem niwelowania różnic w wynikach sprawdzianów i egzaminów pomiędzy obszarem dużych i średnich miast, a obszarem wsi i małych miasteczek.

²⁹ Na podstawie danych dostarczonych ze strony Zamawiającego

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3.2.4. W jakim stopniu projekty realizowane w obszarze edukacji w ramach RPOWP i PO KL wspierają kształcenie w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych

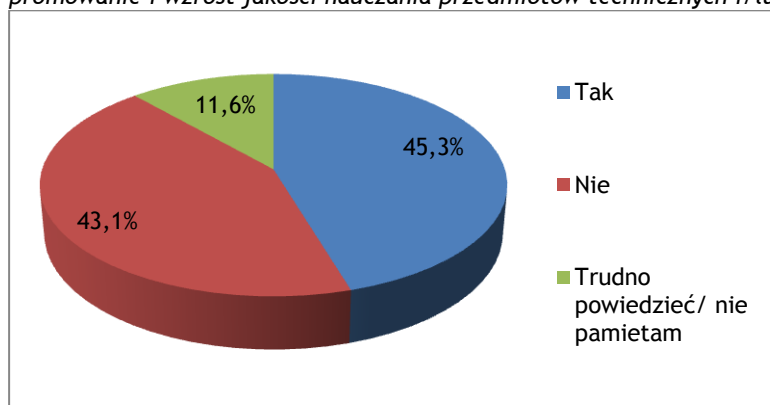
Wszystkie projekty realizowane w szkołach wyższych i zawodowych w pełnym zakresie wspierały kształcenie w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych, warunek ten spełniała również większość projektów realizowanych w ramach Działania 9.1.2 dedykowanego do szkół na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym.

Z przeprowadzonych badań CAWI w placówkach oświatowych wynika, że w przypadku 45% placówek zostały realizowane projekty promujące i poprawiające jakość edukacji w zakresie nauczania przedmiotów technicznych i przyrodniczych. Działania obejmowały przede wszystkim zajęcia dodatkowe, zwiększenie kompetencji uczniów oraz ich umiejętności oraz doposażenie pracowni i klas.

Dane prezentuje wykres 31 i tabela 25.

Wykres 31. Wpływ realizowanych projektów na promowanie i wzrost jakości nauczania przedmiotów technicznych i/lub przyrodniczych

Pytanie 3. Czy (z)realizowany/e przez placówkę lub na terenie placówki szkolnej projekt/y zakładał/y promowanie i wzrost jakości nauczania przedmiotów technicznych i/lub przyrodniczych? N-225

Źródło: Badania CAWI wśród przedstawicieli placówek oświatowych

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**Tabela 25. Formy wsparcia kształcenia w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych***Pytanie 4. W jaki sposób (z)realizowany/e projekt/y przyczynił/y się do wsparcia kształcenia w zakresie nauk ścisłych i przedmiotów technicznych? N-225*

Typy działań	Liczebność	Odsetek
Zajęcia dodatkowe	39	17,3%
Zwiększenie kompetencji uczniów oraz umiejętności	30	13,3%
Doposażenie pracowni/klas itp.	15	6,7%
Wzrost zdawalności egzaminów	12	5,3%
Zwiększenie oferty edukacyjnej	7	3,1%
Wyrównanie szans edukacyjnych.	6	2,7%
Modyfikacja programów nauczania	2	0,9%
Opublikowano broszurę Przedsiębiorczość - przykłady dobrych praktyk.	1	0,4%
Projekt jest w toku	1	0,4%
Zostały opracowane materiały dydaktyczne z przedmiotów zawodowych, języków obcych, informatyki i dokonano ich implementacji na platformę e-learningową	1	0,4%
Zwiększenie kompetencji nauczycieli	1	0,4%

Źródło: Badania CAWI wśród przedstawicieli placówek oświatowych

W opinii przedstawicieli placówek oświatowych prowadzone zajęcia i dostępne materiały prowadziły dodatkowo do:

- Wzrostu wybieralności przedmiotów ścisłych w tym na poziomie rozszerzonym na egzaminie maturalnym;
- Wzrostu liczby uczniów biorących udział w olimpiadach z zakresu przedmiotów zawodowych np. Olimpiada wiedzy i umiejętności budowlanych oraz konkursach technicznych;
- Poprawy zdawalności egzaminu maturalnego i potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
- Rozbudzenia zainteresowania, ciekawości, - podniesienia kompetencji uczestników zajęć;
- Wyrównania szans i różnic edukacyjnych w zakresie nauk ścisłych i przyrodniczych;
- Indywidualizowania potrzeb uczniów w omawianym zakresie.

3.3. Wskazanie propozycji kierunków alokowania środków w obszarze edukacji w przyszłości

3.3.1. Plany inwestycyjne JST i placówek oświatowych

Na podstawie badań CAWI wśród przedstawicieli placówek oświatowych i JST możemy powiedzieć, że odmienne zapotrzebowanie w zakresie realizowanych działań zgłaszają placówki szkolne i JST.

Przedstawiciele JST zarówno w zakresie potrzeb jak i planów inwestycyjnych ukierunkowani są na inwestycje w infrastrukturę placówek oświatowych. Najczęściej wymieniane plany inwestycyjne w okresie najbliższych 3 lat to: budowa lub rozbudowa placówki szkolnej, budowa lub rozbudowa przyszkolnego obiektu sportowego, a także informatyzacji placówki oświatowej. W zakresie potrzeb zgłaszana były również często przed JST potrzeba organizacji dodatkowych zajęć zarówno wyrównawczych jak i dla szczególnie uzdolnionych uczniów.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Najmniejszym zainteresowaniem ze strony JST cieszyły się działania związane z kształceniem osób dorosłych i a także w zakresie oddolnych inicjatyw lokalnych oraz związanych z poradnictwem zawodowym dla dzieci i młodzieży.

Placówki oświatowe zgłaszały zapotrzebowanie i plany na realizację takich działań jak: organizacja dodatkowych zajęć dydaktyczno - wyrównawczych, organizacja zajęć pozalekcyjnych mających na celu rozwój zainteresowań i kompetencji uczniów, budowa, rozbudowa lub modernizacja placówki szkolnej, informatyzacja placówki oświatowej, zapewnienie doradztwa i opieki pedagogiczno - psychologicznej dla uczniów oraz wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania. W znacznie większym stopniu niż JST placówki kładły nacisk na podnoszenie kompetencji uczniów oraz zmiany w sposobie kształcenia (projekty miękkie) niż inwestycje w infrastrukturę.

Większość szkół zawodowych zgłaszała potrzebę modernizacji oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego rynku pracy, a także wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne, rozbudowa zaplecza szkoły zawodowej służącego praktycznej nauce zawodu.

W trakcie zogniskowanego wywiadu grupowego mającego charakter Panelu ekspertów swoje postulaty, co do zakresu dalszych inwestycji/zmian w obszarze edukacji zgłaszali również eksperci i pracodawcy. Uczestnicy wywiadu postulowali konieczność prowadzenia dalszych działań w zakresie modernizacji szkolnictwa zawodowego i szkolnictwa wyższego, w ich opinii należałoby również wprowadzić działania, prowadzące do uściślenia współpracy pomiędzy szkolnictwem zawodowym, a pracodawcami, a także przygotowujące szkoły do podejmowania takiej współpracy. W opinii ekspertów należały w przyszłości dożyć do pełniejszego wykorzystania modelowych rozwiązań i wyników badań dotyczących tego obszaru edukacji, a także do podnoszenia jakości praktyk i staży uczniowskich i studenckich. W zakresie kształcenia ustawicznego należy wykorzystywać już istniejący potencjał szkół, wykorzystywać w większym zakresie szkolnictwo zawodowe do kształcenia osób dorosłych.

W opinii ekspertów nadal należy dążyć do wyrównywania szans edukacyjnych wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 32. Potrzeby inwestycyjne w zakresie edukacji zgłaszane na poziomie JST

Pytanie 11. Potrzebę realizacji jakiego typu inwestycji/projektów w zakresie edukacji dostrzega Pan/Pani na terenie gminy? Pytanie 12. Jakie inwestycje w zakresie edukacji zamierza podjąć Urząd w okresie najbliższych trzech lat? Proszę wskazać wszystkie planowane inwestycje? (źródło: opracowanie własne)

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 33. Potrzeby inwestycyjne w zakresie edukacji zgłaszane na poziomie placówek oświatowych
Pytanie 11. Potrzebę realizacji jakiego typu inwestycji/projektów w zakresie edukacji dostrzega Pan/Pani na terenie Państwa placówki? Pytanie 12. Jakie inwestycje w zakresie edukacji zamierza podjąć Urząd w okresie najbliższych trzech lat? Proszę wskazać wszystkie planowane inwestycje? (źródło: opracowanie własne)

N-192 (źródło: opracowanie własne)

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

3.3.2. Wspieranie jakiego typu projektów w obszarze edukacji jest najbardziej uzasadnione w przyszłości

W wyniku przeprowadzonych badań oraz analizy eksperckiej przedstawiamy działania/placówki których wsparcie jest najbardziej uzasadnione w kolejnej perspektywie finansowej:

I. Edukacja przedszkolna

Przy omawianiu obszaru edukacji przedszkolnej niezbędne wydaje się przytoczenie ustawy przedszkolnej przyjętej przez Radę Ministrów, której założenia z pewnością przyczynią się do pełnego upowszechnienia edukacji przedszkolnej przy wykorzystaniu środków z budżetu państwa.

Dzięki ustawie postulowane są przez MEN następujące zmiany w zakresie edukacji przedszkolnej:

- Niższe opłaty dla rodziców, więcej miejsc w przedszkolach i wsparcie samorządów - to cele przygotowanej nowelizacji ustawy o systemie oświaty. W stosunku do pierwotnej propozycji MEN wypracowano rozwiązania jeszcze korzystniejsze dla dzieci, rodziców i organów prowadzących.
- Dotacja z budżetu państwa, którą samorzady będą otrzymywały od września 2013 roku, pozwoli na obniżenie opłat za pobyt dziecka w przedszkolu (powyżej 5 bezpłatnych godzin) oraz na stopniowe zwiększanie liczby miejsc w przedszkolach, tak aby w 2017 roku zapewnić je wszystkim chętnym.
- Już od września 2013 roku każda dodatkowa godzina pobytu dziecka w przedszkolu ponad bezpłatny wymiar ustawowy, finansowany przez gminę (co najmniej 5 godzin) będzie kosztowała rodziców maksymalnie 1 złoty.
- Od września 2015 roku każde dziecko 4-letnie będzie miało prawo do edukacji przedszkolnej. W praktyce o przygotowanie odpowiedniej liczby miejsc zadba gmina, z kolei rodzice będą mogli z nich skorzystać, jeśli będą zainteresowani posłaniem dziecka do przedszkola. Miejsce takie zostanie zorganizowane w przedszkolu prowadzonym przez gminę lub przez organ niepubliczny, który zdecyduje się przyjąć zasady obowiązujące przedszkola gminne (np. niskie opłaty dla rodziców - maksymalnie 1 złoty za każdą dodatkową godzinę, takie same zasady rekrutacji, itd.).
- Od 2017 roku takie samo prawo do wychowania przedszkolnego będzie przysługiwało również wszystkim 3-latkom.
- Prowadzenie przedszkoli jest finansowane przez gminy ze środków własnych. Aby gminy zyskały fundusze na wprowadzenie niskich opłat dla rodziców i zapewnienie miejsc dla wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat, rząd proponuje wprowadzenie stałej dotacji dla gmin z budżetu państwa.
- Po raz pierwszy tak zwana dotacja przedszkolna zostanie przekazana gminom już we wrześniu 2013 roku na okres wrzesień-grudzień 2013 r. Samorzady otrzymają

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

w bieżącym roku łącznie 504 miliony złotych. Oznacza to, że dotacja na ten okres wyniesie 414 złotych w przeliczeniu na każde dziecko objęte wychowaniem przedszkolnym. Środki z dotacji będą przeznaczone przede wszystkim na obniżenie opłat dla rodziców w całym ostatnim kwartale 2013 r.

- Pierwotnie planowano, że dotacja będzie naliczana na dzieci w wieku 2,5-5 lat objęte wychowaniem przedszkolnym. Obecna propozycja uwzględnia przy naliczaniu dotacji również dzieci 6-letnie odbywające obowiązkowe przygotowanie przedszkolne.
- W roku 2014 dotacja przedszkolna wyniesie już 1,6 miliarda złotych, co w przeliczeniu na każde dziecko oznacza 1242 złote. W kolejnych latach będzie ona wzrastać o wskaźnik inflacji.
- W ustawie pozostanie oferta dla przedszkoli niepublicznych. Od 1 września 2015 r. te z nich, które dobrowolnie podporządkują się zasadom odpłatności ustalonym uchwałami rad gmin dla przedszkoli publicznych prowadzonych przez samorządy (czyli „dodatkowe” godziny za 1 zł., te same zasady rekrutacji itd.), będą otrzymywały dotację z budżetu gminy w wysokości 100% kosztów utrzymania dziecka w samorządowym przedszkolu publicznym.

II. Edukacja w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych

Realizowane projekty powinny być prowadzone ze szczególnym uwzględnieniem edukacji na poziomie klas I-III, ale również na poziomie szkół gimnazjalnych ze szczególnym uwzględnieniem nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, ich celem powinno być wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez wczesną diagnostykę zdolności i specjalnych potrzeb edukacyjnych związanych z różnego rodzaju dysfunkcjami, a także wynikających z zaniedbań poczynionych na etapie wychowania (rodziny patologiczne, dysfunkcyjne),

- Prowadzenie kół zainteresowań i zajęć wyrównawczych w najwyższym stopniu dostosowanych do indywidualnych dokładnie zdiagnozowanych potrzeb ucznia;
- Nacisk w projektach powinien być kładziony na kształcenie w kierunkach matematyczno-przyrodniczych w celu wzbudzania zainteresowania uczniów tym kierunkiem edukacji;
- Projekty powinny uwzględniać doradztwo zawodowe dla uczniów gimnazjów.
- Projekty powinny dotyczyć szczególnie obszaru miast do 20 tys. mieszkańców i wsi, celem niwelowania różnic w wynikach sprawdzianów i egzaminów.

III. Szkolnictwo zawodowe

- W realizowanych projektach szczególny nacisk powinno położyć się na dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy poprzez:
  - Zachęcanie pracodawców do podejmowania współpracy ze szkołami;
  - Wskazywanie szkołom korzyści wynikających z kompleksowej współpracy z pracodawcami;

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

- Stosowanie modułowego i dualnego systemu kształcenia;
  - Tworzenie programów rozwojowych szkół w oparciu o zapotrzebowanie zgłaszane ze strony pracodawców i w ścisłym porozumieniu z pracodawcami funkcjonującymi na lokalnych rynkach pracy;
  - Uwzględnienie w ofercie edukacyjnej zapotrzebowania zgłaszanego przez pracodawców funkcjonujących na lokalnych rynkach pracy;
  - Dbłość o wysoki poziom praktyk i staży na jakie przyjmowani są uczniowie, ale także wysoką jakość przygotowania uczniów przez szkoły do ich odbycia;
  - Przedstawianie i promowanie w społeczeństwie i wśród przedsiębiorców pozytywnych zmian jakie następują na poziomie kształcenia zawodowego.
- Konieczne jest wspieranie branż istotnych z punktu widzenia potrzeb lokalnych rynków pracy, zidentyfikowanych na podstawie rzetelnie prowadzonej diagnozy przez same placówki oświatowe i zapotrzebowania zgłaszanego przez pracodawców;
  - Powinno być realizowane stałe monitorowanie potrzeb, a także wdrażane modelowe rozwiązania opracowane w ramach projektu systemowego.³⁰
- IV. Zalecana jest przede wszystkim realizacja projektów miękkich, ale również doposażenie bazy dydaktycznej szkół zawodowych i uczelni wyższych i wsparcia finansowego dotyczące użytkowania zakupionego sprzętu;**
- V. Kształcenie ustawiczne.**
- Wpieranie projektów umożliwiających kształcenie w krótkich formach, potwierdzanie kwalifikacji zawodowych, a także uzupełnianie wykształcenia wyższego poprzez studia podyplomowe;
  - Uzupełnienie realizowanych projektów o doradztwo edukacyjne i poradnictwo zawodowe;
  - Zwiększenie aktywności szkół zawodowych w zakresie kształcenia osób dorosłych;
  - Diagnoza potrzeb i kształcenie dostosowane do potrzeb rynku pracy.
- VI. Projekty w zakresie informatyzacji placówek oświatowych i wdrażania nowych form nauczania (zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez jednostki).**

³⁰ Budowa modelowych rozwiązań w zakresie modernizacji oferty kształcenia zawodowego w woj. podlaskim pod kątem potrzeb rynku pracy, beneficjent: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku;

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

4. Wnioski i rekomendacje

Rekomendacje operacyjne

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
1.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	<p>Istotnym elementem kształtującym popyt na edukację osób dorosłych jest przekonanie potencjalnych uczestników projektów na temat jego dostępności oraz przydatności.</p> <p>Doświadczenia płynące z realizacji projektów w ramach Działów 9.3 i 9.6 pokazują, że niezmiennie istotne jest upowszechnianie/promowanie idei uczenia się przez całe życie.</p> <p>Osoby w wykształceniu wyższym częściej niż osoby o niskich kwalifikacjach deklarują chęć podjęcia dalszego kształcenia.</p> <p>Chęć dalszego kształcenia istotnie rzadziej deklarują mieszkańcy wsi i małych miast, niż dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców.</p> <p>str. 47-48</p>	<p>Rekomendowane jest dofinansowanie projektów promujących kształcenie ustawiczne wśród mieszkańców woj. podlaskiego.</p> <p>Rekomendowane jest promowanie idei kształcenia ustawicznego wśród osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym oraz wśród mieszkańców wsi i małych miast.</p> <p>str. 51-52</p>	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	Dofinansowanie projektów promujących kształcenie ustawiczne w regionie, a także prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych w ramach projektów wdrażających różne formy kształcenia ustawicznego.	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
2.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	<p>Ważne jest kształcenie osób dorosłych dostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy.</p> <p>Mieszkańcy preferują w większym stopniu krótkie formy kształcenia, wynika to zarówno z przeprowadzonego badania wśród mieszkańców województwa podlaskiego jak i opinii pozyskanych od beneficjentów i doświadczeń płynących z wdrażania Działania 9.3.</p> <p>str. 50, 63</p>	<p>Wprowadzenie krótkich form w zakresie kształcenia ustawicznego oraz dostosowanie ich do potrzeb lokalnego rynku pracy.</p> <p>str. 51, 63</p>	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	<p>Dofinansowanie projektów oferujących krótkie formy typu szkolenia i kursy, dostosowane do lokalnych rynków pracy.</p> <p>Stosowanie kryterium dostępowego dotyczącego konieczności przeprowadzenia na poziomie projektu szczegółowej diagnozy potrzeb.</p> <p>Stosowanie kryterium strategicznego określającego odsetek uczestników projektów jaki po zakończeniu udziału w projekcie otrzyma zatrudnienie.</p>	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa
3.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	<p>Na poziomie Działania 9.6 realizowana była niewystarczająca liczba projektów z zakresu poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla osób dorosłych. Obecnie w trakcie realizacji są dwa projekty pilotażowe w ramach Działania 9.6.3 Doradztwo dla osób dorosłych w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru kierunków i formy podnoszenia swoich kompetencji i</p>	<p>Rekomendowane jest wprowadzenie w zakresie kształcenia ustawicznego działań z zakresu poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla osób dorosłych.</p> <p>str. 47, 60</p>	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	<p>Dofinansowanie projektów uwzględniających działania z zakresu poradnictwa edukacyjno -zawodowego, w szczególności dedykowanych do osób z niższym niż średnie wykształceniem, a także do mieszkańców obszarów wiejskich i miast do 20 tys. mieszkańców.</p> <p>Dofinansowanie projektów aktywizujących społeczność lokalną (szczególnie na</p>	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
		podwyższania kwalifikacji. Wnioski płynące z realizacji tych projektów mogą zostać wykorzystane do podejmowania dalszych działań w tym zakresie. Z opinii beneficjentów, a także opracowań dotyczących kształcenia ustawicznego wynika że takie działania są nieodzownym elementem procesu uczenia przez całe życie i dostosowania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, szczególnie jeśli grupy docelowe stanowią osoby z niższym niż średnie wykształceniem oraz osoby długotrwale bezrobotne. str. 47, 58			obszarach wiejskich oraz miast do 20 tys. mieszkańców), celem podnoszenia świadomości istotności kształcenia osób o niskim poziomie wykształcenia poprzez prowadzenie działań z zakresu poradnictwa edukacyjno-zawodowego.		
4.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do	Bardzo dobrze należy ocenić dotychczas prowadzone działania i założenia na poziomie programowania i realizacji projektów prowadzące do nawiązywania współpracy szkół zawodowych z pracodawcami. Z opinii zebranych w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe wynika, że realizacja projektów przynosi efekty	Nadal należy kłaść nacisk na premiowanie współpracy szkół z pracodawcami w zakresie zarówno praktyk i staży, ale także przy tworzeniu programów kształcenia, czy programów rozwojowych szkół, doradztwa w kwestiach dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	Stosowanie kryteriów dostępowych promujących współpracę z pracodawcami na poziomie projektów w zakresie praktyk i staży, a także innych form współpracy np. doradztwa w procesie tworzenia programów rozwojowych szkół na poziomie szkolnictwa zawodowego. Premiowanie projektów wprowadzających nowe formy	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
	2013 r.”	<p>w postaci pogłębienia współpracy nie tylko w wymiarze realizowanych praktyk i staży, ale też na poziomie tworzenia programów i modelu kształcenia dostosowanego do potrzeb pracodawców.</p> <p>Jednocześnie współpraca ta nadal nie jest wystarczająca. Odsetek pracodawców deklarujących chęć współpracy jest znacząco wyższy niż tych podejmujących współpracę.</p> <p>Dzięki realizowanym projektom wzrósł potencjał szkół w zakresie praktycznego przygotowania do zawodu, konieczne jest jednak jego ciągłe dostosowanie do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.</p> <p>str. 81, 84, 87</p>	<p>rynku pracy.</p> <p>str. 88, 130-131</p>		<p>kształcenia w większym stopniu odpowiadające na potrzeby rynku pracy.</p> <p>Uwzględnianie w realizacji projektów modułowego i dualnego systemu kształcenia (w tym dotychczas wypracowanych rozwiązań systemowych).</p> <p>Finansowanie na poziomie realizowanych projektów instruktora praktycznej nauki zawodu.</p>		
5.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń	<p>Szkoły zawodowe i uczelnie wyższe nadal zgłaszają zapotrzebowanie w zakresie uzupełniania bazy dydaktycznej, sprzętowej i dostosowania jej do zmieniającego się zapotrzebowania na rynku pracy.</p>	<p>Nadal konieczna jest realizacja projektów prowadzących do wymiany bazy dydaktycznej w przypadku szkół zawodowych/uczelni wyższych i dostosowania</p>	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	<p>Dofinansowanie projektów umożliwiających szkołom wymianę zużytej bazy sprzętowej.</p> <p>Dofinansowanie projektów sieciowych np. uzupełniających</p>	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
	Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	Dotychczas zakupiony sprzęt ulega zużyciu. Beneficjenci zgłaszali wysoki koszt eksploatacji zakupionego w ramach projektów sprzętu, które nie zawsze są w stanie finansować. str. 126, 128	sprzętu do zmieniających się potrzeb rynku pracy. Należy dbać o zachowanie trwałości projektów. str. 126, 131		bazę dydaktyczną (pracownie matematyczno-przyrodnicze) łączone z projektami miękkimi dedykowanymi do uczniów i nauczycieli. Stosowanie wymagań dotyczących konieczności wykazania przez beneficjentów środków z jakich będzie finansowanie użytkowanie zakupionego sprzętu.		
6.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	Należy wysoko ocenić podejmowane w ramach Działania 9.1 wysiłki zmierzające do wyrównania szans edukacyjnych oraz wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Placówki oświatowe zgłaszały zapotrzebowanie na realizację działań w zakresie prowadzenie dodatkowych zajęć rozwijających zainteresowania uczniów oraz edukacyjne zajęć wyrównawczych. Na podstawie wyników sprawdzianów na poziomie szkół podstawowych oraz wyników egzaminów gimnazjalnych możemy	Rekomendowane jest dalsze finansowanie projektów zmierzających do wyrównania szans edukacyjnych wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych ze szczególnym naciskiem na nauki techniczno-matematyczno-przyrodnicze oraz wzmacnianie kompetencji językowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i małych miast.	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	Powinno premiować się projekty kładące nacisk na kształcenie kompetencji uczniów w zakresie nauk techniczno-matematyczno-przyrodniczych oraz wzbudzanie zainteresowania w tym zakresie. Należy wprowadzić kryteria strategiczne premiujące (w przypadku szkół podstawowych i gimnazjalnych) obszary wiejskie.	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
		powiedzieć, że nadal widoczne są różnice w wynikach egzaminów pomiędzy obszarami wsi i małych miast, a dużymi ośrodkami miejskimi na korzyść tych ostatnich. W przypadku szkół gimnazjalnych najłabsze wyniki egzaminów osiągane są z przedmiotów matematyczno przyrodniczych. str. 73-75, 111, 126, 128	str. 111, 130				
7	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	Placówki oświatowe zgłaszały zapotrzebowanie na realizację działań w zakresie poradnictwa edukacyjno-zawodowego. str.126, 128	Rekomendowane jest prowadzenie działań w zakresie poradnictwa edukacyjno -zawodowego dla uczniów na wszystkich poziomach edukacji, a także przygotowanie kadry pedagogicznej w tym zakresie. str. 60, 130, 131	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	Należy wprowadzić kryterium strategiczne premiujące projekty zawierające komponent związany z poradnictwem edukacyjno-zawodowym dla uczniów, a także dofinansować projekty prowadzące do wzmocnienia kompetencji nauczycieli w zakresie poradnictwa edukacyjno-zawodowego adresowanego do uczniów.	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa
8.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na	Placówki oświatowe zgłaszały zapotrzebowanie na projekty z zakresu informatyzacji placówek	Zaleca się realizację projektów z zakresu informatyzacji placówek oświatowych.	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	Należy wprowadzić nabory celowane lub projekt indywidualny o charakterze sieciowym	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
	realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	oświatowych. W ramach realizacji programu „Cyfrowa szkoła” tylko nieznaczna część placówek oświatowych w woj. podlaskim została objęta informatyzacją. str.126, 128	str. 128, 131		uzupełniający niedobory szkół w zakresie informatyzacji.		
9.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	Placówki oświatowe zgłaszały zapotrzebowanie na projekty z zakresu wdrażania nowych innowacyjnych form nauczania. Wprowadzenie nowoczesnej, innowacyjnej edukacji (rozumianej jak wdrożenie nowych programów rozwojowych, form kształcenia, programów edukacyjnych) jest w opinii przedstawicieli placówek oświatowych biorących udział w badaniu, jak również ekspertów jakościowym elementem kluczowym na drodze do tworzenia kompetencji dostosowanych do potrzeb rynku pracy. str.47, 80-81, 93	W kolejnej perspektywie finansowej system oceny merytorycznej powinien w większym stopniu premiować projekty o wyższym potencjale innowacyjnym rozumianym jako wdrożenie przez szkoły nowych programów rozwojowych, nowych form kształcenia, programów edukacyjnych, kierunków i specjalizacji kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy. str. 80-81, 93	Instytucja Zarządzająca Programem/Instytucja Wdrażająca Program	Należy premiować te projekty w których szkoły założyły wdrożenie nowych programów rozwojowych wdrożenie nowych form kształcenia, programów edukacyjnych, kierunków i specjalizacji kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy. Należy dofinansowywać projekty prowadzące do podwyższania kompetencji nauczycieli w zakresie wdrażania nowych metod nauczania, tworzenia programów rozwojowych.	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Rekomendacja horyzontalna

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
1.	„Ocena wpływu inwestycji dofinansowanych w ramach środków UE na realizację założeń Programu Rozwoju Edukacji Województwa Podlaskiego do 2013 r.”	<p>Konieczne jest stworzenie dokładnych wytycznych co do rozwoju edukacji w regionie opartych na modelowych rozwiązaniach dla każdego poziomu edukacji.</p> <p>Szczegółowa diagnoza potrzeb powinna obejmować różne grupy interesariuszy funkcjonujących na lokalnych rynkach pracy.</p> <p>W ramach prowadzonych działań był realizowany projekt pn. <i>Budowa modelowych rozwiązań w zakresie modernizacji oferty kształcenia zawodowego w woj. podlaskim pod kątem potrzeb rynku pracy, beneficjent: Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku.</i></p> <p>Formuła projektu zakładająca wypracowanie modelowych rozwiązań i pilotażowe przeprowadzenie procesów modernizacji na szczeblu każdego z powiatów w województwie</p>	<p>Wyznaczenie priorytetowych obszarów dla rozwoju edukacji w województwie podlaskim na podstawie badań.</p> <p>Należy dążyć również do pełnego wykorzystania dotychczas przeprowadzonych modelowych rozwiązań w zakresie szkolnictwa zawodowego.</p> <p>str. 63, 131</p>	<p>UMWP (Departament Polityki Regionalnej oraz Departament Edukacji, Sportu i Turystyki UMWP)</p> <p>MEN</p> <p>Kuratorium Oświaty</p>	<p>Grupy objęte badaniem diagnostycznym: uczniowie i studenci, mieszkańcy, pracodawcy, szkoły na wszystkich poziomach nauczania, uczelnie wyższe (próby reprezentatywne dla obszaru całego województwa).</p> <p>Celem badań byłoby opracowanie modelowych rozwiązań dla każdego poziomu nauczania oraz wyznaczenie kierunków zmian w systemie edukacji w woj. podlaskim celem lepszego dostosowania jej do potrzeb rynku pracy.</p>	Do całkowitego wdrożenia	Kolejna perspektywa finansowa

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Lp.	Tytuł raportu	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Status: Stan wdrożenia	Termin realizacji
		podlaskim, które mogło być wykorzystywane do modernizacji oferty kształcenia placówek oświatowych w tym powiecie. Z punktu widzenia twórców modelu rekomendowane byłoby szersze jego wykorzystanie. str. 63, 95, 123					

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Liczba wniosków o dofinansowanie objętych analizą w podziale na Działnia/Poddziałania	35
Tabela 2. Uczestnicy wywiadów pogłębionych (IDI/triada)	37
Tabela 3. Uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych i diady	37
Tabela 4. Struktura próby ze względu na wiek płeć i typ gminy	39
Tabela 5. Struktura próby ze względu status respondentów na rynku pracy	39
Tabela 6. Lista projektów wybranych do studium przypadku	41
Tabela 7. Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego w 2002 i 2011 roku	47
Tabela 8. Struktura wykształcenia mieszkańców poszczególnych województw w 2011 roku	49
Tabela 9. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2011/2012	61
Tabela 10. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2010/2011.....	61
Tabela 11. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2009/2010.....	61
Tabela 12. Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2008/2009.....	62
Tabela 13.: Infrastruktura z zakresu edukacji w województwie podlaskim, 2007/2008.....	62
Tabela 14. Wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2007 - 2013 oraz w podziale na wielkość miejscowości - procent uzyskanych punktów	81
Tabela 15. Wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2007 - 2013 oraz w podziale na wielkość miejscowości - procent uzyskanych punktów	82
Tabela 16. Wyniki egzaminu maturalnego za lata 2007-2012.....	82
Tabela 17. Problemy identyfikowane w szkołach zawodowych - na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie w ramach Działania 9.2 PO KL.....	84
Tabela 18. Preferowany przez pracodawców zakres współpracy z placówkami oświatowymi.....	90
Tabela 19. Wymieniane przez szkoły efekty współpracy z pracodawcami	92
Tabela 20. Liczba projektów i kwota wsparcia w ramach poszczególnych Działań PO KL.....	107
Tabela 21. Efekty inwestycji zrealizowanych w ramach RPOWP.....	111
Tabela 22. Liczba projektów w podziale na obszary na jakich były realizowane (na podstawie analizy 244 wniosków o dofinansowanie)	114
Tabela 23. Jakie grupy docelowe zostały objęte wsparciem?	115
Tabela 24. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat	129
Tabela 25. Formy wsparcia kształcenia w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych	131
 Wykres 1. Struktura wykształcenia objętych badaniem mieszkańców woj. podlaskiego, N-380	40
Wykres 2. Liczba ludności w województwie podlaskim wg grup wiekowych i płci	42
Wykres 3. Prognoza demograficzna na lata 2015-2035 dla województwa podlaskiego z uwzględnieniem podziału na płeć oraz miejsce zamieszkania.	43
Wykres 4. Prognoza demograficzna dla powiatów województwa podlaskiego na lata 2015, 2020, 2025, 2030 i 2035.	44

FUNDUSZE EUROPEJSKIE - DLA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Wykres 5. Prognoza ludności wg funkcjonalnych grup wieku.	45
Wykres 6. Struktura wykształcenia mieszkańców województwa podlaskiego, według Narodowego Spisu Powszechnego 2011.	46
Wykres 7. Struktura wykształcenia Polaków według Narodowego Spisu Powszechnego 2011.....	47
Wykres 8. Potrzeby inwestycyjne regionu w opinii mieszkańców woj. podlaskiego.....	51
Wykres 9. Zainteresowanie podjęciem dalszego kształcenia wśród mieszkańców woj. podlaskiego .	55
Wykres 10. Zainteresowanie podjęciem dalszego kształcenia wśród mieszkańców woj. podlaskiego, przy założeniu refundacji kosztów	55
Wykres 11. Preferowany przez badanych mieszkańców zakres kształcenia.....	56
Wykres 12. Preferowane przez badanych mieszkańców formy kształcenia	57
Wykres 13. Spontaniczna znajomość efektów zrealizowanych inwestycji w obszarze edukacji.....	72
Wykres 14. Spontaniczne znajomość efektów zrealizowanych inwestycji.....	73
Wykres 15. Wspomagana znajomość efektów zrealizowanych inwestycji	74
Wykres 16. Odsetek mieszkańców korzystających z różnych form kształcenia ustawicznego	75
Wykres 18. Ocena dostępnej oferty w zakresie kształcenia ustawicznego w woj. podlaskim	75
Wykres 18. Ocena dostępnej oferty kształcenia w szkołach zawodowych w woj. podlaskim	76
Wykres 19. Ocena dostosowania oferty kształcenia w szkołach zawodowych do potrzeb rynku pracy	77
Wykres 20. Ocena dostępnej oferty kształcenia w szkołach wyższych w woj. podlaskim	78
Wykres 21. Ocena dostosowania oferty kształcenia w szkołach wyższych do potrzeb rynku pracy...	78
Wykres 22. Ogólne wyniki sprawdzianu standardowego dla szkół podstawowych w latach 2007-2013 oraz wyniki w podziale na wielkość miejscowości - średni wynik.	79
Wykres 23. Zmiana kierunków kształcenia wywołana poprzez realizację projektów w placówkach oświatowych	86
Wykres 24. Ocena współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorcami - opinie uczniów/studentów i przedsiębiorców.....	88
Wykres 25. Ocena współpracy szkół wyższych z przedsiębiorcami - opinie uczniów/studentów i przedsiębiorców.....	89
Wykres 26. Odsetek firm podejmujących i chcących podjąć współpracę z placówkami oświatowymi	90
Wykres 27. Stymulowanie współpracy szkół z pracodawcami poprzez realizację projektów	91
Wykres 28. Liczba projektów (PO KL) zrealizowanych na obszarze poszczególnych powiatów	107
Wykres 29. Inwestycje zrealizowane w ramach Działania 6.1 - typ placówek jakim udzielono wsparcie	113
Wykres 30. Inwestycje zrealizowane w ramach Działania 6.1 - wartość zrealizowanych inwestycji	113
Wykres 31. Wpływ realizowanych projektów na promowanie i wzrost jakości nauczania przedmiotów technicznych i/lub przyrodniczych	130
Wykres 32. Potrzeby inwestycyjne w zakresie edukacji zgłaszane na poziomie JST	133
Wykres 33. Potrzeby inwestycyjne w zakresie edukacji zgłaszane na poziomie placówek oświatowych	134